

HA 1845:344.4

A KÖNYV

1955. JANUÁR * V. ÉVFOLYAM * I. SZÁM

Megindult az élet a kabai gazdakörben

TARTALOM

	Oldal
A címváltozásról	1
Eredmények, gondok, feladatok. A decemberi könyvtáros-értekezlet tanulságai	2
KÖPECZI BÉLA: Évvégi számvetés	7
RÁCZ ARANKA: Téli gondok a könyvtárakban	9
KÉKI BÉLA: A könyv történetéből. A rézmetszet mint könyvillusztráció	13
SEBESTYÉN GÉZA: A könyvtári munka. Könyvtárosok! Ismerjük-e könyveinket?	18
UNGVÁRI TAMÁS: Négy magyar író	21
BÁRD MIKLÓS: A könyvtárak és az irodalmi ismeretterjesztés	24
KATONA JENŐ: Kossuth Lajos könyvtára II. rész	27
NAGY DEZSŐ: Régi olvasókörök nyomában	29
FREY TAMÁSNE: »Ismerd meg a német kérdést!«	31
S. G.: Könyvtárakat az orvosoknak!	33
JÁNSZKY LAJOS: Műszaki könyvtárak felülvizsgálatának tapasztalatai	35
Szerkesztői üzenetek	38
Könyvtárról — könyvtárra: A versenyfelajánlások teljesítése nyomában (D. P.) — Két járasi könyvtár a versenyben (H. E.) — Üzemi könyvtárosok gyakorlata a Szegedi Egyetemi Könyvtárban (Dr. Szabó Margit) — A kölcsönzői »szabad polc« helyettesítése (Szabad Olga)	39
Gondok és eredmények: Levél a könyvtárszakos egyetemi hallgatókhoz (Polonyi Péter) — Gondolatok egy Szatmár megyei népkönyvtáros értekezleten (Farkas József)	44
Eseménynaptár	46
Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke (Bán Gézáné)	47

A KÖNYV

Példányszám : 4180

A Népművelési Minisztérium lapja. — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi Hírlap Iroda Ú. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlethelyiség — Telefon: 183-022, 180-850 — Postatakarékpénztári csekk számla: 47.087 — Régi számok a Posta Központi Hírlap Irodánál. V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 3.— Ft — Előfizetés negyedévre: 9.— Ft.

A KÖNYV

1955. V. ÉVFOLYAMÁNAK TARTALOMJEGYZÉKE

3121

Felelős kiadó: a Lapkiadó Vállalat igazgatója

33410-689/2 - Révai-nyomda, Budapest, V., Vadász utca 16. Felelős vezető: Nyáry Dezső

ALLOMÁNYGYARAPÍTÁS:

	Szám:	Old.
Baranyai Tiborné: <i>Néhány szó a textilipari üzemi könyvtárak szerzeményezéséről</i>	5	209
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Könyvtárosok! Ismerjük-e könyveinket?</i>	1	16
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Segédesszkeink a könyvek kiválasztásában</i>	2	82

BIBLIOGRÁFIAI CIKKEK:

Dr. Péter László: <i>Népkönyvtáraink bibliográfiai feladatai</i>	3	137
Zolnay Vilmos: <i>Egy lévélton járó bibliográfia</i>	4	164
Zolnay Vilmos: <i>Két ajánló bibliográfia</i>	12	538

ELVI CIKKEK (könyvtárügyi vonatkozásúak):

Barabási Rezső: <i>Előre új eredmények kivívására!</i>	4	147
Barabási Rezső: <i>A könyvtárosti munka néhány kérdése</i>	11	48
Bárd Miklós: <i>A könyvtárak és az irodalmi ismeretterjesztés</i>	1	24
<i>A címváltozásról</i>	1	1
Darvas József népművelési miniszter kulturális forradalmunk helyzetéről	6	276
<i>Eredmények, gondok, feladatok. A decemberi könyvtáros értekezlet tanulságai</i>	1	2
Keresztes Mihály: <i>Az olvasók cserélődésének okairól</i>	4	153
Kondor Istvánné: <i>A Könyvtári Tanács</i>	12	532
Haraszthy Gyula: <i>A magyar könyvtárügyi tíz éve</i>	3	97
K. J.: <i>Lenin és a könyv</i>	4	145
<i>Készüljünk felszabadulásunk 10. évfordulójára!</i>	2	57
Kovács Máté: <i>A könyvtári törvény előkészítése</i>	4	150
<i>A II. országos könyvtáros konferencia</i>	6	241
Pajkossy György: <i>Az Akadémia Könyvtártudományi Fobizottsága</i>	12	532
Rácz Aranka: <i>Téli gondok a könyvtárakban</i>	1	9
Szalai György: <i>Könyvtáros a békeharokban</i>	2	49
<i>A SZOT Elnökségének határozata az üzemi szakszervezeti könyvtárak munkájáról</i>	4	189
Takács József: <i>A Könyvtárosti Szakbizottság</i>	12	533
<i>A TTIT Sajtó-, Könyv- és Könyvtártörténelmi Munkabizottsága</i>	12	534
Zolnay Vilmos: <i>Az olvasóért. »Zárszó helyett» II. rész</i>	2	53

ESEMÉNYNAPTÁR, ÉVFORDULÓK:

1. sz. 46. old., 2. sz. 94. old., 3. sz. 141. old., 4. sz. 187. old., 5. sz. 238. old., 6. sz. 285. old., 7. sz. 334. old., 8. sz. 383. old., 9. sz. 430. old., 10. sz. 478. old., 11. sz. 525. old., 12. sz. 572. old.		
---	--	--

FALUSI KÖNYVTÁRAK (önálló községi könyvtárak, letéti könyvtárak):

Farkas József: <i>Gondolatok egy Szatmár megyei népkönyvtáros értekezleten</i>	1	45
G. Gy.: <i>Somogy megyei jezsuiták</i>	7	309
Gerő Gyula: <i>Egy önálló községi könyvtárban</i>	5	213
Héhenstreit Nándor: <i>Két győrmegyei könyvtáros munkájáról</i>	4	185
Hidvégi Nándor: <i>Egy tanyai népkönyvtárról</i>	12	570

HELYISMERETI GYŰJTEMÉNYEK:

Fülöp István: <i>Vidéki könyvtáraink tudományos munkája</i>	5	211
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A helyismereti gyűjtemény</i>	9	405
Sugár Jenőné: <i>Helyismereti gyűjteményeket a budapesti kerületi könyvtárakba!</i>	11	523
Szabad Olga: <i>A helyismereti gyűjtemény felhasználása a pártoktatásban</i>	10	446

IFJÚSÁGI OLVASÓK, GYERMEKOLVASÓK (gyermekkönyvtári munka):

Bárdos Ferenc: <i>Az elrongyolódott képeskönyvek felhasználása</i>	11	524
Bárdos Ferenc: <i>Meseórák egy járási könyvtárban. (Gyermekkönyvtáraink munkájából.)</i>	8	375
Béher László: <i>A tárgyköri katalógus osztályjairól</i>	10	475
Benárd János: <i>A szalkaszigeti ültörölőborban. (Gyermekkönyvtáraink munkájából)</i>	8	376
Háromfal Sándor: <i>Mesedélutánok a Zala Megyei Könyvtárban. (Gyermekkönyvtáraink munkájából.)</i>	8	374
Dr. Harsányi István: <i>Mennyit olvassanak gyermekeink?</i>	12	545
Holló Ferencné: <i>Gyermekkönyvtárunk berendezéséről. (Gyermekkönyvtáraink munkájából.)</i>	8	377
Dr. Ignath Mihály: <i>A kaposvári ifjúsági könyvtár irodalmi szakköre</i>	4	181
Kovács Dániel: <i>Egy bányaiipari tanulóintézet könyvtárában</i>	8	380
Id. Molnár Márton: <i>Az irodalmi fejtörőkről</i>	5	237
Dr. Tóth Béla: <i>Az életkori sajátosságok figyelembevétele a gyermekolvasókndl</i>	8	349
Dr. Tóth Béla: <i>Az olvasási napló vezetésének elvi és gyakorlati kérdései</i>	3	107
Varga Imre: <i>A fiatal olvasók érdekében</i>	7	289

ISKOLÁK ÉS KÖNYVTÁRAK KAPCSOLATA:		Szám	Old.
Detre László: <i>Az iskola és a könyvtár együttműködése</i>	11	522	
Kuntár Lajos: <i>Iskolatáogatások a Vas megyei Könyvtárban</i>	2	92	
JÁRÁSI KÖNYVTÁRAK:			
Katona Tamás: <i>A járási könyvtárak munkaszervezetéről</i>	9	427	
Körtés Julia: <i>A soproni könyvtári albizottságról</i>	7	331	
Sallai István: <i>A járási könyvtárak továbbfejlesztésének útja</i>	8	341	
Tóth József: <i>A járási könyvtárak továbbfejlesztéséről</i>	10	474	
JÓZSEF ATTILA MOZGALOM:			
Kordos László: <i>A József Attila olvasómozgalom megindítása Borsodban</i>	12	569	
Mihályi Imre: <i>A József Attila jelvénytulajdonos olvasómozgalomról</i>	11	481	
Zalai Sándorné: <i>A József Attila jelvénytulajdonos olvasómozgalomról</i>	10	438	
KATALÓGUSOK (feldolgozás, központi feldolgozás, címjegyzék):			
Béber László: <i>A tárgyközi katalógus osztólappairól</i>	10	475	
Kordos László: <i>Könyvtári mintakatalógus tömegkönyvtárak számára</i>	2	87	
K. Gy.: <i>A központosított folyóiratrendelés nyilvántartása a Muzsaki Egyetem Köz-</i> <i>ponti Könyvtárában</i>	9	426	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Amíg egy könyv eljut az olvasóig</i>	3	109	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Hogyan készülnek a katalógusok</i>	4	160	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Kiegészítő katalógusok</i>	6	261	
Szónyi László: <i>Annotált katalóguscédulákat a könyvtárakba!</i>	11	523	
KÉPZÉS (könyvtárosképzés, tapasztalateserék):			
Békés György: <i>A könyvtárak tapasztalateseréről</i>	12	570	
Polonyi Péter: <i>Levél a könyvtárszakos egyetemi hallgatókhoz</i>	1	44	
Dr. Szabó Margit: <i>Üzemi könyvtárosok gyakorlata a szegedi Egyetemi Könyvtárban</i>	1	42	
Tyroler Gyula: <i>Módszertani munka a szakszervezeti könyvtárakban</i>	12	529	
KIADÓK (könyvkiadás, kiadói tevékenység, kiadvány bírálatok):			
Csanádi Ákos: <i>Sajtó alatt az új Shakespeare-sorozat</i>	10	455	
Gaschler Rezső—Szabó Endre: <i>Milyen könyveket olvasnak és vásárolnak a küllő -</i> <i>böző foglalkozási csoportokhoz tartozó családok?</i>	9	393	
Csobádi Péter: <i>Zenei könyveket vár a közönség</i>	12	563	
Husztai Sándor: <i>Néhány szó a bibliofiljáról</i>	10	459	
Katona Jenő: <i>Hogyan vette figyelembe könyvkiadásunk az olvasók javaslatát?</i>	2	68	
Kepes Ágnes—Szász Eta: <i>Könyvtáros szemmel az Ifjúsági Könyvkiadó utolsó két</i> <i>évének munkájáról</i>	5	205	
<i>Két olvasó levele a Magyarország újkönyvről</i>	6	282	
Köpeczi Béla: <i>Könyvkiadásunk évégi számbelése</i>	1	7	
Köpeczi Béla: <i>Könyvkiadásunk tíz éve</i>	5	200	
L. O.: <i>Egy vidéki könyvkiadónk</i>	7	328	
L. O.: <i>Új könyvkiadónk, a Magvető</i>	6	274	
Lékay Ottó: <i>Üzenet az íróknak. Az olvasók véleménye</i>	7	317	
Lukács Ernőné: <i>Természettudományos és technikai ismeretterjesztés</i>	8	363	
<i>Öt éves a Szépirodalmi, az Ifjúsági és a Művelődési Könyvkiadó</i>	11	519	
Párczer Ferenc: <i>A könyv falun</i>	8	337	
Szabó Ferenc: <i>A lektor munkájáról. (A kézirat a kiadónál.)</i>	3	125	
B. Szilágyi János: <i>Kell-e a könyvhöz előszó</i>	4	359	
T. B.: <i>Ankét Ifjúsági Irodalmunk helyzetéről</i>	4	174	
Varga Imre: <i>Hogyan látja az író a lektor munkáját. (A kézirat a kiadónál.)</i>	3	127	
Varga Sándor: <i>A „jűlszövegekről</i>	12	557	
Zelinszki, K.: <i>Szerző és szerkesztő. (A kézirat a kiadónál.)</i>	3	128	
<i>A Szépirodalmi és Új Magyar Könyvkiadó terveiről</i>	1	48	
<i>Könyvkiadónk felszabadulási kiadványai</i>	3	122	
<i>A könyvkiadók 1955. második negyedévi terveiből</i>	3	134	
<i>Kiadónk terveiből</i>	7	310	
<i>A könyvkiadók terveiből</i>	9	421	
<i>Jövőévi szellemi táplálékunk</i>	10	433	
<i>A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának jövőévi tervéből</i>	11	500	
<i>Öt könyvkiadónk januári terve</i>	12	574	
KIADVÁNYOK (könyvtári, könyvterjesztői szakmai kiadványok, bibliográfiák):			
Durza Sándor: <i>Új könyvtári kiadványok</i>	1	15	
Durza Sándor: <i>Új szakmai kiadványok</i>	4	188	
	5	240	
	6	284	
	8	381	
Gerő Gyula—Durza Sándor: <i>Szakmai kiadványok</i>	3	132	
Gerő Gyula: <i>Új szakmai kiadványok</i>	9	428	
	10	477	
	11	526	
	12	573	
Kordos László: <i>Könyvtári mintakatalógus a tömegkönyvtárak számára</i>	2	87	
Tamás Ernő: <i>Bibliográfiák</i>	1	15	
	2	93	

KITÜNTETETT KÖNYVTÁROK:

1. sz. 3. borító, 4. sz. 146. old., 5. sz. 204. old., 6. sz. 286. old., 6. sz. 275. old.,
7. sz. 302. old., 10. sz. 437. old., 11. sz. 484. old., 12. sz. 532. old.

A KÖNYV A NAGYVILÁGBAN:		Szám	Old.
Katona Jenő: <i>A könyv Németországban</i>		9	403
Katona Jenő: <i>Az olasz könyvkiadás</i>		8	372
Katona Jenő: <i>Az osztrák könyvkiadás</i>		9	404
<i>A könyv a nagyvilágban</i>		10	451
		11	498
		12	553
<i>Magyar könyvek cseh nyelven</i>		5	223
<i>Traven és a szlovák könyvkiadás</i>		7	300
A KÖNYVÁLLOMÁNY VÉDELME:			
Nyíri Zoltán: <i>A szakszervezeti könyvtárak állományának védelme</i>		7	301
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A raktár ellenőrzése</i>		8	352
KÖNYVISMERTETÉSEK ÉS IRODALMI CIKKEK JEGYZÉKE:			
1. sz. 47. old., 2. sz. 95. old., 3. sz. 143. old., 4. sz. Irodalmi Tájékoztató 63. old., 5. sz. 239. old., 6. sz. 287. old., 7. sz. 335. old., 8. sz. 333. old., 9. sz. 431. old., 10. sz. 479. old., 11. sz. 527. old., 12. sz. 575. old.			
KÖNYVTÁRELLÁTÓ (kollektor):			
Somogyi György: <i>A Könyvtárellátó — a könyvtárakért</i>		4	169
<i>A szakszervezeti könyvtárak és a Könyvtárellátó</i>		6	282
Zalai Sándorné: <i>A szakszervezeti könyvtárak és a Könyvtárellátó</i>		3	121
KÖNYVTÁRFELSZERELÉS, — ELIÁTÁS:			
Nagy Attiláné: <i>A könyvtári bevételek felhasználásáról</i>		2	91
L. O.: <i>Szját könyvkültől a megyei könyvtáraknak</i>		7	332
KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉS:			
Nagy Attiláné: <i>A könyvtárközi kölcsönzés a gyakorlatban</i>		4	184
Szász Magda: <i>A könyvtárközi kölcsönzésről</i>		4	183
KÖNYVTERJESZTÉS (könyvkereskedelem):			
Haas Károly: <i>A könyv ünnepe előtt</i>		5	193
<i>Kérés a könyvtárosokhoz</i>		12	577
Körműves Imre: <i>Látogatás az antikváriumban</i>		2	66
Pálos Endre: <i>Az ünnepi könyvhét tanulságai</i>		7	292
Pálos Endre—Zolnay Vilmos: <i>Ismét megindul a Könyvbarát-mozgalom</i>		11	485
Párczer Ferenc: <i>A könyv falun I—II. rész</i>		8	337
Párczer Ferenc: <i>A könyv falun III. rész</i>		9	389
Pethő Erzsébet: <i>Gondolatok a szovjet könyvhét előtt</i>		2	51
Varga Sándor: <i>Új könyvvásárlók megnyeréséért. Akadályok</i>		10	453
Wessely Ferenc: <i>Egy járási könyvesbolt munkája</i>		8	344
Zala Imre: <i>A könyvterjesztés 10 éve</i>		6	265
Zala Imre: <i>Moszkvai élmények és tapasztalatok I. rész</i>		2	63
Zala Imre: <i>Moszkvai élmények és tapasztalatok II. rész</i>		3	123
MEZŐGAZDASÁG (mezőgazdasági könyvek népszerűsítése):			
Czilhák József: <i>Az istsáki könyvtár a mezőgazdaságért</i>		5	237
G. Hangyál Erzsébet: <i>A mezőgazdaság fejlesztésének ügye vidéki könyvtárainkban</i>		6	251
Kiss István: <i>A mezőgazdasági üzemek könyvtárainról</i>		4	184
Nyitrai József: <i>Mezőgazdasági tapasztalatcserék — a mezőgazdasági irodalom propagandája</i>		9	423
Ordas Iván: <i>Egy mezőgazdász olvasó a községi könyvtárról</i>		8	379
Ordas Iván: <i>Mezőgazdasági szakkönyvek — a mezőgazdász szemével</i>		10	257
Pál Ernő: <i>Mezőgazdasági szakkönyv- és terménykiállítások Pest megyében</i>		2	91
Szabó Károly: <i>A mezőgazdasági könyvek népszerűsítése egy tanyai könyvtárban</i>		2	89
Tordayné Péter Erzsébet: <i>Milyen mezőgazdasági könyvekre van szükség falun?</i>		8	346
Tóth István: <i>Vidéki könyvtárosok és a mezőgazdasági szakképzés</i>		11	524
Tóth László: <i>A mezőgazdasági szakirodalom ügye a parthatározat utá</i>		7	29
MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK, MŰSZAKI FEJLESZTÉS:			
Balázs Sándor: <i>Műszaki könyvvásárok</i>		11	521
Jánszky Lajos: <i>Műszaki könyvtárak felülvizsgálatának tapasztalatai</i>		1	35
Kéki Béla: <i>Segítsük a műszaki fejlesztést</i>		9	425
Povárny Jenő: <i>Műszaki könyvtárosok a műszaki fejlesztésért</i>		10	439
Simon Mária Anna: <i>Közművelődési könyvtáraink és a műszaki fejlesztési terv</i>		10	473
Török István: <i>A műszaki irodalom: a műszaki fejlesztés döntő tényezője</i>		9	385
NEKROLÓGOK:			
<i>Egy magyar nyomdász. Tevan Andor</i>		11	520
Katona Jenő: Tamás Ernő		3	116
NYÁRI OLVASÁS:			
Gerő Gyula: <i>Törődjünk többet az üdülők könyvtáraival!</i>		6	248
Szőlőssy Tibor: <i>A szabadtéri könyvkölcsönzés tapasztalatai Borsod megyében</i>		5	235
NYOMDA, ILLUSZTRÁCIÓ, A KÖNYV KÜLSÉJE:			
Aradi Nóra: <i>Iffjúsági könyvek illusztrációiról</i>		11	508
Aradi Nóra: <i>A könyvillusztrációkról</i>		9	408
Farkas Imre: <i>A kézirát nyomdai előkészítése. (Az írótól az olv. sőt.)</i>		5	221
<i>Ki hinné? (Pellengér)</i>		4	180
Lengyel Lajos: <i>A könyvgyártásról</i>		8	355
Tevan Andor: <i>A szép könyv</i>		2	71
Zolnay Vilmos: <i>Szép testben szép lélek. Könyveink kötéséről</i>		7	325

OLVASÓSZOLGÁLAT (kölesznzés, tájékoztató munka, olvasóterem):		Szám	Old.
Darabos Pálné: <i>Egy különös kölesznzési eljárásról</i>	5	236	
Gera Mihály: <i>Olvasók a könyvtáros szemével</i>	8	358	
Máté István: <i>Színvonalasabb elbstatást!</i>	5	215	
Nánási Tibor: <i>Az olvasók neveléséről</i>	7	331	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A tájékoztató I. rész. Felvilágosítás</i>	11	495	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A tájékoztató II. rész. Irodalomkutatás</i>	12	548	
Szabad Olga: <i>A kölesznzői 'szabad polc' helyettesítése</i>	1	43	
Szólóssy Tibor: <i>Még egyszer az előjegyzéses kölesznzésről</i>	6	281	
Török Bálint: <i>Az olvasótermi kézikönyvtárról. Hozzászólás B. Szilágyi János cikk-hez</i>			85
OSZTÁLYOZÁS (könyvtári):			
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Az osztályozás</i>			219
PÁRTFOGÓ MUNKA (patronálás):			
Péter László: <i>A tudomány és a közművelődési könyvtárak együttműködéséről</i>	9	401	
Szónyi László: <i>A Lenin Kohászati Művek könyvtárának pártfogolásáról</i>	6	258	
Tyroler Gyula: <i>Módszertani munka a szakszervezeti könyvtárakban</i>	12	529	
ORVOSI KÖNYVTÁRAK:			
S. G.: <i>Könyvtárakat az orvosoknak!</i>	1		33
PÁRTOKTATÁS SEGÍTÉSE (politikai könyvek):			
Békes György: <i>Társadalomtudományi könyvek népszerűsítése</i>	5	236	
Kellner Béla: <i>A pártoktatás segítése a Somogy megyei könyvtárakban</i>	10	445	
Szabad Olga: <i>A helyismereti gyűjtemény felhasználása a pártoktatásban</i>	10	446	
PILLANATKÉPEK A MÚLTHÓL:			
3. sz. 111. old., 4. sz. 179. old., 7. sz. 319. old., 7. sz. 320. old., 8. sz. 362. old., 9. sz. 400. old., 11. sz. 507. old.			
PONYVA ELLENI HARC:			
Győri György: <i>Utazás a ponyva körül</i>	10	448	
Dr. Tóth Béla: <i>Ígjségünk ponyvaolvasása és az ellene folytatott küzdelem</i>	4	157	
Varga József: <i>Egy falusi könyvtár harca a zugkönyvtárak ellen</i>	7	332	
PROPAGANDA (szóbeli, irodalmi):			
Bárdos Ferenc: <i>Meseórák egy járási könyvtárban</i>	8	375	
Háromfal Sándor: <i>Mesedélutánok a Zala Megyei Könyvtárban</i>	8	374	
Hebenstreit Nándor: <i>Irodalmi esetek — Csornán</i>	10	475	
Martonosi Pál: <i>Bérletes előadások Kiskunhalason</i>	9	425	
Vető Györgyné: <i>A keceli olvasókörikről</i>	7	333	
Rybicska Raymondné: <i>Irodalmi előadás — előadó nélkül</i>	4	182	
PROPAGANDA (szemléltető):			
G. Gy.: <i>Hogyan készül egy nagy kiállítás?</i>	6	268	
Nagy Emília: <i>Hogyan segít a könyvkiállítás az olvasótábor növelését</i>	6	283	
NYilas Márta: <i>Tárgyköri kiállítások a budapesti kerületi könyvtárakban</i>	6	255	
Pál Ernő: <i>Mezőgazdasági szakkönyv- és terménykiállítások Pest megyében</i>	2	91	
Szabad Olga: <i>A kölesznzői 'szabad polc' helyettesítése</i>	1	43	
RAKTÁROZÁS (állományellenőrzés, különgyűjtemények):			
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. Különgyűjtemények</i>	10	441	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A raktári rend</i>	7	314	
Sebestyén Géza: <i>A könyvtári munka. A raktári ellenőrzés</i>	8	352	
ROMÁN KÖNYVTÁRAK:			
G. Gy.: <i>Román és magyar közművelődési könyvtárak kapcsolatáról</i>	12	535	
Sallai István: <i>A román közművelődési könyvtárakban szerzett néhány tapasztalat</i>	7	311	
STATISZTIKA:			
Gaschler Rezső—Szabó Endre: <i>A különböző foglalkozási csoportokhoz tartozó családok kulturális ellátottsága</i>	11	505	
Gaschler Rezső—Szabó Endre: <i>Milyen könyveket olvasnak és vásárolnak a különböző foglalkozási csoportokba tartozó családok</i>	9	393	
Gaschler Rezső—Szabó Endre: <i>Az olvasók társadalmi rétegződésének vizsgálata a könyvtáraknál</i>	7	303	
Rostás Lászlóné: <i>A katalógus használatáról és a statisztikai jelentésekről</i>	12	571	
FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR (Társadalomtudományi és kerületi):			
G. Nyilas Márta—Remete László: <i>A szabad fejlődés tíz éve a Szabó Ervin könyvtárban</i>	2	59	
Szalay István: <i>Új könyvtár a Gutenberg-téren</i>	12	565	
Szelestey Gyuláné: <i>Új módszerek a kerületi Szabó Ervin könyvtárak munkájában</i>	7	307	
SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK:			
Baranyai Tiborné: <i>Néhány szó a textilipari üzemi könyvtárak szerzeményezéséről</i>	5	209	
Bernáth István: <i>A pályaudvari könyvtárakról</i>	3	135	
Győri György: <i>Biztató jelek. Üzemi könyvtáraink a kibontakozás útján</i>	9	397	
Győri György: <i>Gondolatok az új szakszervezeti központi könyvtárakról</i>	11	491	
Hegedűs András: <i>A bányászati könyvtárak segítéséről</i>	4	185	
Horváth István: <i>Megvalósulás útján a SzOT Elnökségének az üzemi szakszervezeti könyvtárakra vonatkozó határozata</i>	6	245	
Kováts Dániel: <i>Egy bányaiipari tanulóinázlet könyvtárában</i>	8	380	

	Szám	Old.
Nyíri Zoltán: A szakszervezeti könyvtárak állományának védelme	7	301
Széplaki József: Így dolgozik a Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezetéhez tartozó VI. sz. főkönyvtár	9	424
A Szol Elnökségének határozata az üzemi, szakszervezeti könyvtárak munkájáról	4	189
Szönyei László: A Lenin Kohászati Művek könyvtárának pártfoglalásáról	6	258
Tyroler Gyula: Módszertani munka a szakszervezeti könyvtárakban	12	529

TANYAI KÖNYVTÁRAK:

Hidvégi Nándor: Egy tanyai népkönyvtárról	12	570
Szabad Oiga: Könyvgyűjtéssel a tanyai könyvtárakért	3	139

TÖRTÉNETI CIKKEK (könyv-, könyvtár-, nyomdászati):

Borsa Gedeon: Budai könyvkereskedők a középkorban	6	270
Borsa Gedeon: Az első magyar nyomtatott krónika. A Budai és a Thuróczi krónika	3	117
Katona Jenő: Bacsányi János könyvtára I. rész	4	166
Katona Jenő: Bacsányi János könyvtára II. rész	5	224
Katona Jenő: Gárdonyi Géza könyvtára	11	513
Katona Jenő: Kossuth Lajos könyvtára II. rész	1	27
Kéki Béla: A könyv történetéből. A könyvillusztrálás modern eszköze	7	321
Kéki Béla: Könyvkiadás a XIX. században	12	541
Kéki Béla: A könyv történetéből. A litográfia	3	112
Kéki Béla: A könyv történetéből. A megújult fametszés	5	226
Kéki Béla: A könyv történetéből. A rézmetszet, mint könyvillusztráció	1	13
B. Koroknay Éva: Magyar könyvkötészet a nohácsi pészig	8	368
H. Koroknay Éva: Magyar könyvkötészet a XVI--XVII. sz. században	9	412
N. Gy.: A községi népkönyvtárak első terve	12	544
Nagy Dezső: Régi olvasóköri nyomában	1	29
Somkuti Gabriella: A murosásárhelyi Teletica	10	464
V. Windisch Éva: A könyvtárosi pálya kialakulásának előzményeiről	10	461

VERSENY (könyvtárosok Felszabadulási Versenye):

Berza László: Eredményesen zárult könyvtáraink felszabadulási versenye	5	196
Dán Gyuláne: A karácsondi könyvtár a versenyben	3	136
D. P.: A versenyfelajánlások teljesítése nyomában	1	39
A felszabadulási verseny eredményei	5	217
A felszabadulási verseny hírei	3	138
H. E.: Két járási könyvtár a versenyben	1	40
Rebőny Ferenc: A köröshegyi népkönyvtár a versenyben	2	89
Versenyhírek	4	186

IRODALMI TÁRGYÚ CIKKEK:

Csányi László: Az ifjú Vörösmarthy és a könyvek	10	467
D. Szabó László: Komoly segítség	3	105
Elmes mulatságok	11	494
Gyergyai Albert: Aragon *A kommunisták* írója	4	177
K. E.: Országszerte gyűjtik az írókról szóló hagyományokat és az írók emléktárgyait	12	555
Kapoly Károly: Hogyan ajánljuk Sadoveanu műveit	3	129
Katona Jenő: Ilász év előtt halt meg Barbusse	7	329
Katona Jenő: Tamási Lajos	12	566
Konrád György: Illyés Gyula	10	469
L. O.: Egy népkönyvtáros a versirodalomról	8	378
Lékay Ottó: Hogyan születik a regény. Beszélgetés egy íróval	2	75
Lékay Ottó: Mihail Solohov	8	365
Lékay Ottó: Thomas Mann 80 éves	5	230
Lékay Ottó: A versirodalomról	4	171
Lévai Béla: Könyvismeretések a rádióban	12	561
Mosolygó irodalomtörténet	12	551
Pók Lajos: Jegyzetek az irodalmi kritikáról	11	501
Pók Lajos: Kafka Margit	6	277
Pók Lajos: Móra Ferenc	9	417
Pók Lajos: Romain Rolland	2	78
Pór Judit: Alekszandr Szerafimovics	11	516
Új Kossuth-ájasaink munkásságáról a közelmúltban megjelent cikkek és ismertetések jegyzéke	4	163
Ungvári Tamás: Négy magyar író (Örkény, Karinthy, Sarkadi, Bárányi)	1	21
Vargha Kálmán: Benedek Marcell 70 éves	10	472
Vargha Kálmán: József Attila szerelmes versei	4	175

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

IDEOLÓGIAI — POLITIKAI MŰVEK	Szám	Old.
<i>Aaronovitch, S.</i> : Az angol monopóliók uralma (Auer Kálmán)	10	145
<i>Andics Erzsébet</i> : Kossuth harca az árulók és a megalkuvók ellen (B. Gy.)	11	162
<i>Baranszkii, N. N.</i> : A Szovjetunió gazdasági földrajza (S. M.)	11	161
<i>Berend Iván—Ránki György</i> : Magyarország gyáripara... 1900—1914. (I. B.)	11	162
<i>Castro, Josue de</i> : Az éhség földrajza (Nagy T. bor)	3	34
<i>Dobi István</i> : A parasztság jövője a szövetkezet (Hantos László)	4	50
<i>Dobozsy Imre</i> : A fegyverek beszélnek (S. M.)	4	50
<i>G. Fazekas Erzsébet</i> : Vándorló szerkesztőség (Gy. Á.)	10	146
<i>Fehér Lajos</i> : Harcunk Budapestért (V. V.)	4	51
Felszabadulás (B. Gy.)	4	49
Hősi harcok emlékei (I. B.)	6	82
Az I., II. és III. Internacionálé. A kommunista és munkáspártok (J. P.)	3	33
<i>Kállai Gyula</i> : A magyar függetlenségi mozgalom. 1939—1945. (Szűcs Andor)	9	129
Lenin Műveinek 11., 13. és 14. kötete (Z. E.)	1	1
Lenin Műveinek 12. kötete (S. M.)	2	17
Lenin Műveinek 15. kötete (Ny. J.)	8	113
Lenin Műveinek 16. kötete (Z. E.)	9	129
Lenin Műveinek 18. kötete (S. M.)	7	97
Lenin: A munkásosztály és a parasztság szövetsége (Z. E.)	12	177
A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai 3. köt. (I. B.)	12	178
Mao Ce-tung Válogatott Művei IV. kötet (N. G.)	1	2
<i>Marx—Engels—Lenin—Stálin</i> : A nevelésről (S. M.)	5	65
<i>Nemes Dezső</i> : Magyarország felszabadulása (I. B.)	3	34
A nürnbergi per (S. M.)	9	130
A politikai gazdaságtan tankönyve (S. M.)	6	81
<i>Russel, Lord</i> : A horogkereszt rémtettei (K. J.)	5	66
<i>Sándor Vilmos</i> : Nagyipari fejlődés Magyarországon 1867—1900. (I. B.)	2	18
<i>Szamalov, F. N.</i> : Emlékek a múltból (Hajdu Ferenc)	8	114
Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plenumainak határozatai I—III. kötet (N. G.)	2	17
A szovjet népek nagy hazája (Z. Vidor Emma)	5	66
A történelmi materializmus (Munkácsi Mária)	7	97
<i>Tóth Benedek</i> : Az alapszabály a termelőszövetkezeti élet legfőbb törvénye (B. Gy.)	8	114
<i>Vorosilov</i> : Cikkék és beszédek (Vidor Emma)	1	2
<i>Willard, Marcel</i> : Vádol a védelem (F. J.)	10	146
ISMERETTERJESZTŐ-, TUDOMÁNYOS- ÉS SZAKIRODALOM		
Ady összes prózai művei I. kötet (Katona Jenő)	5	77
Állattenyésztők kézikönyve (R. F.)	12	191
<i>Antalfy Gyula</i> : Magyar évszakok (K. J.)	8	126
<i>Alsanog</i> : Beethoven (Nagy Tibor)	1	13
<i>Bálint György</i> : A szavak felkelése (Katona Jenő)	3	47
<i>Balogh Jolán</i> : Az esztergomi Bakócz-kápolna (Czobor Ágnes)	7	111
<i>Barabás—Gróh</i> : A fényképezés kézikönyve (M. L.)	6	96
<i>Belinszkij, V. G.</i> : Esztétikai szemelvények (Hajdu Ferenc)	12	188
<i>Bencze Lajos</i> : Vadgazdaságtan (Süle Sándor)	11	175
<i>Bodak, Sz. J.</i> : Rádiószerelési útmutató (Mayer László)	9	141
<i>Bóka László</i> : Ady Endre élete és művei I. (Katona Jenő)	7	109
<i>Böloni György</i> : Az igazi Ady (Szűcs Andor)	5	77
Bolyongás a nagyvilágban (K. R.)	4	61
Budapest régiségei XVI. (Sz. J. Gy.)	8	126
Budapest városépítészeti kérdései (Szabó Dezső)	4	63
<i>Budinsevic—Román</i> : Az atomok világa (Mayer László)	9	143
<i>Curie, Ene</i> : Madame Curie (Nagy Tibor)	11	175
<i>Dániel Anna</i> : Ibsen ((K. J.)	11	173
<i>Derkovits Gyuláné</i> : Mi ketten (Czobor Ágnes)	4	61
Egységes sportnaplár... Az 1956-os évrre	12	190
Ezerszínű Magyarország (Nagy Tibor)	5	79
<i>Fábrí József</i> : A villanszerelő munka (Á. L.)	11	175
<i>Farkas Zoltán</i> : Paál László (Czobor Ágnes)	3	44
Fejezetek a zene történetéből (Csobádi Péter)	11	171
<i>Fekete István</i> : Halászat	8	128
<i>Fenyő Inán</i> : Dürer (Czobor Ágnes)	12	187
<i>Frajerman—Zajkin</i> : Golovnyin kapitány élete és kalandjai (Hajdu Ferenc)	7	110
A francia felvilágosodás (Gyenes István)	2	31
<i>Frolou, A. D.</i> : A rádióvevőkészülékek szerkesztése (Mayer László)	6	95
Gorkij és Csehov (R. P.)	4	59
Gépipari enciklopédia XII. kötet (Kiss Ferenc)	4	62

	Szám	Old.
<i>Gerő László: Eger (Czobor Ágnes)</i>	2	32
<i>Gnyegjnenko, B. V.:—Hincsin; A. J.: Bevezetés a valóságosságú ijtásba (Bizám György)</i>	4	60
<i>Győri György: Százhetven esztendő (Rezső Margit)</i>	1	13
<i>Hanzelka, Jiri — Zikmund, Miroslav: Afrika az álmok világában és a valóságban (Kerész Róbert)</i>	2	30
<i>Hatvany Lajos: Így élt Petőfi, I. (K. J.)</i>	7	109
<i>Herczegh Tinódar: A tudomány és a vallás a világ keletkezéséről (B. Gy.)</i>	6	92
<i>Hermann István: A magyar drámaért (Végh Ferenc)</i>	11	173
<i>Hont László Szén — verejték nélkül (Mayer László)</i>	1	14
<i>Horn Artúr: Általános állattenyésztés (Hantos László)</i>	9	144
<i>Horváth János: Kisfaludy Károly és íróbarátai (Katona Jenő)</i>	4	60
<i>Horváth Tibor: Ázsia művészete (Z. V.)</i>	2	29
<i>Irodalom és felelősség (Szűcs Andor)</i>	6	93
<i>Jakucs Pál: Mátra (Z. V.)</i>	10	158
<i>Jesch László és Taraba István: Hová kössöm? (Á. L.)</i>	11	176
<i>Jókai Mór: Írói arcképek (Murányi—Kovács Endre)</i>	3	46
<i>Kádár Géza: Bevezetés a rádió technikájába (Árvai László)</i>	12	191
<i>Karsay Sándor: Kőművesmunka (Á. L.)</i>	10	159
<i>Katona Ferenc — Dénes Tibor: A Tháília története. 1904—1908. (László Anikó)</i>	3	47
<i>A keleti országok újkori története (Hajdu Ferenc)</i>	9	143
<i>Kisch, Egon Ervin: Kalandozások öt világűrben (M. G.)</i>	2	29
<i>Köpeczi Béla — R. Várkonyi Ágnes: II. Rákóczi Ferenc (Gyenes István)</i>	11	174
<i>Közégi Imre — Pap János: Kempelen Farkas (Abu Iván)</i>	9	142
<i>Krisztyi, G.: Sztanyiszlavszkij munkássága az operában (Huszár Klára)</i>	12	189
<i>Krupszkaja: Úttörőkről, iskoláskoról (A. I.)</i>	4	62
<i>Lang Dezyó: Legenda és történet (G. Gy.)</i>	8	125
<i>Ljapunov, B.: Harc a sebességért (Mayer László)</i>	3	45
<i>Lugossy Emma: 39 verbunktánc (Szentpál Mária)</i>	2	27
<i>Lyka—Gábor: Budapest szobrai (Czobor Ágnes)</i>	8	127
<i>Magyar Elek: Az inyesmester nagy szakácskönyve</i>	12	192
<i>Magyar játékszín (T. P. I.)</i>	3	45
<i>A magyar mezőgazdaság 1956 évi zsebnaptára (R. F.)</i>	12	191
<i>A magyar tudomány tíz éve 1945—1955. (N. B.)</i>	9	140
<i>Magyari: Rádiótechnikusok zsebkönyve (Mayer László)</i>	8	127
<i>Magyarország útikönyv (L. O.)</i>	5	80
<i>Major Máté: Építészettörténet, II. kötet (Maksay László)</i>	5	78
<i>Makai István: Rádióhibakeresés, javítás és hangolás (M. L.)</i>	5	79
<i>Márkus László: Guyon Richard (Nagy Tibor)</i>	12	190
<i>Mészáros István: Szatíra és valóság (Gera György)</i>	3	44
<i>Mohácsy Mátys: A házikert gyümölcsöse (Hantos László)</i>	6	95
<i>Mohácsy—Porpáczy: A körte természetése és nemesítése</i>	10	160
<i>Mokk László: Helyszíni előregyártás. Ipari épületek, csarnokok (A. I.)</i>	9	144
<i>Műemlékeink — Kampis Antal: Feldebrő; Tombor Ilona: Zsámbék (Czobor Ágnes)</i>	10	157
<i>Nagy Péter: Mérlegben (Murányi—Kovács Endre)</i>	9	141
<i>Nonerre: Levelek a táncról (Szentpál Mária)</i>	11	172
<i>Nyjedosián: Művészeti elméleti tanulmányok (C. Á.)</i>	7	111
<i>Ordógy János: Géprajzolás (Á. L.)</i>	10	159
<i>Ormos Imre: Kerttervezés története és gyakorlata (Zolnay Vilmos)</i>	8	127
<i>Osmán: Automata esztergák (Mayer László)</i>	10	159
<i>Óveges József: Elektronosságtan és az élet (Mayer László)</i>	2	28
<i>Pándi Pál: Viták és kritikák (Bernáth István)</i>	2	31
<i>Pogány Ö. Gábor: Magyar festészel a XIX. században (Czobor Ágnes)</i>	6	94
<i>Pogány Frigyes: Belső terek művészete (Árvai László)</i>	12	189
<i>Rejtő István: Iványi Odön (Vihar Béla)</i>	12	188
<i>Réti István: A nagybányai művésztelep (Tamás Ernő)</i>	1	12
<i>Sevesik Jenő: Fényképezési ismeretek (M. L.)</i>	7	111
<i>Somgyői táncok (Szentpál Mária)</i>	3	46
<i>Sós Endre: Cervantes (Réz Pál)</i>	9	142
<i>Szombatfalvy Árpád: Hőkezelés (Á. L.)</i>	10	159
<i>Szűcs Jenő: Városok és kézművesség a XV. századi Magyarországon (Borsa Gedeon)</i>	11	174
<i>Temesi—Rónai—Vargha: Anyanyelvünk (S. J.)</i>	7	110
<i>Ternai Zoltán: A motorkerékpár szerkezete és kezelése (Gógola László)</i>	6	95
<i>Dr. Tóth Béla: A gyermek és az irodalom (Seres József)</i>	6	94
<i>Ujfalvy Sándor: Emlékiratok (G. Vészi János)</i>	11	171
<i>Usakov: Járatlan utakon (Hunyady József)</i>	4	59
<i>Vajda György: Mihály: Lessing (Gera György)</i>	6	92
<i>Végh Lajos: Munkácsy Mihály (Cz. Á.)</i>	11	172
<i>A világirodalom története (Hajdu Ferenc)</i>	10	157
<i>V. Waldapfel Eszter: A forradalom és szabadságharc levelestára III. kötet. (K. J.)</i>	10	158

SZÉPIRODALOM

<i>Aragon, Louis: A bázeli harangok (Barabás Tamás)</i>	6	87
<i>Barta Lajos: Szerelmi és más színművek (Hajdu Ferenc)</i>	11	165
<i>Boldizsár Iván: Reggeltől reggelig (Győri György)</i>	6	89
<i>Bródy Sándor: A sas Pesten (Simándi Béta)</i>	3	36
<i>Büchner, Georg: Danton halála (Győri György)</i>	9	136
<i>Callegi, Piero: Milánótól a pokolig (Érdekes Könyvek, S. M.)</i>	3	35
<i>Cankar, Ivan: Jernej szolgalegény igazsága — A szegénysoron (L. O.)</i>	11	168
<i>Chabrol, Jean Pierre: Az utolsó patron (Mihályi Gábor)</i>	1	7
<i>Csavesvadze: Az őzveggy (V. B.)</i>	6	84
<i>Cseres Tibor: Felejtett Iia (Simándi Béla)</i>	8	117
<i>Cserniseuszkij: Mit tegyünk? (Katona Jenő)</i>	1	5

	Szám	Old.
<i>Csernisevskij: Prológnus</i> (Szücs Andor)	7	105
Cskly Gergely válogatott művei (Gera György)	4	52
<i>Csorba Győző: Ocsudó évek</i> (V. B.)	8	115
<i>Darázs Endre: Tüzek táncá</i> (Vámosi Pál)	7	104
<i>Darvas Szilárd: Tréfás kalauz</i> (Gy. I.)	8	119
<i>Déry Tibor: Két emlék</i> (V. B.)	5	71
<i>Dímov: Dohány</i> (Szilágyi Lilla)	9	134
<i>Deveszeri Gábor: Jövendő tükre</i> (Vihar Béla)	1	3
<i>Deveszeri Gábor: Három hét egy esztendő</i> (V. B.)	10	152
Emberavatás (Hunyady József)	7	99
<i>Erdélyi József: Csipkebokor</i> (Halda Aliz)	6	85
<i>Erdős László: Veszélyes művészet</i> (Győri György)	10	150
<i>Fallas, Carlos Luis: Mamita Yunai</i> (Bába Mihály)	5	72
<i>Fast, H.: Silas Timberman</i> (T. P. I.)	12	183
<i>Fegyin: Az Arkturusz szanatórium</i> (Lékay Ottó)	1	6
<i>Fegyin: Európa elrablása</i> (Mesterházi Lajos)	8	120
<i>Flaubert: Bouvard és Pécuchet</i> (T. Polgár István)	10	150
<i>Földes Mihály: Az újpesti partizánok</i> (Simándi Béla)	12	181
<i>Gábor Andor: Összegyűjtött novellák</i> (Maár Gyula)	2	22
<i>Gábor Béla: Nehéz szatírát írni</i> (Halda Aliz)	7	103
<i>Gáspár Ervin: A krokodil</i> (Győri György)	8	122
<i>Gereblyés László: Fölfelé</i> (Vámosi Pál)	6	86
<i>Gergely Mihály: Örvény</i> (Maár Gyula)	10	149
<i>Gorkij: Foma Gorgyjejev</i> (Földes Anna)	4	54
<i>Hadzisz: Hajnali ének</i> (Lőránd Lajos)	5	73
<i>Halle, Günther: Idegenlégio</i> (Erdekes Könyvek, S. M.)	3	35
<i>Hegedüs Géza: A sültség utolsó órái</i> (L. O.)	3	39
<i>Heym, Stefan: Aranyváros</i> (M. L.)	12	179
<i>Hollós Korvin Lajos: Harminc esztendő</i> (V. P.)	6	85
<i>Horváth Mária: Kati</i> (T. Polgár István)	1	8
<i>Janjel, I.: Akit az istenek szeretnek</i> (T. Polgár István)	12	183
<i>Jan, V. G.: Dzsingisz khán</i> (Fülöp Attila)	3	37
<i>Jan, V. G.: Batu khán</i> (G. Vészi János)	9	133
<i>Jirásek, Alois: Régi cseh mondák</i> (Lőránd Lajos)	6	87
<i>Jobbágy Károly: Feltámadás</i> (Cs. Á.)	7	101
<i>Jókai Mór: Válogatott elbeszélések I—II—III.</i> (Katona Jenő)	11	169
<i>Jouquet: Arany és kenyér</i> (Gera György)	11	165
<i>József Jolán: József Attila élete</i> (Vihar Béla)	7	100
<i>Juhász Ferenc: A tékozló ország</i> (Csanádi Ákos)	2	23
<i>Kaffka Margit: Színek és évek</i> (F. A.)	2	25
<i>Karinthy Ferenc: Hazai tudósítások</i> (Gera György)	1	4
Kármán József Válogatott Művei (Maár Gyula)	5	70
<i>Képes Géza: Napkelte Mongóliában</i> (Vihar Béla)	9	132
<i>Kellinszkaja: Életünk napjai</i> (Földes Anna)	9	136
<i>Kirk: A rabszolga</i> (Simándi Béla)	7	105
<i>Kisch, E. E.: Mit láttam Mexikóban</i> (Simándi Béla)	11	166
<i>Kivi, Aleksis: A hét testvér</i> (R. M.)	5	74
<i>Kleisl, H.: Kohlhaas Mihály</i> (Lékay Ottó)	10	151
<i>Kodolányi János: Élteik, ahogy tudták</i> (Pók Lajos)	4	52
<i>Kolozsvári Grandpierre Emil: Tegnap</i> (Mesterházi Lajos)	7	98
Kosztolányi Dezső válogatott novellái (Tamás Ernő)	2	19
<i>Kovát Lórcs: A nagy virradat</i> (Kádár Zsuzsa)	6	89
<i>Kozlov: Krimi éjszaka</i> (V. B.)	3	36
<i>Kozevnyikov: Taj Liu — a rabló</i> (Erdekes Könyvek) (S. M.)	3	35
<i>Kukucin, Martin: Falusi regény</i> (F. A.)	1	7
<i>Kuczka Péter: Jónapot</i> (Pók Lajos)	7	100
<i>Lagin: A családás szigete</i> (Fülöp Attila)	8	122
<i>László Ibolya: A vándorlás dicsérete</i> (V. B.)	11	165
<i>Laxness, Halldor: Független emberek</i> (Zolnay Vilmos)	7	104
<i>Leacock: Humoreszkek</i> (Varga Domokos)	3	42
<i>Lindsay, Jack: Elárult tavasz</i> (G. Vészi János)	12	182
<i>London, Jack: Az éneklő kutya</i> (Lékay Ottó)	3	39
<i>Madarász Emil: Ötven év</i> (V. B.)	2	21
<i>Madarász Emil: Tegnap és tegnapelőtt</i> (Vihar Béla)	8	115
Magyar humoristák (Csanádi Ákos)	3	40
Magyar Népköltészet I—II—III. kötet (Katona Jenő)	10	146
<i>Major Ottó: Idők rostáján</i> (Mesterházi Lajos)	11	164
<i>Mann, Thomas: Novellák I—II.</i> (Lékay Ottó)	7	102
<i>Mao-Tun: Hajnal előtt</i> (R. P.)	5	71
<i>Méray Tibor: Hotel de l'Écu</i> (Kádár Zsuzsa)	2	24
<i>Merle, Robert: Mesterségem a halál</i> (Zolnay Vilmos)	10	148
<i>Mesterházi Lajos: Tanúság</i> (Bessenyei György)	4	53
<i>Mikszáth Kálmán: Kisregények II.</i> (Mihályi Gábor)	9	131
<i>Millon: Sámson</i> (T. P. I.)	8	118
<i>Montesquieu: Perzsa levelek</i> (Pók Lajos)	5	68
<i>Móra Ferenc: Négy apának egy leánya</i> (P. L.)	6	90
<i>Móra Ferenc: Hannibál föltámasztása</i> (G. Vészi János)	7	99
<i>Móricz Zsigmond: Kerek Ferkó</i> (Vargha Kálmán)	6	82
<i>Móricz Virág: Rosta</i> (Vámosi Pál)	9	137
<i>Móricz Zsigmond: Elbeszélések V.</i> (P. L.)	10	147
<i>Móricz Zsigmond: Elbeszélések VI.</i> (Szücs Andor)	10	147
<i>Mullattui: Max Havelaar</i> (Simándi Béla)	5	73
<i>Nadányi Zoltán: Aranypiros pillangó</i> (Csanádi Ákos)	7	99
<i>Nagy Lajos: A menekülő ember</i> (Tamás Ernő)	3	40

Agg Lajos: Kiskunhalom — Három boltoskisasszony — Falu (Földes Anna)	1	167
Ames László: A fölösleges ember (Győri György)	7	102
Németh László: Bűn (Bessenyei György)	2	26
Neruda, Pablo: A szőlők és a szél (Vihar Béla)	3	42
Nyikolajeva: A kis jámbor (Gy. Á.)	12	178
Oravecz Paula: Petri Anna (Vámosi Pál)	12	180
Oecskekin: Falusi hétköznapok (Maár Gyula)	1	8
Palotai Boris: Ünnepi vacsora (László Anikó)	6	88
Palotai Boris: Varázsigé (Gera György)	12	180
Pap Károly: A hőszobor (Szücs Andor)	2	21
Parmelín, H.: Rendkívüli kiadás (Terényi István)	10	148
Pavlenko: Két király (Mesterházi Lajos)	9	135
Pratolini: Szegény szerelmeseik krónikája (Illés Jenő)	6	84
Radnóti Miklós: Versek és műfordítások (Pók Lajos)	3	35
Reményi Béla: Levél a fán (V. B.)	7	101
Renard, Jules: Az élősdí (Katona Jenő)	8	119
Révész Gy. István: Helló Hopkins! (Aba Iván)	1	9
Reiczky Gyula: Apai örökség (K. M.)	5	69
Rejtmont: Paraszttok I—II. (Lékay Ottó)	11	163
Rideg Sándor: Históriai idők (Simándi Béla)	9	137
Romaniai magyar elbeszélők (Gera György)	2	25
Röpülj páva, röpülj (Zolnay Vilmos)	3	41
Sahia: Júniusi eső (Gy. Á.)	8	121
Sand, George: Mauprat (P. L.)	3	43
Sárközi György válogatott versei (Varga Imre)	1	4
Seghers, Anna: A holtak nem vénuinek (G. Vészi János)	8	121
Simon István: Nem elég (Vihar Béla)	4	51
Sipos Gyula: Tíz év (Pók Lajos)	8	115
Somlyó György: Jegenyék a parton (Cs. Á.)	8	116
Sziló András: Egy pakli dohány (T. Polgár István)	9	134
Scherfig, Hans: Az eltűnt tanácsos (Szilágyi Lilla)	5	70
Szabó József: Erdei emberek (V. V.)	2	23
Szabó Pál: Nyugtalan élet (Szücs Andor)	3	37
Szabó Pál: Munkák és napok (Győri György)	5	69
Szabó Pál: Harangoznak (Gera György)	10	152
Szallikóv—Sesedrin: Mesék (T. P. I.)	7	103
Szallikóv—Sesedrin: Poschonyi régi világ (Kondár György)	10	153
Szántó Tibor: Triciklin (Zolnay Vilmos)	9	132
Száz szerelmes vers (Katona Jenő)	2	23
Szécsi Margit: Március (Csanádi Ákos)	8	116
Szeffulina: Törvénysértők (Varga Domokos)	4	55
Szervós: A Csendes Öccennél (Győri György)	3	41
Simonov, K.: Barátok és ellenségek (Vihar Béla)	2	20
Szmirnov: Hareban Budapestért (M. G.)	7	71
A szovjet költészet antológiája (Vihar Béla)	5	67
Sztyepnyak, Sz. M.—Kravcsinszkij: Egy rajongó útja (Aba Iván)	7	106
Tabi László: Humorban pácolva (Murányi-Kovács Endre)	10	152
Takáts Gyula: Az emberekhez (Csanádi Ákos)	6	83
Tamási Lajos: Dal az ifjúságról (Pók Lajos)	11	166
Tatay Sándor: A Simeon-ház (Hajdu Ferenc)	6	88
Tersánszky J. Jenő: A vándor (Simándi Béla)	6	86
Thury Zoltán: Egy arany (Maár Gyula)	3	38
Thury Zsuzsa: Virradat előtt (Konrád György)	9	131
Tolnai Lajos: Az új főispán (G. Vészi János)	10	154
Tolsztoj: Gyermekkor, serdülőkor, ifjúság (Győri György)	4	53
Tömörkény István: Pöföttezik a hajnal (Vidor Pálné)	11	167
Tóth Árpád válogatott versei (Pók Lajos)	6	83
Tytelsev: Versek (Pók Lajos)	1	5
Váli Mari: Emlékeim Jókai Mórról (Katona Jenő)	12	182
Varela, Alfredo: A sötét folyó (Hunyady József)	2	24
Vázsonyi Endre: Piroska (László Anikó)	8	117
Vercors: Tropi-komédia (Gera György)	9	135
Veres Péter: Szűk esztendő (I. J.)	2	22
Veres Péter: Számadás (Illés Jenő)	12	181
Vészi Endre: Ketten hazafelé (Fülöp Attila)	6	89
Voltaire: Kisregények (Lékay Ottó)	5	67
Vörösmaty Mihály Összes Versei (Vámosi Pál)	11	163
Wassermann: Zendülés az úrfiért (Lékay Ottó)	8	120
Wedding, Alex: Vashivályocska (Mesterházi Lajos)	10	149
Zadornov: Amur apó (Maár Gyula)	4	54
Zeronski, Stefan: A hű folyó (Fülöp Attila)	9	133
Zlobin: Sasok szárnyán (Vámosi Pál)	4	55
Zola, Emile: Lourdes (Vámosi Pál)	10	150

IFJUSÁGI IRODALOM

Abu Inán: A vásárhelyi remete (Varga Domonkos)	9	138
Andersen: A rút kis kacsa (Vámosi Pál)	5	76
Bajomi László Endre: Holnap kifutnak a hajók (Szilágyi Lilla)	12	185
Barány Tamás: Rakoczi zászlai (Maár Gyula)	9	139
Bátory Irén: Aki győzni tanulnak (Szilágyi Lilla)	10	156
Beecher-Stowe: Tamás bátya kunyhója (Vidor Pálné)	2	26
Beljaev: A régi vár I—II. (Pók Lajos)	12	184
Brody Sándor: Egri diákok (G. Vészi János)	6	91
Csaplina: Négylábú barátaim (Szilágyi Lilla)	7	108

	Szám	Ol.
<i>Dickens: Copperfield Dávid (L. O.)</i>	1	
<i>Erdős László: A kínai császár elefántja (V. B.)</i>	4	5
Ezt láttuk ... 20 ország — 20 riport (Csanádi Ákos)	12	18
<i>Fucik, Julius: Utak és állomások (A. I.)</i>	10	15
<i>Gyertyán Ervin: Ítélet Hanoiban (Lóránd Lajos)</i>	8	12.
<i>Hárs László: Majd a gyerekek (Fülöp Attila)</i>	5	7
<i>Hevesi Lajos: Jeky András kalandjai (Gyulai Árpád)</i>	9	140
A hollókirály és más mesék (Vihar Béla)	12	187
A hoinap elébe (Vihar Béla)	6	91
<i>Ispirescu, Petre: A hegytündér (László Anikó)</i>	5	76
<i>Kamjén István: Szakad a part (Vihar Béla)</i>	10	154
<i>Kelen Jolán: Töretlen úton (Földes Anna)</i>	12	185
<i>Kiss Antal: Kapitány és a többiek (Fülöp Attila)</i>	10	155
<i>Kittenberger Kálmán: Kelet-Afrika vardonjaiban (Kertész Róbert)</i>	3	43
<i>Kósbányai György: Hazai földeken (M. G.)</i>	3	44
<i>Kolozsvári Grandpierre Emil: A csodafurulya (Vidor Pálné)</i>	1	10
<i>Komáromi Zoltán: Bátrak hajója (Vidor Pálné)</i>	5	74
<i>Komjáthy István: Aranykert (Barabás Tamás)</i>	2	27
<i>Lamb: Shakespeare-mesék (Lékay Ottó)</i>	4	56
<i>Lengyel Balázs: Ezüstgaras (Fülöp Attila)</i>	4	58
<i>Makarenko: Igor és társai (Sz. A.)</i>	1	111
<i>Mark Twain: Koldus és a királyfi (K. J.)</i>	8	123
<i>Marsak, Szamuil: Erdei vendég (Vámosi Pál)</i>	8	124
<i>Mészöly Miklós: Hétalvó puttonvoecska (Vidor Pálné)</i>	4	57
<i>Molnár Gábor: Az óriáskigyók földjén (Sz. A.)</i>	11	170
<i>Móra Ferenc: Dióbél királyfi (Vidor Pálné)</i>	6	90
<i>Murányi-Kovács Endre: Garibaldi dobosa (Lóránd Lajos)</i>	7	107
<i>Nagy István: A mi lányaink (V. P.)</i>	4	56
<i>Nemcová, Bozena: A hűséges pejko (Simándi Béla)</i>	10	156
<i>Noszov: Vidám kis család (Szilágyi Lilla)</i>	4	58
<i>Nyikiforov: Életre-halálra (Barabás Tamás)</i>	4	57
<i>Orlov: A láthatatlan bűvár (Ákos Károly)</i>	8	125
<i>Rónaszegi Miklós: A nagy játszma (Murányi-Kovács Endre)</i>	12	186
<i>Sásdi Sándor: Boldog órák (M. G.)</i>	11	170
<i>Szántó György: Katély (Murányi-Kovács Endre)</i>	11	169
<i>Tamási Áron: Ábel a rengetegben (Gera György)</i>	7	108
<i>Tatay Sándor: Kinizsi Pál (László Anikó)</i>	7	107
<i>Thuri Zsuzsa: Zalai nyár (Gera György)</i>	5	75
<i>Tolsztoj, Alexej: Nyikita gyermekora (Vidor Pálné)</i>	9	135
<i>Tolsztoj, Alexej: A kérkedő nyúl (Vidor Pálné)</i>	10	155
<i>Vécsey Zoltán: A diadalmas ember (Györi György)</i>	12	184
<i>Verne Gyula: Grant kapitány gyermekel (Vidor Pálné)</i>	7	108
<i>Vitányi János: Főhadnagy Fazekas (Szilágyi Lilla)</i>	1	15
<i>Weöres Sándor: Bóbbita (Vargha Kálmán)</i>	11	170
<i>Zbanackij: A szokolini fenyves titka (V. P.)</i>	8	124

A KÖNYV

1955. január

V. évfolyam

1. szám

A címváltozásról

Folyóiratunk ötödik évfolyamától kezdve megváltoztatja címét. A Könyvtáros helyett új címe A KÖNYV lesz. Az új cím — természetesen — tartalmi változást is jelent. A folyóirat eddig csak a könyvtárosokhoz szólt, az ő munkájukkal foglalkozott. Mostantól kezdve érdeklődési területe szélesebbé válik; a könyvtárosok munkáján kívül foglalkozni fog a könyvkiadók és a könyvterjesztők munkájával is; végigkíséri a könyv útját az írótól az olvasóig.

A feladat nem látszik könnyűnek: a könyvvel való foglalkozáson belül is sok mindenben más érdekli a könyvkiadók dolgozóit, más a könyvterjesztés munkásait és ismét más a könyvtárosokat. De a legfontosabb összefűzi őket: mindnyájan az olvasót szolgálják. Folyóiratunknak ez lesz a hivatása, hogy az olvasó szolgálatában segítséget nyújtson a könyv munkásainak. A KÖNYV tehát a jövőben jóval többet és mélyrehatóbban foglalkozik majd magával az olvasóval, igényeinek fejlesztésével és kielégítésével.

Szerkesztőségünk arra törekszik, hogy minél több olyan cikket közöljön, amely mindhárom terület dolgozóit egyaránt érdekelheti, munkájukhoz szükséges általános műveltségüket emelheti. Úgy gondoljuk, hogy a könyv és a könyvtárak történetével foglalkozók, az egy-egy író munkásságát ismertetői ilyenek. Ezért ezeket folytatni fogjuk. Új sorozatot is tervezünk: »A könyv útja az írótól az olvasóig« címmel. Ebben nyomunkövetjük majd egy regény útját az írótól a kiadón, nyomdán, forgalomba kerülésen, könyvtáron keresztül, egészen az olvasóig. Bővebben fogunk foglalkozni az egyes könyvkiadók munkásságával, terveivel. Megnézzük, milyen könyvek kaphatók a könyvpiacra, milyen kincseket rejtnek az antikváriumok. Irodalmi tájékoztató rovatunkat — amelyben az újonnan megjelenő könyveket ismertetjük — kibővítjük a népszerűbb mezőgazdasági és műszaki könyvek ismertetésével és külön mellékletként adjuk a laphoz, hogy így az év végén kötetelhető és a 3—400 könyvismertetés mind a könyvtárakban, mind a könyvesboltokban az olvasók kiszolgálásánál felhasználható legyen.

Szeretnők a három területen dolgozók munkáját egymással megismertetni és ezzel közelebb hozni az együttműködést megjavítani.

A könyvtárosok és könyvterjesztők szakmai képzéséről sem feledkezünk meg. A könyvtári módszertani és technikai cikkek mellett a könyvterjesztők munkájával foglalkozókat is felvesszünk. Megtartjuk az Eseménynaptárt, a Bibliográfiákat, a Szerkesztői üzeneteket, a Gondok és eredmények rovatunkat is — kiterjesztve érdeklődési körüket mindhárom területre.

A lap tartalmának megváltoztatása azonban nem megy egyik számról és másikra. Ezért olvasóink türelmét kell kérnünk.

Eddigi olvasóink, a könyvtárosok leveleikkel komoly segítséget nyújtottak a lap szerkesztéséhez; kérjük, hogy az új olvasóink is írják meg folyóiratunknak gondjait, eredményeiket, problémáikat és véleményüket. Reméljük, hogy támogatásukkal meg fogunk majd felelni feladatunknak.

EREDMÉNYEK, GONDOK, FELADATOK

A DECEMBERI KÖNYVTAROS-ÉRTEKEZLET TANULSÁGAI

»Nagy változások és nagy eredmények esztendeje volt ez« — így összegezte Berza László, a Népművelési Minisztérium tömegkönyvtári osztályának vezetője az 1954. év számadását a megyei, járási és városi könyvtárosok országos értekezletén. Valóban, aki évek óta figyeli a népkönyvtárügy fejlődését, résztvevett értekezletein, a tanácskozásban sok új szint, új vonást fedezhetett fel, melyek maguk is az eredményekről tanúskodnak. Először is az új arcok: A nyáron kiadott képzettségi rendelet hatására az alkalmatlan könyvtárosok egy részét kicserélték, de még jelentősebb, hogy elsőízben kerültek az egyetemet, vagy a főiskolát végzett könyvtárosok nagyobb számban a vidéki könyvtárhálózatba. A régi könyvtárosok hozzászólásaiban is megnövekedett felelősségtudat nyilvánult meg, kevesebb volt a panasz, mint régen, több az alkotó előretökélés. Egymás után álltak fel szólásra olyan »régik« könyvtárosok, mint Kerekes András Kaposvárról és a miskolci Szőnyi László, akik csak a jövőről beszéltek és terveiket ismertették. Másodszor: úgy tűnt fel, hogy az év határákó is volt, egy hosszú út lezárása. Az út kezdete a felszabadulás utáni évekbe nyúlik vissza, a végét pedig a 3800 népkönyvtár megszervezése jelenti. »Hősi korszak«-nak nevezte az előadó, melyet az elkövetett hibáknál sokkal inkább jellemez az a tény, hogy az évszázadokon keresztül sötétségben tartott falvakba a villannyal együtt — sokszor azt megelőzve — hatolt be a könyv: Petőfi és Molière, Móricz és Tolsztoj szellemének fénye. »A párt mutatta meg az utat« — mi minden van e mögött? Az, hogy a könyvtárügyünk útja mindig a párt által kijelölt döntő területek irányába vezetett. Az, hogy például a felszabadulás utáni időszak legsürgősebb teendője az üzemek könyvellátása volt. 1947-től tehát megkezdődött a szakszervezeti könyvtárhálózat kiépítése. Nemsokára a falu megerősítése volt a legfontosabb feladat: 1949-től az állam kezdi szervezni a népkönyvtárakat és 1951-ben már a 2000. könyvtárat avatják József Attila halálának földjén, Balatonszárszón. Ugyanebben az évben megszervezzük a városok könyvtárait, 1951-től erőteljesebb a tudományos könyvtárak fejlesztése is. 1952 a távlatok kijelölésének esztendeje; a minisztertanácsi határozat bizonyoságtétel könyvtárügyünk egysége mellett, az egymást segítő és kiegészítő hálózatok kiépítésének alapokmánya az akkori hely-

zetismeret alapján. 1953 és 1954 a meg erősödés, a módszertani munka nagyarányú kibontakozásának éve. És ma, népkönyvtárügyünk öt éves fordulóján, csak az állami hálózatban 19 megyei, 85 járási, 18 városi és 3800-nál több falusi könyvtárunk van 2,465.000 könyvvel, 615.700 olvasóval (Budapest nélkül). Merre vezet az út tovább?

1.

A városokban működnek a megyei, a városi könyvtárak és a járási könyvtárak legnagyobb része. A városokban levő könyvtárak hálózata így teljesen kiépült. Ma mind az 59 városunkban van könyvtár egymillió kötet könyvvel (Budapestet nem számítva). Az olvasók száma több mint százezer, csaknem kétszerannyi, mint 1951-ben. Egenyetes fejlődés mutatkozik a könyvtármunkában, különösen a megyei könyvtárakban. Megszilárdult a munkaszervezetik, az egyes munkakörök tervszerű felosztása, a helyettesítések kérdése is megoldható, mert a megyei könyvtárakban általában 8—13 könyvtáros dolgozik már. A városi könyvtárakban azonban csak 1—2, a járásiakban általában 3 dolgozó van, többek között ez is az oka gyengébb munkájuknak. A városokban az utóbbi időben erősen javult a könyvpropaganda és az olvasókkal való foglalkozás minősége. Az irodalmi propaganda új formái (fejtorók, szavalóversenyek) az olvasók figyelmét új területek felé fordítják, például az ismeretterjesztő művek olvasása felé. Ezzel egyben a könyvtárakat is valósággal rákényszerítik az igényesebb munkára, a katalógusok készítésére, az állomány jobb feltárására. A színvonalas irodalmi estek és a nagyobb kiállítások sikere újabb bizakodással tölt el: növekedtek az olvasók igényei a könyvtárakkal szemben. A miskolci megyei könyvtár híres irodalmi rendezvényei után már majdnem minden városban terveznek hasonlókat: Békéscsabán »Fűbe fába orvosság« címen orvosi előadás volt, Székesfehérvár a megye irodalmi hagyományait ápolja az előadásokkal, Kaposvárott »irodalmi szerdákat« szerveznek és az előadásokat a fiókkönyvtárakban is megisméltik. A pécsi megyei könyvtár tudományos jellegű könyvheti kiállításával óriási sikert aratott városában. Ezek a tények arra figyelmeztetnek, hogy a könyvtáraknak milyen új kötelességeik vannak a város lakosságával

szemben: A városokban levő könyvtárak még nem töltik be tudományos központ szerepüket. Beszéltünk ugyan eleget a kutatókról, akiket a könyvtárnak segítenie kell, de a kutatókon általában csak közép- és főiskolai tanárokat, filológusokat, történészeket értettünk. Holott a könyvtárat felkereső szakemberek számát jelentősen lehet és kell is szaporítani azzal, hogy a könyvtár műhelyt és otthonot teremtsen másoknak is: képzőművészek, zenészek, irodalmárok, TTIT előadók és pártpropagandisták minden városban vannak, s a diákság felső évfolyamai közül a legkiválóbbakat is — bizonyos tekintetben — ide lehet számítani. A hatvani járási könyvtáros hívta fel a figyelmet arra, hogy a pártoktatás új helyzetére köteleességet ró a könyvtárakra is. Természetesen mindehhez rendet kell teremteniök a könyvtár állományában, az olvasótermeket megfelelő kézikönyvtárral ellátni, gyűjteni és feldolgozni a területükre vonatkozó tájanyagot is. A Vas megyei és Győr megyei helytörténeti előadások siklere bizonyították arra, hogy a lakosság részéről ezek támogatásra találhatnak. De felülről is segítségre van szükség: a jövő év egyik kormányzati feladata, hogy a megyei könyvtár megkapja a helyi nyomdai anyagok kötelesejédmány jogát.

A megyei könyvtárak fejlődésében nagy szerepe van az Országos Széchényi Könyvtár módszertani munkájának. Sajnálatos, hogy az innen kapott segítség nem jutott a megyétől tovább a járási és városi könyvtárakra. A megyei könyvtárakat felelősség terheli sok járási és városi könyvtár gyenge munkájáért. *»A megyei könyvtárak olyanok a járásiak között, mint sivatagban az oázis«* — mondotta az egyik járási könyvtáros. Ha a megállapításban van is túlzás, mindenestre szembeeszkő az aránytalanság a megyei könyvtárak és a rájuk bízott könyvtárak munkája között. A jövő év sürgős feladata, hogy a Népművelési minisztérium a Széchényi Könyvtárral együtt különös figyelmet fordítson a járási és városi könyvtárakra. Mégpedig külön-külön vizsgálva viszonyait, mert a legnagyobb aránytalanságokat eredményezi, ha — mint eddig — egyforma elbírálás alá esik a soproni, vagy az orosházi könyvtár a kis Fehérgyarmat könyvtárával.

2.

A járási könyvtárak segítése tulajdonképpen már a falusi könyvtárakat is érinti, hiszen ezek közvetlenül a falusi könyvtárakkal foglalkoznak. Majdnem minden faluban van már könyvtár, ez óriási eredmény. A következő évben nem

is szerveznek újabb falusi könyvtárakat, elgondolkoztató azonban, hogy még vannak könyvtár nélkül falvak, vannak még fehér foltok az ország könyvtári térképén. Mert a fehér foltokba is behatol a könyv, ha nem a mi könyvünk. hát a ponyva. A ponyva elleni harcban a komoly sikerek ellenére sincs lelküzdve a veszély. A nagykiszai járási könyvtáros beszélt arról, hogy náluk egy zugkönyvtárban márciusban 250 ponyvát kölcsönöztek 49 szabályosan beiratkozott olvasónak. Hát még milyen nagy a ponyva veszélye az olyan faluban, ahol egyáltalán nincs más könyv. Könyvet kell tehát adni a ponyva helyett és a könyvtárnélküli falvakba valamilyen úton mégis behatolni. A tatabányai megyei könyvtáros elmondotta, hogy a szakszervezetek megyei vezetőségével és a pártbizottsággal együtt megvizsgálják az állami gazdaságok könyvtárait. Ezekben — gyakran egy szelvényben — két fajta eredetű könyv is van: népkönyvtári és a gazdaság saját könyvei. Ha a gazdaságot rászorítják a jóléti keret felhasználására, kivonhatják a legtöbbszór nem is használt állami könyvanyagot. Ezek a könyvek a könyvtárnélküli falvakba kellene. De a fölösleges könyvtárak megszüntetése mellett más lehetőség is van: a helyi népfőntbizottságok, a megalkuló olvasó- és gazdakörök erőforrásaiból kellene könyvtárat létesíteni. Talán a MEDOSZ is nyújtana ehhez segítséget, hiszen *»A Könyvtáros«* novemberi értekezletén bejelentette már segítő szándékát a szakszervezet.

Megoldatlan a tanyai lakosság könyvellátása is. Rájuk — a tanyai iskolákban elhelyezett könyvtárakon — a fölösleges könyvtárak könyveinek átadásával és a hálózatban feleslegessé vált könyvek átirányításával lehet — bizonyos mértékig — segíteni.

A falusi könyvtárak olvasóinak nagy számával (370.000) még nem lehetünk elégedettek: valóságban az olvasók kisebb része kerül ki a felnőtt lakosságból, de kevés a DISZ-korosztályba tartozó olvasók száma is. Sokkal jobban kell erősíteni tehát a falusi könyvtárak tömegkapcsolatait, jobban bevonni a falusi tanítókat és általában a falu vezető rétegét a könyvtárügybe. Ezek könnyebben megértetik majd parasztságunkkal, hogy — amint a nagykallói járási könyvtáros mondotta — *»a tudás nemcsak díszere, hanem hasznára is válik az embernek«*. Több tanítót szeretnénk látni a könyvtárosok között! Helyes irányban keresik a kibontakozást azok a könyvtárosok, akik például Bács megyében a szőlészeti, Győr megyében a méhészeti szakkörök szervezésébe, könyvellátásába kapcsolódtak bele. De örülünk annak is, ha a falusi nép-

front-politika új szervezeteiben ott találjuk a könyvtárosokat. Helyes, hogy a könyvtárosok előbb kapcsolódtak ebbe a munkába, mielőtt felülről »módszertani« útmutatást kaptak volna. »Fogadják be a gazdaköröket a könyvtárak« — mondták az értekezleten az elsők a többieknek és egymásután számoltak be arról, hogy fiókokat létesítenek az olvasókörökben, könyvet adnak a gazdakörökbe. Edelőnyben például már a könyvtárban működik a gazdakör. Seszták András orosházi könyvtáros arra figyelmeztetett, hogy ne a könyvtárosok szervezzék az olvasóköröket, náluk megvárják, amíg a nép kéri a könyveket az olvasókörökbe, így jobban megbecsüljük a támogatást. Eddig már 6 olvasókörből jöttek hozzájuk könyvért. De a könyvtárosnak figyelnie kell a segítség lehetőségére, nem szabad annak megtörténnie, hogy a könyvtár elmaradjon az eseményektől.

Jövőre minden működő falusi könyvtár könyvtárosa kap kisebb, évi 480 vagy 640 Ft tiszteletdíjat, ez segíteni fog a könyvtármunkán. De az anyagi ellátottság terén még igen komoly tennivalók maradtak. Bármennyire is furcsán hangzik, a falusi könyvtármunka egyik alapfeltétele a szekrénykérdés megoldása, ez az alapja a könyvvállomány védelmének is. Az elmúlt évben 110 szekrényt kaptak a népkönyvtárak, de tízszerannyi sem lett volna sok. A helyi segítség útja a járható, ezt a felszabadulási verseny bebizonyította, a tanácsok legkomolyabb támogatását a bútorzat kiegészítésével adták. Az adóprémiumok felhasználása, a kölcsönkörszemesedés, a jutalmak kulturális célokra fordítása a jövőben is jelentős erőforrása lesz a népkönyvtárak ellátásának.

Vannak olyan falusi könyvtáraink is, az ú. n. önálló községi könyvtárak, amelyekben főhivatású könyvtáros dolgozik (126 községben). Munkájukkal nem mindenütt lehetünk megelégedve, pedig náluk jók a munkafeltételek. Többet kell segíteniök a többi falusi könyvtáron. Megvan a lehetőségük arra, hogy a szomszédos községek népkönyvtárainak módszertani segítői legyenek.

3.

A könyvvállomány nagyságára, valamint összetételére panaszkodni valóságos közhely már. Valóban könyvtáraink állománya nagyság és összetétel tekintetében elmarad a követelményektől. Azonban helytelen lenne minden hibát a könyvkiadás és az állományösszetétel arányának helytelen megállapításában keresni. Az például, hogy a nyirvasvári népkönyvtárba 30 kötet »Rákosi per« került, fő-

leg a lelkiismeretlen könyvelosztás, a rossz könyvtárosi munka következménye, mert talán ugyanakkor a járás más könyvtáraiban hiányzik ez a mű. Apolitikus jelenség, hogy egyes könyvtárakban újabban nem vásárolnak politikai műveket; holott a megjelenő politikai művek folyamatos beszerzése nélkül nem végezhet jó politikai munkát egy könyvtár sem. Az állomány aránytalanságait ezzel még nem lehet eltüntetni, különösen nem egy év alatt.

Az állomány bővítésének egyik kézenfekvő módja az alaposabb feltárásmunka. Hiszen a megyei, sőt egyes járási könyvtárakban 10.000 számra hever olyan értékes könyvanyag ömlesztett állapotban, amelyet tulajdonképpen a feldolgozás hiánya temetett el méltatlanul. De a rendezett állomány feltárása sem történt meg, ez az egyik oka, hogy az ismeretterjesztő anyag alig van kihasználva, a kölcsönzés a klasszikusokra korlátozódik. Az olvasó érdeklődése gyakran azért forog egy szűk körben, mivel egy-két bátortalan kísérlet után, melyben a könyvtáros nem támogatta, vagy rosszul támogatta, elveszti a bizalmát és visszatér a klasszikusokhoz. A könyvtárak teljes katalógushálózatának kiépítése csak 1954-ben indult meg. Eredményei már meg is látszanak: A feldolgozásban elől járó könyvtárak (pl. Miskolc) a könyvtári munka minden területén az élre kerültek. A feldolgozást központilag is határozottan támogatják: Az Országos Széchényi Könyvtár feldolgozó csoportja a helyszínen segít, a volt Népkönyvtári Központ adrématáránaik kijavítására — amelyre »A Könyvtáros« felhívta a figyelmet — sor kerül és minden könyvtár, remélhetőleg az üzemi könyvtárak is, felhasználhatják levonatait katalógusaik elkészítésében.

Az elmondottakban a könyvvállomány gyarapításának közvetett módjaira utaltunk. Azonban helytelen lenne megelégednünk arról, hogy az állománygyarapítás ütemét továbbra is elsősorban a költségvetési keret nagysága határozza meg. A könyvtárak szükségletét pedig nem fejezi a jelenleg rendelkezésre álló költségvetési összeg, különösen a falusi könyvtáraknak számít pénz elégtelen.

A könyvvállomány ismeretét és a helyes állománygyarapítást szolgálja a csoportos leltárak elkészítése és a »Mintakatalógus« is. A csoportos leltár jelentőségét mutatja, hogy a verseny során már több könyvtár elkészítette — holott a »Tömegkönyvtárak kezelési szabályzata« csak az ösztől teszi kötelezővé.

A Könyvtárellátóra nem hangzott el komolyabb panasz. Remélhetőleg tovább javul majd munkája, nemcsak rendelések lebonyolítása, hanem a tartalmi ellenör-

zés, segítség terén is. Erre különösen az újabb üzemi könyvtárak tömegének bekapcsolása miatt van szükség.

4.

Minden szervezet erejét képviselőinek, dolgozóinak tudása és ügyszeretete adja meg. Ha ebből a szempontból nézzük az állami hálózatot, szembetűnő a fejlődés. Sok az új könyvtáros, ezek általános műveltsége magasabb, nagyobb a lehetősége annak is, hogy az előírt szakmai követelményeknek jobban meg tudnak felelni. A szakképzés terén az 1954. év az átszervezések éve volt, megszűntek a bentlakásos tanfolyamok, a főiskolai képzés is kis területre szorult össze. Kísérletképpen 4 megyei és 1 járási könyvtárban párhuzamos gyakorlati tanfolyamok működtek, ez az oktatási forma várakozáson felül bevált. 205 könyvtáros kapott szakmai alapképzést így. Más könyvtárak házi tanfolyamokat rendeztek, a miskolciak a megyei könyvtárosaiknak a kötelező minimumvizsgára való felkészülését segítették ezen a módon. Tudományos könyvtáraink pedig a megyei könyvtárak feldolgozó i részére tartottak többnyire gyakorlati oktatást. Azonban ezzel még nincs rendezve a könyvtárosok képzésének ügye. *A jövő év feladata és a Népművelési Minisztérium szilárd elhatározása, hogy 1955-ben mind alap-, mind közép- és felsőfokon megoldja a könyvtárosok intézményes szakmai képzését.* A képzésben a magánitanuláson alapuló képzési formák felé van eltolódás. Ezt ma már megfelelő szakirodalom segítheti. Sajnos, épp a szakirodalom állandó és elmélyült tanulmányozása terén igen nagy közömbösség tapasztalható. Az állami könyvtárak »hivatából« megkapták ugyan, de gyakran a polcon hevertetik a megjelent szakanyagot, az üzemi könyvtárak nagy része a szakirodalmat be sem szerezte. Ebben a magatartásban az indokolatlan önelégültség nyilvánul meg, pedig Lipták Pál Kossuth-díjas könyvtáros szerint is a növekvő feladatok előbb-utóbb a saját kárán kényszerítenek rá minden könyvtárost a módszertani útmutatók és más szakanyagok használatára.

De a szakképzettség sem elegendő a hivatástudat nélkül. Több könyvtáros hangzott, hogy sem az érettségi, sem a szakmai képzettség nem elég, ha nem egészíti ki ügyszeretet, munkakészség. Nem lehetünk például elégedettek az új könyvtárvezetők fejlődésével, még nem ismerjük eléggé munkájuk részleteit. Pedig a hivatásszeretet nélkül nincs sikeres munka a tömegek között. Helyesen mondta a nagykállói járási könyvtáros: »Legyen méltó értelmében és embersé-

gében is a könyvtáros azoknak az értékeknek a szolgálatára, melyre hivatása kötelezi.«

5.

A tanácsok rendszerében működnek állami könyvtáraink. A tanácsok képviselői először vettek részt ilyen nagy számban a könyvtárosok összejövetelén. A tanácsok tulajdonképpen csak ezzel, most lettek igazán a könyvtárak gazdái és amikor a könyvtárosok a tanácsokra panaszkodnak, ne feledkezzenek meg arról, hogy a tanácsok még a könyvtáraknál is fiatalabbak. Ne feledkezzenek meg arról sem, hogy a tanácsok segítségével egyenes arányban áll azzal a segítséggel, amelyet ők kapnak a könyvtáraktól. A könyvtárak közelebb kerültek a tanácsokhoz azáltal, hogy a Könyvtári Főosztály megyei képviselőként külön könyvtári előadókat kaptak a megyei tanácsok népművelési osztályai. Azokban a járásokban pedig, ahol nincs járási könyvtár, a járási népművelési csoportban is könyvtárügyi előadó működik. »Kölcsönözzenek-e a járási előadók?« — vetette fel néhány járási könyvtáros. Ebből a kérdésből egyes könyvtárak sértődöttsége tükröződik, féltük önállóságukat, ezért szántak ilyen szerepet a könyvtári előadóknak. Holott elsősorban a könyvtáraknak nyújtott segítséget kell az előadók működésében látni: A tanács most már belülről, szakemberekkel segíti a könyvtárakat, terheket vesz le róluk. A több mint száz könyvtáros-tanács tag jelenléte a tanácsokban bizonyára még jobban megjavítja a könyvtárak és a tanácsok kapcsolatát.

6.

Új vonása volt a könyvtárosok magatartásának az is, hogy a könyvtárügy egészét nézték, más könyvtárak munkájáért is felelősséget mutattak: A szakszervezeti könyvtárak munkájával való törődés jellemző majd minden felszólalóra. A pártfőgő munkáról beszéltek, a mezőgazdasági üzemek könyvtárainak felülvizsgálatáról és megerősítéséről, a tatabányai megyei könyvtár vezetője pedig ismertette a központi bányászkönyvtár felállításához adott segítségüket, terveiket. Az új szakszervezeti könyvtárhálózat kialakításában a legnagyobb jelentőségű a sok kis könyvtár összehívása, szilárdabb könyvtárszervezet kialakítása. Az építőipari területi könyvtárak megszervezése egyik eredménye már ennek a fejlődésnek. A teljes egész kialakításának az üzemen belül is vannak azonban akadályai: A különböző tulajdonjogi (szakszervezeti, vállalati)

könyvtárak összevonása ellenkezésbe ütközik. Pedig a mostani helyzet nem maradhat sokáig, az üzemben belüli könyvtárak elszigeteltsége egészségtelen tünet. Az üzemben belül is mindenekelőtt az olvasó a fontos, ezt a tényt nem lehet tulajdonjogi aggályokkal eltakarni. Az olvasó elsősorban nagyobb figyelmet, jobb könyvtári szolgálatot kíván, nem törődve a szervezeti kérdésekkel.

Az állami hálózat könyvtárosai szívesen támogatják az üzemi könyvtárakat. Segíteni azonban csak úgy lehet, ha a segítséget óhajtják is. A szakszervezetek vezetőségének erőlyesebben kell fellépnie olyan esetekben, amikor az egyes könyvtárak nem veszik igénybe, vagy visszautasítják a felajánlott támogatást, erre éppen a megyei könyvtárak tanfolyamain volt példa. A SZOT 1954-ben komoly erőfeszítést fejtett ki könyvtárai megerősítése érdekében. Az egyik ilyen lépés az üzemi könyvtárosok fizetésének rendezése, a másik a könyvtárak helyzetének alaposabb megismerése, felmérése. Eredménye már megnyilatkozik azokban az elgondolásokban, amelyek részben »A Könyvtáros« hasábjain (Horváth István: Magasabb színvonalú munkát a szakszervezeti könyvtárakban!), részben a különböző tárgyalások során napvilágot láttak. Az intézkedések azonban még mindig késnek, s ez főleg olyan kérdésekben hátrányos, amelyek régóta tisztázottak. Főleg a könyvvédelmi rendelkezésekre gondolunk, az üzemekből eltávozó dolgozók tartozásainak elszámoltatására. Ez eddig a könyvtárosok egyéni ügyességén múlt. Egyesek tagadhatatlanul ügyesen megoldották, máshol azonban ma is napról napra pusztul a népvagyon. Ugyancsak hiányzik az üzemi könyvtárosok képzettségi minimumát meghatározó rendelkezés is. Ezen a téren megengedhetetlenül lassú a fejlődés. Önmagától pedig nem megy, ezt bizonyítja a közömbösség, mellyel az üzemi könyvtárosok nagy része mindenfajta könyvtári szakirodalom megszerzését és tanulmányozását mellözi. Ezeknek a hanyag könyvtárosoknak kedvez az a tény is, hogy a november derekán megjelent »Tömegkönyvtárak kezelési szabályzatát« még ma sem léptette életbe a SZOT.

7.

Aránylag sokat foglalkoztak a könyvtárosok a verseny során felvetődött módszerekkel. Olyan módszerekről hallottunk,

amelyet azelőtt csak a külföldi szakirodalomban lehetett olvasni. A könyvkézbésítésre gondolunk és — hogy csak egy példát említsünk —: A dorkópusztai (Borsod) könyvtáros a postahivatalban csinált kis letéti állomást, innen mindenhova eljut a könyv. A Felszabadulási Verseny olyan komoly rúgója volt az elmúlt évi munkának, amely elfeledteti a verseny kezdete előtti vitákat. A kis könyvtárak dolgozóinak lelkesedését igazolták az eredmények, ők indították el valójában a versenyt és azóta is a népkönyvtárosok a verseny motorjai. Mi a siker titka? Elsősorban az, hogy a könyvtármunka egészére kiterjed és az 1951-es versenytől eltérően a minőséget jobban értékeli. És kiterjed a munkatervi feladatok jó vagy jobb elvégzésére is. A másik titok az, hogy a versenyt nem ürlapokra alapozták, hanem a könyvtárosok ötletességére, alkotó kezdeményezésére. Április negyedikén be fog bizonyosodni, hogy a verseny sokkal előbbre vitte a munkát. A következő év feladata, hogy az egészséges versenyszellemet a mindennapok munkamódszerévé tegye s a könyvtárak egy pillanatra se álljanak meg. Már van ilyen kezdeményezés: A megyei versenyhíradók a verseny befejezése után is megmaradnak, a megyei könyvtárak állandó módszertani értesítőivé alakulnak át.

8.

Az 1955-ös év munkáját az elért eredmények további megszilárdítása és az új feladatokra való előkészületek jellemzik, nemcsak a Népművelési Minisztérium könyvtárhálózatában, hanem az egész magyar könyvtárügyben: A magyar könyvtárak második ötéves tervét készíttik elő, készül a könyvtári alaptörvény, hogy csak a legfontosabbakat említsük. A helyzet alaposabb megismerése alapja az előrelátó tervezésnek, erre minden területen megvan a lehetőség. A könyvtárügy egészében való gondolkodás, az egész magyar könyvtárügyért érzett felelősség pedig már nemcsak a vezetőszerveket: a Népművelési Minisztérium, a Könyvtárügyi Tanács, az Akadémia Könyvtári Főbizottsága munkájára jellemző, hanem a december 14—15-i értekezleten részt vett könyvtárosok magatartására is. És mert rajtuk, a könyvtárosokon áll vagy bukik a végrehajtás, ez a magatartás a legszebb remény a jövőre vonatkozóan.

KÖNYVKIADÁSUNK ÉVVÉGI SZÁMVETÉSE

Nincs nagyobb öröm annál, mint amikor az ember úgy végezhet évvégi számvetést, hogy tudja: nem hiába fáradozt, nem hiába munkálkodott az év folyamán, megvannak ennek a munkának a gyümölcsei. Ez az öröm fog el most bennünket, a könyvkiadás dolgozóit, 1954 végén. Nem akarjuk mi hibáinkat, bajainkat takargatni, de úgy érezzük, hogy most az évvégi zárszámadásnál illik eredményeinkről is beszélni. Illik annál is inkább, mert könyvkiadásunk eredményei részei — ha apró részei is — a júniusi politika végrehajtásának, amely egész népünk támogatását és bizalmát élvezi. S illik azért is, mert úgy érezzük, hogy a kulturális munka területén *a könyvkiadásban hajtottuk végre a legnagyobb változást a kormányprogram előtti időkhöz képest.*

Ezelőtt két esztendővel a szép- és ifjúsági irodalom papírkerete szánalmasan kicsi volt. 1954-ben kiadóink 71 százalékkal több papírt használtak fel, mint amennyi 1953-ban állott rendelkezésükre, 1955-ben pedig az 1954-es mennyiséghez képest is mintegy 50 százalékos emelkedéssel számolhatunk. Ezelőtt két esztendővel nem lehetett kapni mai íróink régi, kiváló alkotásait, az idén 22 ilyen mű jelent meg új kiadásban. Ezelőtt két esztendővel csak kis számban adtunk ki magyar és külföldi klasszikus irodalmat, 1954-ben a már megkezdett Magyar Klasszikusok — a Móricz- és Mikszáth-sorozat — mellett megindult a Jókai-sorozat s a külföldi irodalom vonatkozásában, az 1953 végén jelentkező Orosz Remekírók-sorozat kötetei mellett 1954-ben feltűntek a Világirodalom Klasszikusai-sorozat példányai is. Ezelőtt két esztendővel nagyon kevés olcsó, népszerű könyvet adtunk ki, az idén megindult az Olcsó Könyvtár-sorozat, amelynek köteteit ezrek, tízezrek kapkodták szét. Az ifjúsági és gyermekirodalom terén a fejlődés egészen szembeeszkő. Hadd említsem meg, hogy 1953-ban 102 ifjúsági és gyermekkiadvány jelent meg 1,365.000 példányban, 1954-ben pedig 169, több mint 2,5 millió példányban. Mindez világosan mutatja, hogy a könyvkiadás arányai jelentősen megváltoztak, és pedig abban az irányban, amely megfelelt a dolgozó tömegek igényeinek.

A fenti felsorolás azt is bizonyítja, hogy nem csupán a könyvkiadás arányai változtak meg, hanem megváltozott a választék is. Kiszélesedett a szép- és ifjúsági irodalmi kiadványok köre, mind magyar, mind pedig külföldi vonatkozásban. Kiadóink igyekeztek minél nagyobb megjelenési lehetőséget biztosítani fiatal íróinknak, kiadták egyes, eddig nem publikált írók munkáit, nagyobb számban bocsátották ki a XX. század eleji írók műveit. A szovjet irodalom legújabb alkotásai viszonylag gyorsan kerültek a magyar közönség elé, más külföldi haladó írótól is több mű jelent meg. A klasszikus irodalomból sok olyan alkotás látott napvilágot, ami éveken keresztül nem volt kapható. Különösen örvendetes jelenség az ifjúsági klasszikusok nagyobb számban és főleg nagyobb példányszámban való megjelenése.

A szép- és ifjúsági irodalomnak ez a nagymérvű előretérése semmiesetre sem jelenthette azt, hogy a népünk nevelése, tanulása szempontjából fontos politikai, tudományos, szakmai és ismeretterjesztő kiadványok ne kerülhessenek el a dolgozókhoz. A Szikra könyvkiadó folytatta a marxizmus—leninizmus klasszikusainak sorozatos kiadását és más alapvetően fontos, a politikai tájékozódás szempontjából nélkülözhetetlen kiadvány megjelentetését. Tudományos könyvkiadásunkban megnőtt a monográfiák, az önálló feldolgozások száma. Szakkiadóink az eddiginél jóval több alsófokú szakmunkát és a lakosság által keresett közhasznú könyvet adtak ki. Az ismeretterjesztő könyvkiadás főleg az általános műveltség alapelemeivel foglalkozó kiadványok megjelentetésével tett nagy szolgálatot.

Hogyan válaszolt a közönség erre a változásra, ami könyvkiadásunkban végbement? Erre vonatkozólag meggyőzők az Ünnepi Könyvhét adatai. 1953-ban, az Ünnepi Könyvhét alatt 320.000 kötetet adtak el 4 millió forint értékben, 1954-ben pedig több mint háromnegyedmiliót, közel 9 millió forint értékben. Harminc szépirodalmi és ifjúsági kiadvány, amely erre az alkalomra megjelent, órák alatt elfogyott. Különösen örvendetes, hogy ezeket a könyveket sokkal nagyobb százalékban vásárolták meg az egyének, mint a könyvtárak, hivatalok.

1954-ben az egyéni vásárlás két és fél-szer akkora volt, mint 1953-ban. Vidéken is megnőtt az érdeklődés a könyv iránt: az Ünnepi Könyvhéten kétszer annyi könyvet vásároltak, mint tavaly. Ezek az adatok azt bizonyítják, hogy könyvkiadásunk helyes úton haladt a közönség igényeinek kielégítése szempontjából, de mutatják azt is, hogy rop-pantul megnőtt országunkban az érdeklődés a könyv iránt. Az Ünnepi Könyv-hét panaszkönyvei azonban felhívták a figyelmet arra is, hogy még mindig sok a hiányzó könyv s hogy a példányszámok távolról sem kielégítőek a szép- és ifjúsági irodalom területén.

Ezeket a tapasztalatokat is felhasználta a könyvkiadás, amikor a Téli Könyvvásárra felkészült. Karácsonyra mintegy 120 könyvet jelentettünk meg, több mint 1.5 millió példányban, köztük az új magyar irodalom számos értékes alkotását, magyar és külföldi klasszikusokat és főleg igen szép számban ifjúsági és gyermekkönyvet.

Amikor beszámolunk ezekről az eredményekről, tudatában vagyunk annak, hogy még igen sok tennivaló van a könyvkiadás területén. A feladatoknak egy részét a jövő évben, másik részét pedig az elkövetkező esztendőokban kell megoldanunk. Melyek jövő évi terveink alapvető célkitűzései?

1. Eddigi tapasztalataink meggyőzték arról, hogy könyveink még nem tudnak eljutni bizonyos rétegekhez, bizonyos területekre. Továbbra is törekednünk kell tehát arra, hogy olcsó sorozatokkal, kiadványokkal lássuk el a dolgozókat, városos és falun egyaránt. A könyvkiadás demokratikusabbá tételét szolgálják az olyan sorozataink, mint az Olcsó Könyvtár. A jövő évtől ez a sorozat hetenként fog megjelenni az eddiginél magasabb példányszámban. Emellett kiadunk olcsó klasszikusokat sorozaton kívül is. Így fog megjelenni még januárban Petőfi Összes költeményeinek 100.000 példányos kiadása.

2. Nagyobb gondot kell fordítani az új magyar irodalom legkiemelkedőbb alkotásainak népszerűsítésére új kiadások

megjelentetésével. Nagyobb teret kell engednünk a kísérletezésnek, mai írónk könyvei megjelenésének. Ebben a vonatkozásban nagy segítséget fog nyújtani az Írószövetség kiadója és a vidéki könyvkiadás. Meg kell javítanunk a verseskötetek kiadását és nem utolsó sorban terjesztését. Fejleszténünk kell az úttörőknek és kispajtasoknak szóló magyar irodalmat.

3. A népek közötti kulturális kapcsolatok megszilárdítása érdekében fontos feladat a mai külföldi irodalom fokozottabb kiadása. A szovjet irodalom legkiválóbb alkotásait kell dolgozóinkhoz eljuttatnunk, több művet kell kiadni a népi demokratikus országok irodalmából is és nagyobb figyelmet kell szentelnünk a kapitalista országokban jelentkező új realista alkotásoknak.

4. Általában ki kell szélesíteni a klasszikusok kiadásának a körét, növelni kell a művek számát és példányszámát.

5. Tudományos és szakmai könyvkiadásunknak törekednie kell arra, hogy közgazdasági és filozófiai műveket adjon ki nagyobb számban. Szükség van a népszerű mezőgazdasági szakkönyvek számának emelésére is. Állandó törekvésünk kell, hogy legyen más területeken is az alsófokú szakmunkák fokozottabb megjelentetése, és összefoglaló munkák, zsebkönyvek kiadása.

6. Nagyon fontos, hogy mind politikai, mind más jellegű ismeretterjesztő irodalmunkban érdekesebb, színesebb műveket adjunk ki s ezekkel keltsük fel dolgozóink egyébként meglévő érdeklődését.

Számos részfeladatot lehetne még felsorolni, de e néhány főbb célkitűzésnek az említése is világosan bizonyítja, hogy könyvkiadásunknak igen sok tennivalója lesz az elkövetkező évben. A könyvkiadás dolgozói lelkesen készülnek fel a munkára, s bízunk abban, hogy könyvtárosok, a könyvterjesztés dolgozói és nem utolsó sorban az olvasók támogatni fogják őket törekvéseikben.

KÖPECZI BÉLA,

a Kiadói Főigazgatóság h. vezetője

TÉLI GONDOK A KÖNYVTÁRAKBAN

KI NE ISMERNÉ AZT A KELLEMESSÉGET, amelyet a téli este csendje, a meleg szoba és egy jó könyv együtt idéz elő. A könyv a hosszú téli délutánok és esték legjobb társa. De nemcsak az esték hosszúsága teszi a könyvet télen keresettebbé. Diákok és felnőttek számára ez az időszak egyben a legszorgosabb tanulás ideje is, számukra a könyv nemcsak gondülő barát, hanem segítőtárs, sőt munkaeszköz.

A könyvtárak forgalma télen a legnagyobb. Ezt minden könyvtáros tudja gyakorlatból, mégsem készülnek fel rá a könyvtárak elég idejében és elég körülményben. Hogy csak az olvasás feltételeinek biztosítását említsem: nem egy olyan könyvtár van, ahol nem lehet fűteni az olvasótermet, de még a munkahelyek jó részét sem, mert nem gondoskodtak idejében tüzelőről, vagy nem hozták rendbe a kályhákat. Az ilyen elsődleges feltételek hiánya mellett természetesen nem lehet a fokozott igényeket kielégíteni.

A TÉLI MEGNÖVEKEDETT OLVASÁSI IGÉNY kielégítésének csak első feltétele a meleg, világos olvasóterem és a jól fűtött, világított munkahelyek. A könyvek bő választéka a második tényező, amelyet meg kell teremtenünk ahhoz, hogy olvasóinkat kielégíthessük. Gondoltak-e erre a könyvtárak, amikor az elmúlt néhány hónapban könyveket rendeltek. Megvannak-e az újdonságok, a kötelező olvasmányok, az ideológiai és szakirodalom legfontosabb művei? És a folyóiratok, újságok?

Hiába van azonban a könyvtárnak a legkitűnőbb könyvanyaga, ha nem tudja olvasóival megismertetni könyvállományát megfelelő katalógusok híján; ha például éppen a beszerzések hiányzanak a katalógusból, a feldolgozó munka vonatottsága miatt. A téli megnövekedett forgalom — ha közvetlenül a kölcsönzőket, az olvasószolgálat munkásait érinti is — nemcsak az ő gondjuk. Fel kell erre készülni az egész könyvtárnak: a szerzeményezőknél a feldolgozóknál és az olvasószolgálatnak egyaránt.

MIVEL AZONBAN AZ OLVASÓSZOLGÁLATOT érinti közvetlenül, az ő munkájukat nézzük meg közelebbről. Mit várnak az olvasók az olvasószolgálatról?

1. Mindenek előtt azt, hogy megkapják, amit kérnek; a könyvtáros tudjon olyan könyvet ajánlani, ami érdeklődésüknek megfelel, hogy tudjon kérdéseikre válaszolni. Egyszerűen, gondos kiszolgálással.

2. A könyvtártól várják, hogy a könyvkiadás újdonságaira felhívja a figyelmet.

3. Adjon a könyvtár lehetőséget nyugodt, elmélyedt olvasásra, tanulásra.

4. Elvárják a könyvtártól, hogy tudjon adni kisebb-nagyobb tárgyi vagy bibliográfiai felvilágosításokat.

E követelmények állandóan felmerülnek a könyvtárral szemben, nem mondhatjuk, hogy ezek csak téli, idényjellegű feladatok. Jó lenne, ha minden könyvtár ki tudná elégíteni az igényeket folyamatosan és kifogástalanul. Feltétele azonban a kérdést, hogy betöltsék-e a könyvtárak e feladatokat, bizony őszintén be kell vallani, hogy általában nem, vagy csak részben. Közművelődési könyvtáraink olvasószolgálati színvonalán alacsony színvonalú. Az esetek többségében az olvasók többet várnak, mint amit a könyvtár nyújtani tud. A közművelődési jellegű könyvtárak olvasószolgálati a legtöbb helyen a könyvek kölcsönzésére korlátozódik.

EGYELŐRE CSAK NÉHÁNY KÖNYVTÁRBAN van valamilyen jegyzék, vagy cédulakatalógus az olvasók tájékoztatására. Ezek a katalógusok sem kifogástalanok. Hiányosak vagy szakszerűtlenek, legtöbb esetben szükségmegoldások. A könyvtárak egy részében nem régen indult meg, más részükben most fog megindulni a rendszeres feldolgozó munka, amely azonban a kezdet nehézségeivel küzd. A készülő katalógusok még csak egy bizonyos idő múlva lesznek olyan állapotban, hogy az olvasókat tájékoztathassák. Az olvasószolgálat fogyatékségeinek egyik fő oka a katalógusok hiánya. A kölcsönzés, a könyvajánlás még mindig nem tudatos, még mindig igen sok könyvtárban a kölcsönző pultra »kiöntött« könyvek közül válogatnak az olvasók. A könyvtárosok belátták ezt és egyre nagyobb erővel fognak hozzá a katalógusok készítéséhez. Ehhez azonban idő kell.

Bízunk tehát abban, hogy a katalógusok előbb-utóbb elkészülnek, addig is

azonban lássuk, mit tehetünk az olvasószolgálat megjavítása érdekében.

KÖNNYÍTI A KÖNYVAJÁNLÁST a szakrendben felállított raktár. Vajon a kölcsönzést végző könyvtárosok rendbehozták-e a raktárakat? A közelmúltban szerzett tapasztalataim azt mutatják, hogy bizony sok helyen nem. Rendetlen, összekevert raktárból persze kölcsönözni igen nehéz, gyakran nem találják meg a keresett művet. Az olvasók végül el is szoknak — nem egyszer a könyvtárból —, de legalább is attól, hogy határozott igénytel lépjenek fel. Pedig ha a raktárrendben van, legalább a forgalmi anyagból ki lehetne az igényeket elégíteni.

Kevés könyvtár teszi meg, hogy új beszerzéseiről tájékoztatja olvasóit. Pedig ez, munkát tekintve, csekély feladat, az olvasók szempontjából viszont nagyjelentőségű. E tájékoztatás legjobb formája a kiállítás, ahonnan a könyvet mindjárt kölcsön is lehet adni. Készülhet ez a kiállítás szerényebb, vagy igényesebb formában. Megfelel a célnak az is, ha a könyveket izlésesen elhelyezzük egy »Új beszerzések« feliratú állványon. De rövid ismertetéseket is közölhetnek néhány fontosabb műről. Így a tájékoztatás alaposabb. Természetesen a kölcsönzéssel keletkezett hiányok helyét a könyvek újabb átcsoportosításával el kell

tüntetni. Nincs elrettentőbb, mint egy kifosztott, foghíjas könyvkiállítás.

Történhet azonban az újdonságok ismertetése plakátformában is. Ehhez azonban feltétlenül ajánlatos az annotáció. A pusztá címből az olvasó nem sokat tud meg a könyvről.

Nem egyszer hangsúlyoztuk az ajánló bibliográfiák jelentőségét az olvasószolgálatban. Mégis igen kevés helyen találkozzunk velük. Bár a megjelenő ajánló bibliográfiákat megküldjük minden nagyobb könyvtárnak, nemcsak hogy nem használják fel ezeket, hanem még elővenni sem mindenhol tudják őket, olyan jól »eltették«. Pedig ezeknek ott kellene lenni a kölcsönző könyvtáros kezeügyében. Még a legrosszabb ajánlójegyzék is hasznos lehet adott esetben. Egyes bibliográfiák esetleges hibái nem jelenthetik azt, hogy az ajánló bibliográfiák általában használhatatlanok.

AZT MONDHATJÁK ERRE egyes kölcsönző könyvtárosok, hogy az olvasók tömeges kiszolgálása mellett nem marad idejük az olvasókkal való egyéni foglalkozásra. És ebben sok igazság is van. Egyik-másik könyvtárban olyan nagy a forgalom, hogy beszélgetésre nincsen lehetőség. A forgalom azonban nem mindig egyformán nagy és nem is kell minden olvasóval mindig foglalkozni. Az a lényeges, hogy az adott pillanatot ne szalassza el a könyvtár, amikor az olvasó kérdez, vagy a könyvtáros úgy látja, hogy most feltétlenül segítenie kell az olvasónak.

A kölcsönzőben keletkezett torlódást levezetheti részben az olvasóterem is. Ha csak nem nagyon siet az olvasó, biztosan szívesen megnézi a folyóiratokat, vagy átlapoz egy-egy új könyvet az olvasóteremben, ha erre a könyvtáros felhívja a figyelmét.

Az olvasók jobb kiszolgálását jelenti a kívánságkönyv rendszeres vezetése. Ez sem új dolog, minden könyvtáros ismeri. Mégis kevés könyvtár vezeti rendszeresen. A veszprémi megyei könyvtárban van kívánságkönyv, de nem írják bele, hogy melyik kívánságot teljesítették, vagy ha nem teljesítették, miért nem. Így csak félig felel meg a célnak: éppen csak közvetíti a kívánságot, az olvasó azonban nem kap választ. Pedig biztosan várja. Az olvasók írásbeli és szóbeli kívánságainak nyilvántartása és felhasználása a könyvtári állomány

Kölcsönzés a balassagyarmati Járási Könyvtárban

gyarapításában nem kis mértékben növeli a könyvtár jó hírét, megbecsülését.

A TANULÓK KÖNYVELLÁTÁSA, főleg a kötelező olvasmányokkal, szintén nem könnyű feladat. A kötelező olvasmányok egy része nincs meg a könyvtárban, ami van, az nincs annyi példányban, amennyi az igények kielégítésére elég volna. Téves lenne azonban ébből azt következtetni, hogy a kötelező olvasmányokat nagy példányszámban kell beszerezni. Természetesen feladata könyvtárainknak, hogy a tanulókat a legmesszebbmenően segítsék, a tanulók kötelező olvasmányokkal való ellátása azonban elsősorban az iskola feladata lenne. Az iskolák többsége azonban ma még nincs megfelelő könyvtárral felszerelve, így a feladat mégis csak a könyvtárra hárul. Mit tegyen most a könyvtár? Törekedjék arra, hogy a tanulók minden kötelező olvasmányt megkaphassanak a könyvtárból. De beszerezze-e pl. a Szigeti veszedelmet, vagy a Bánk bánt 30 példányban? Egyáltalán nem. Egynél azonban mindenképpen több példány kell a kötelező olvasmányokból. A fontosabb művekből a maximális példányszám öt lehet. Ezzel a könyvmennyiséggel természetesen csak szigorú beosztással lehet eredményesen gazdálkodni. Be kell vezetni az előjegyzési füzeteket, ahol az igényléseket tartjuk nyilván — a könyvek címei és nem az olvasók nevei szerint. A figyelmes könyvtáros jó előre figyelmezteti ifjú olvasóit, hogy milyen olvasmányokat kell elolvasnia az év folyamán. Ehhez persze az kell, hogy iskolaként és osztályonként pontos jegyzékei legyenek a kötelező olvasmányokról.

Ha tehát így felkészül a könyvtár a kötelező olvasmányok iránti tömeges igényre, akkor a torlódást javarészt el tudja kerülni és olvasóit ki tudja elégíteni.

A TÉL A KÖNYVISMERTETÉSEK, irodalmi-estek időszaka. Talán nincs is olyan könyvtár, amely a tél folyamán egy-két irodalmi estet, könyvismertetést, előadást ne rendezett volna, vagy ezek rendezésében részt ne vett volna. Vajon eredményesek-e ezek a rendezvények? Sikerül-e felkelteni velük az olvasók érdeklődését a felvetett kérdés iránt, s hogy jelentkezik ez az olvasóforgalomban? Vajon leszűrjük-e a könyvtárak az ilyen rendezvények tanulsá-

Termelőszövetkezeti dolgozók Lillafüreden, olvasással, kézimunkával töltik az idejüket

gait? Tudunk jól, kevésbé jól, vagy egészen rosszul sikerült könyvismertetések-ről, irodalmi estekről. A szóbeli könyvpropaganda jó módszerei azonban még nem általánosak. Nagy segítséget jelentene minden könyvtár számára, ha egy-egy könyvtár leírná egy jól sikerült könyvismertetést, ankét vagy irodalmi est előkészítését, lefolyását, összefoglalná az eredményeket, az esetleges hibákat és levonná a tanulságokat. Ilyen összefoglalásokat, amelyek a helyes módszer kialakulását segítik elő, szívesen fogad az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya, de »A Könyv« is.

GYAKRAN FORDULNAK OLVASÓK különböző kérdésekké a könyvtárhoz. Nemcsak meghatározott műveket, vagy egy témához irodalmat keresnek, hanem a legkülönbébb kérdéseket teszik fel az élet minden területéről: a sportról éppen úgy, mint a csillagászat vagy a földrajz területéről. Ezek a kérdések sokszor látszólag nem is érintik a könyvtár munkáját, egy-egy név, évszám, vagy egyéb adat iránt érdeklődnek. A könyvtáros nem mindig örül ezeknek a kérdéseknek. Úgy érzi, hogy ez haszontalanság és csak őt zavarja fontosabb munkájában. Pedig nem így van. Egy adat a kereszt-rejtvényben elvezethet a könyvtárig, az olvasásig. A könyvtár mint »mindenek tudója«, tiszteletet kelt és vonz.

Igen, csak hogy az ilyen kérdésekre különbözőleg segédkönyvek — úgynevezett

reference-könyvek — segítségével lehet csak felelni. Mik ezek a reference-könyvek? Lexikonok, szótárak, bibliográfiák, atlaszok, összefoglaló kézikönyvek, nap-tárak stb. Bizony ezeket is ritkán látjuk az olvasószolgálatot végző könyvtárosok kezében. Pedig ahogy a feldolgozás nem végezhető el segédkönyvek nélkül, nem nélkülözheti ezeket az olvasószolgálat sem. Fokozatosan, az olvasószolgálat javítása során ki kell építeni a könyvtárak tájékoztató szolgálatát is, amely abban áll, hogy a könyvtár felkészül arra, hogy olvasóinak rendszeresen adatokat szolgáltatson. Ehhez pedig össze kell állítani az olvasószolgálat segédkönyvtárát. Egyik fontos lépése a munkára való előkészületnek e segédkönyvtár összeállítása a meglévő anyagból és fokozatos kiegészítése.

A KÖNYVEK EGYRE FOKOZÓDÓ forgalma fokozott elhasználódást eredményez. Olyan hatalmas olvasóforgalom mellett, amelyet egyik-másik megyei könyvtár lebonyolít, aránylag kicsi a raktár, a könyvek forgása — ezzel együtt kopásuk is — igen gyors, még akkor is, ha a legnagyobb gonddal óvjuk az állományt. Sajnos, azonban ezt a féltő gondot nem találjuk meg minden könyvtárban. Rengeteg a hiányos, csonka, szakadt, piszkos könyv. Nemrégiben Nyíregyházán láttam ennek ijesztő példáit. De nem Nyíregyháza az egyedüli. Országosan megfigyelhető a könyvek tömeges pusztulása, ami csak részben következménye az erős forgalomnak, nagyrészt gondatlan kezelés eredménye. Ha nem vigyáznak a könyvtárak jobban az állományra, rövid néhány év alatt a könyvállomány jelentős része válik használhatatlanná, köztük olyan művek is, amelyek pótolhatatlanok.

Szolnokon, Miskolcon úgy igyekeznek a tömeges pusztulás ellen védekezni, hogy minden műből egy példányt betesznek az olvasóterembe. Az elgondolást azzal a megszorítással helyeseljük, hogy csak a nagy forgalomra számító művekből szükséges egy-egy olvasótermi példány. Emellett azonban, ha a kölcsönző könyvtárosok nagyobb gondossággal kezelik az anyagukat, már jelentős eredményeket érhetünk el a könyvek megővése terén. Néhány jó tanács:

1. A könyvek helyrerakásakor gondosan meg kell nézni minden darabot: nem szakadt-e, nem jár-e ki lapja, vagy íve stb. Az ilyen könyvet azonnal a javítandók közé kell tenni, *nem szabad tovább kölcsönözni*. A legtöbb könyv azért szakad szét darabokra, mert amíg kis hibája van, nem javíttatják meg.

2. A gyakran használt könyveket tanácsos csomagolópapírba bekötöni.

3. *Nem szabad többkötetes művek egyes köteteit külön kölcsönözni*. Pl. ha a mű 3 kötetes, mind a három kötetet ki kell adni, kivéve, ha szerzői gyűjtemény olyan darabjáról van szó, ahol egy-egy kötet önállóan is használható. Ilyenkor azonban fokozott gondot kell fordítani a könyv épségének megővésére, mert ha a kölcsönzött darab tönkremegy, vagy elveszik, az egész mű értékét veszti.

4. Drága könyveket, albumokat, illusztrált, főleg művészeti kiadványokat általában nem szabad kölcsönözni.

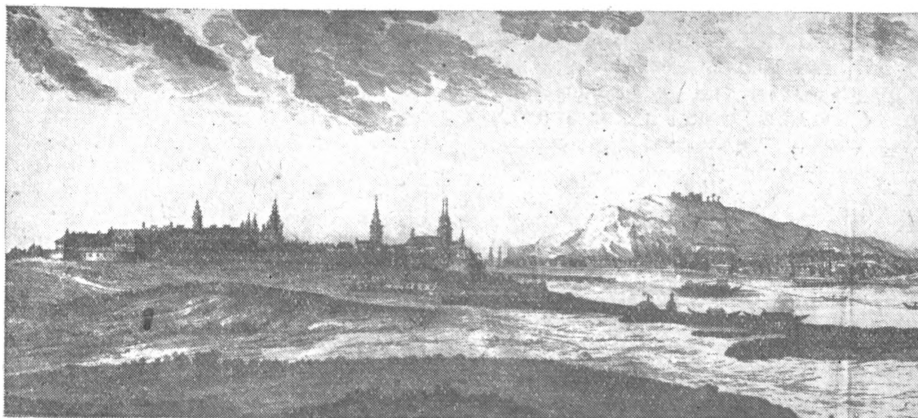
5. Még az olvasóteremben használt műveket is igen alaposan ellenőrizni kell, mert a könyvcsontkítások nem ritkák.

Általában mind a kölcsönzés, mind a visszahozások alkalmával alaposan meg kell nézni a könyvet. Az olvasót figyelmeztetni kell arra, hogy ép könyvet kapott, de arra is, ha a könyvnek valami hibája van. Ha a könyvet rongálva hozza vissza, szigorúan meg kell büntetni. Tűrhetetlen a könyvnek, mint a szocialista vagyonnak az a felelőtlen kezelése, amit ma még sok könyvtárban tapasztalunk. Azt mondják egyesek, hogy a nagy forgalomban nem érnek rá a könyv állapotát vizsgálni. Pedig erre rá kell érní, mert ha ma nem szakítunk erre időt, néhány év múlva a könyvállomány egy jelentős része zuzdába kerülhet és vajon honnan és hogyan fogjuk ezt pótolni? Már az eddigi kár sem kevés!

Mindezek természetesen nem »téli« feladatok, rendszeresen végezni kell őket az egész év folyamán. A téli megnövekedett forgalom csak jó alkalom arra, hogy beszéljünk róluik.

RÁCZ ARANKA

az Országos Széchényi Könyvtár
módszertani osztályának munkatársa

Mikovinyi—Schmutzer: Pest 1737-ben

A könyv történetéből

A rézmetszet mint könyvillusztráció

A rézmetszet egyidős a nyomdászattal: 1440—1450 között készültek a legrégebb, ismert rézmetszetek. A németek és a franciák a nyomdászat megindulásától kezdve, habozás nélkül a fametszetet választották illusztrálás céljára; az angol és olasz ősnymdászok megkísérelték a rézmetszet felhasználását is, de tapasztalva az előállítás nehézségeit, gyorsan felhagytak vele. Innen van az, hogy a rézmetszet mint könyvdísz, csak kivételesen fordul elő a könyvnyomtatás első évtizedeiben. Az ilyen ritka kivételek egyike az a metszet, amely William Caxton, a neves angol ősnymdász legelső kiadványának egyik példányába, van bekötve. A kép Caxtont ábrázolja, amint a Trójai történetek angol kiadásának két kötetét hódolata jeléül, térdenállva átnyújtja Burgundi Margitnak. A korabeli viselet és berendezés hű ábrázolása: a gót stílusú bútorok, az uszályos női ruhák és tornyos főköthők valószínűvé teszik, hogy ez a metszet a könyvvel egyidőben készült. 1476-ban került ki sajtó alól Boccaccio egyik kisebb művének francia fordítása 9 rézmetszettel díszítve. Egy bolognai kiadvány 26 térképére és Dante firenzei kiadásának 19 illusztrációjára hivatkozhatunk még. Ezzel a rézmetszet több, mint egy évszázadra eltűnik a könyvek lapjairól.

A nehézség, amelybe a nyomdászok már a kezdet kezdetén beleütköztek, az ólombetűs szedés és a rézmetszet sokszorosítási technikájának különbözőségéből

ered. A rézmetszet ugyanis épp ellenkező módon készül, mint ahogy a szöveget és a fametszeteket nyomtatják. A művész a simára csiszolt rézlemezre ráviszi a rajzot, illetve a kívánt rajz tükörképét, s utána hegyes vésőjével bemélyíti a rajzot a puha fémbe. Amikor elkészült a véséssel, befestékezi a lemezt, majd felületét gondosan letörli (festék csak a vajatokban marad). Enyvezetlen, nedves papírt terít rá, áthengerli, s a papír a hajszálcsövesség fizikai törvénye alapján kiszívja a vajatokból a festéket. Tehát nem a kiemelkedő felületről történik a sokszorosítás, hanem a bemélyített rajzról.

A nyomtatás technikájában mutatkozó különbség teszi lehetetlenné, hogy a rézmetszetet a szöveg közé ékelve, a szöveggel egyszerre nyomtassák, ami oly magától értetődő a fametszethöz. Rézmetszettel csak úgy lehet könnyen illusztrálni, ha külön lapra készül a levonat, s azt bekötik az ívek közé vagy a könyv élére. Ezért gyakori a rézmetszet alkalmazása a címlap elé beragasztott kép formájában. Ha ugyanarra a lapra akartak szöveget meg rézmetszettel nyomtatni, akkor a papírnak meg kellett járnia a sajtóprést meg a rézmetsző hengerét is.

A rézmetszet kiszorítja a fametszetet

A XVI. század vége táján erősen hanyatlott a fametszés művészete. S ekkor a feudális uralkodó körök igényeihez igazodva, és a korabeli festészet árnyalala-

tokban gazdag képeinek hatására szép, tónusos rézmetszetekkel kezdték díszíteni a könyveket. A rézmetszet tehát újból feltűnik, bár egyelőre legtöbbször csak a címlapokon. Példaként bemutatjuk Shakespeare 1623-ban megjelent, első teljes kiadásának címlapját. Hét évvel Shakespeare halála után William Jaggard londoni könyvkiadó vállalkozott először a nagy író összes művének kiadására. Shakespeare színésztársainak segítségével gyűjtötték össze a kéziratokat. A nagy mű 908 oldalon, egyetlen kötetben a kiadó fiának, Isaac Jaggardnak a nyomdájában látott napvilágot. Ennek a híres, első főlő-kiadásnak a címlapját Shakespeare rézbe metszett portréja díszíti. A címlap tagadhatatlanul szép, széppé teszi a metszetet, de a kötet nem mondható éppen nyomdai műremeknek, sok benne a sajtóhiba és a lapszámzási tévedés. Nagy értéke viszont, hogy Shakespeare 37 művéből 36-ot tartalmaz. (1903-ban egy pél-

dánya 10.000 angol fontért cserélt gazdát!)

Később már a címlap szövegét is rézbe metsztették, mert rájöttek, hogy ezzel kiküszöbölhetik a kétszeri nyomtatást. Így dolgozott Rubens is. A nagy festők és grafikusok általában nem vettek részt a könyvillusztrálásban, másodrangú feladatnak tartották, mivel az illusztrátornak bele kell magát élnie az író művébe és alkalmazkodnia kell hozzá. Annál nagyobb jelentőségű, hogy Pieter Paul Rubens (1577—1640) szívesen készített illusztrációkat, címlapokat. Rendszeresen dolgozott Ballthasar Moretus antwerpeni nyomdája számára, húsz hollandi forintért szállított egy-egy rézmetszetet. Ő azonban csak a rajzot készítette, két munkatársa is volt, akik rajzát rézbe metsztették. Mintegy 50 mű jelent meg Rubens címlapjával.

A XVII. század első felében a politikai viszonyok nem kedveztek a könyvművészetnek. Dúlt a harmincéves háború, az inkvizíció dühöngése is bénította a szellemi életet. A nyomdászat hanyatlóban volt, így érthető, hogy az illusztrálás legtöbbször a címlapképre redukálódott. A század második felében azonban változott a helyzet, mind gyakrabban adtak ki a metszetek egész sorával díszített könyveket. Olasz és francia rézmetszők illusztrálják a Bibliát, Ovidius verseit, La Fontaine meséit, Tasso eposzát, a Gerusalemme liberata-t. S a kor legtöbbször tartott rézmetszeteit az amszterdami Blaeu-nyomda 12 kötetes Nagy Atlaszában jelentek meg. Ezek a városlátóképekkel, allegorikus figurákkal, címerekkel díszített, gyönyörű kivitelű térképek méltán váltak világhírűvé.

A könyvillusztrálás terén Oroszországban is változások álltak be a XVII. század második felében. Itt azonban nemcsak az történt, hogy a rézmetszet kiszorította a fametszetet, hanem az ikonokra emlékeztető, merev rajzokat újstílusú, mozgalmass, távlatos képek váltották fel. Az 1600-as évek elején még a Sztroganov-iskola művészei metszettek fába az illusztrációkat. Ez az iskola pedig — amely a mecénás Sztroganov-családtól kapta a nevét — a dekoratív, de távlat nélküli, merev figurákat ábrázoló ikonfestészet utolsó fejlődési szakaszát jelenti. Ezzel szemben a század második felében a könyveket főként Usakov, az „orosz Raffael« illusztrálja. Szimon Usakov (1626—1686) művészetében a reneszánsz festészet hatása érvényesült: életet, mozgást és mindenekelőtt távlatot vitt bele képeibe.

A hazai kiadványok metszeteit javarészt bécsi művészek és bevándorolt német mesterek készítették. Kevés a magyar művész a XVII. században. A kor legki-

H. Gravelot inv.

Pierre Sculp.

Gravelot metszete Boccaccio Dekameron-jához

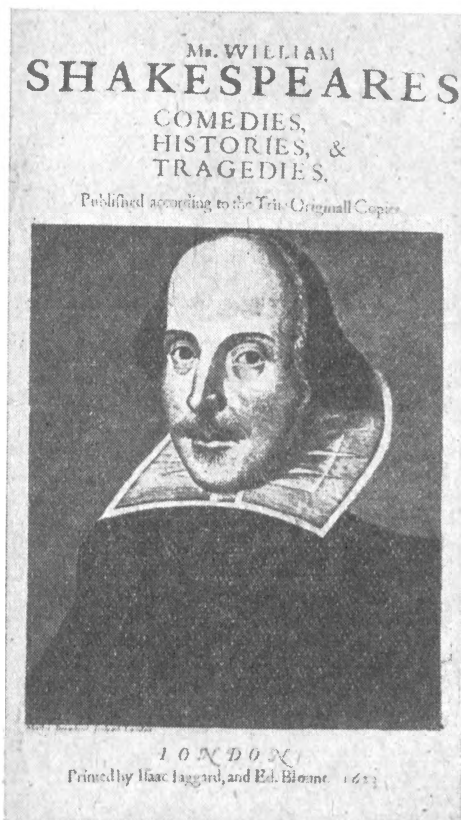
válóbb magyar rézmetszője Szelepcsényi György (1595—1685) volt. Parasztgyerekként került a nagyszombati iskolába, ott Pázmány Péter felfigyelt reá, s hét évig taníttatta Rómában. Hazatérése után Szelepcsényi pályája gyorsan ívelt fölfelé a királyi kancellárságig. 68 éves korában esztergomi érsekké nevezték ki. Mindezt természetesen annak köszönhette, hogy gátlás nélkül kiszolgált a Habsburg-abszolutizmust. 1673-ban, 78 éves fejjel ő elnökölt a pozsonyi egyházi bíróság ülésén, ahol annyi protestáns prédikátort gályarabságra ítélték. Eltekintve szégyenteljes politikai szerepétől, műkedvelő rézmetszőként a század hívatásos művészeivel is állja a versenyt. Legjobb művei: a saját doktori értekezésének címlapjára metszett Pázmány-portré és könyveiben exlibrikként használt önarcképe.

A rézmetszés fénykora

A XVIII. században a kapitalisztikus fejlődés terén Franciaország tört az élre. A feudális főurakkal fényűzésben, a pompa kedvelésében hamarosan versenyre keltek a bankok, kereskedőházak tu-

Divatkép az Életképekből (1847.)

Shakespeare 1623-ban megjelent első teljes kiadásának címlapja

lajdonosai, a nagypolgárság képviselői. A főúri körökből és a nagypolgárságból származó könyvgyűjtők jórésze azonban a tartalomnál fontosabbnak tartotta a művészi kivitelt, és emiatt gyorsan megnőtt a könyvekben a rézmetszetek száma. Foglalkoztatták és megfizették a legjobb művészeket. Az illusztrációk, arcképsorozatok, divatképek tömegével kerültek ki a rézmetszők vésője alól. Nőtt az illusztrátorok társadalmi megbecsülése is. Kezdték belátni, hogy bár a grafikus művésznek valóban alkalmazkodnia kell az író művéhez, mégis fantáziájával, jellemző erejével nagy mértékben fokozhatja a mű hatását, társává lehet az írónak egy-egy könyv művészi értékének megteremtésében. Végre a művészeti akadémiák ellenállása is megtört és kezdtek főlvenni az illusztrátorokat tagjaik közé.

A könyvművészetben a franciák ragadták magukhoz a vezetést. Sok kitűnő rézmetszőjük közül három emelkedik a többi fölé: Boucher, Gravelot és Moreau. Tulajdonkép mindhárman a rokokó művészei. Gáláns jeleneteknek, egy bomlásra ítélt társadalmi osztály túlfinomult életének krónikásai. Főlényes mesterségbeli tudással rajzoltak, de munkáikban gyakori a felszínesség, sok az üres csillogás. François Boucher (1703—1770) volt a kor legfelkapottabb művésze: a gobelinmanufaktura vezetője, a Művészeti Akadémia elnöke és a »királyi udvar festője« Párizsban. Rézmetszetei is, akárcsak festményei az arisztokrácia fényűző életét tükrözik. S miként megrendelői, ő is ked-

velte az antik vonatkozásokat: Venusokat és Dianákat festett. Ovidius-illusztrációért rajongtak a könyvbarátok. Legtehetségesebb tanítványa, Hubert François Gravelot (1699—1773) ugyancsak bravúrosan rajzolt, technikailag tökéletes metszeteket készített, munkáit azonban sokszor lélektelennek érezzük. Ő nemcsak önálló lapokkal díszítette a könyveket, hanem fejlécekkel és záródíszekkel is. Többek közt Boccaccio Dekameronját illusztrálta, s azóta világszerte az ő metszeit használják. A legújabb magyar Boccaccio-kiadás is Gravelot-metszetekkel jelent meg. Jean Michel Moreau (1741—1814) teljes munkásságát a könyv-illusztrálásnak szentelte. Festői hatású szép metszeteket készített, mintegy kézzel. Nevezetesek Molière-, Rousseau- és Voltaire-illusztrációi, valamint divatképei, amelyek hiteles tudósítást adnak a korabeli viseletekről. Moreau különben nemcsak rézmetszeteket készített, hanem rézkarcokat is. (A két technika abban különbözik, hogy a karcnál nem közvetlenül a rézlemezre vési a művész a rajzot, ami nagy gyakorlatot és előképzettséget kíván, hanem előbb finom aszfalt-

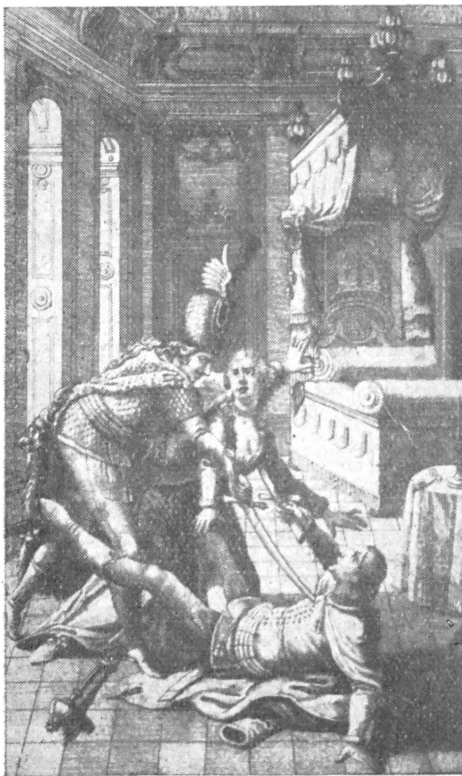
réteggel vonja be a rézlemezt, s túvel ebbe az aszfalt-rétegbe karcolja be a rajzát. Utána savval maratja a rajz, vagyis az eltávolított aszfalt-réteg helyén a lemez. A sokszorosítás további menetében nincs különbség rézkarc és metszet között.)

Az angoloknál a XVIII. században Hogarth, a németeknél Chodowiecki a legkiválóbb rézmetsző. William Hogarth (1697—1764) másként ábrázolta kora társadalmát, mint Boucher vagy Gravelot. Ezek a nagy francia művészek nem bírálták a főúri világot, hanem hízelegtek neki. Hogarth viszont a legkegyetlenebbül ostorozta az angol polgári társadalom bűneit. Szatirikus metszetsorozatai sok kiadást értek meg. Daniel Nicolaus Chodowiecki (1726—1801) a legszorgalmasabb illusztrátorok egyike, ezt több ezer metszete is bizonyítja. Rokokó ízlésű munkái a német közpolgári világot ábrázolják. Goethe Wertherjének és Lessing Minna von Barnhelm című darabjának illusztrálásával aratta a legnagyobb sikert.

Könyveket ugyan nem illusztrált, de nagysikerű metszet-sorozatai miatt mégis meg kell emlékeznünk a XVIII. század legnagyobb olasz rézmetszőjéről, Giambattista Piranesiről. Az antik Róma emlékeit és Róma építészeti szépségeit mutatta be metszetein. S éppúgy kiemelkedő jelentőségűek Goya rézkarc-sorozatai, amelyeken megrendítő erővel ábrázolja a napoleoni háború borzalmaait és bírálja a spanyol feudális világot.

Chodowiecki teljességre tört a német élet bemutatásában, Hogarth és Goya keményen bírálta kora társadalmát, Piranesi és a három nagy francia, Boucher, Gravelot és Moreau virtuóz rézmetsző technikájukkal tűntek ki. S együtt jelentik a rézmetszés fénykorát.

Ezek után fordítsuk tekintetünket a hazai mesterekre. A XVIII. században már mind több és több magyar művész tűnik fel. A század első feléből Mikovinyi Sámuel (1700—1749) kell elsősorban megemlítenünk. Mikovinyi Jénában tanult, mint bányamérnök és építész tért haza, de egyben kitűnő térképész és tehetséges rézmetsző is volt. Fiatal korában maga véste a rézlemezeket, később csak a rajzokat készítette. Így illusztrálta Bél Mátyás díszes kiállítású, nagy művét is. a Notitia Hungariae Novae-t. Megyeterképeket és városképeket rajzolt, s rajzait mások vitték át rézre. Metszeteit céltalan volna a művészi készség szempontjából bírálni, munkáiban a pontos fölmérést és a helyes távlati elrendezést kell értékelnünk. A század utolsó évtizedeinek terméséből Tischler Antal metszetei vonják magukra leginkább figyelmünket. Előbb Egerben élt és dolgozott, de 1790 táján már Budán találjuk Tischlert, s itt ké-

Címlapkép Dugonics Etelkájának második kötetéből. Tischler Antal metszete

szíti a francia művészek munkáira emlékeztető metszeteit. Bemutatjuk azt a címlapképet, amellyel Dugonics Etelkájának második kötetét díszítette. Ez a metszet igazolja, hogy Tischler munkássága révén a XVIII. század végén elértük az európai színvonalat.

Magyar epilógus

Külföldön a XIX. század elején egy angol fametsző újításainak hatására újból divatozni kezd a fametszet s egy új találmány hódít mind szélesebb körben: a litográfia. Münchenben, Londonban, Párizsban, Bécsben egymásután nyílnak a litográfia üzemek. Az új technikával készülő fametszetek és a szép körrajzok kezdi kiszorítani a rézmetszeteket. Nálunk ez a folyamat később játszódik le, a XIX. század első felében még sok tehetséges rézmetsző dolgozik, s félévszázadon át valóságos virágkorát éli a réz- és acélmetszés. Mintha magyar utójátéka volna a rézmetszés XVIII. századi fénykorának.

Anyira elterjedt ekkor a rézmetszés művészete, hogy Debrecen ősi kollégiájában például rézmetsző diákok maguk illusztrálják tankönyveiket. S ugyanakkor olyan kiválóságaink vannak, mint az orosházi születésű Czetter Sámuel (1770—1829). Őt Kazinczy rá akarta venni, hogy változtassa nevét Orosházira, de a Bécsben élő művész nem hajlott erre a ké-

resre, viszont metszetein következetesen jelezte, hogy magyar és orosházi, 1809-ben az orosz kormány meghívására Pétervárra költözött s ott dolgozott két évtizeden át. A térképrajzolásban Karacs Ferenc vált ki leginkább, az arcképek metszésében pedig Tyroler József (1822—1860). Tyroler véste ki a Kossuth-bankó acél ducait is. Emiatt a világsíri fegyverletétel után több hónapi börtönt szenvedett.

Az arcképeken, tájképeken, térképeken és könyvillusztrációkon kívül rézmetszőinknek állandó megrendelése voltak divatképekre is. Költséges mulatság volt egy-egy szép, utólag színezett divatkép előállítására, de legjobban biztosította folyóirataink kelendőségét. Tyroler, Vidéky és Perlaszka vésője alól került ki a múlt század negyvenes éveiben a legtöbb színezett acélmetszetű divatkép.

A szabadságharc bukása után nálunk is eltűnik a rézmetszet, kiszorítja a fametszet és Senefelder találmánya, a litográfia. Jókai az Életképekben még acélmetszeteket közölt, de az Űstököst már fametszetekkel illusztráltatja. Az autotípia és a mélynyomás feltalálása pedig egyenesen fölöslegessé tette a költséges rézmetszetek használatát. A grafika egyik nemes ágaként természetesen tovább él a rézmetszés és Szőnyi Istvántól Picasóig sok kiváló művész foglalkozik vele napjainkban is.

KEKI BELA

A SZIKRA TERVEI

Felszabadulásunk 10. évfordulója alkalmából a Szikra évtizedes hiányosságát pótol egész sor olyan kiadvánnyal, amely a felszabadulással vagy annak közelebbi-távolabbi előzményeivel foglalkozik. Vittük a zászlót címen mintegy 50 harcos forradalmár visszaemlékezései jelennek meg, felölelve az 1890—1945 közötti korszakot. Vas Zoltán könyve: A fény felé az első világháború és az azt követő idők korpája a forradalmi mozgalmak tükrében. Nemes Dezső Jórészt levéltári anyag közreadásával foglalja össze hazánk legújabbkori történelmének eseményeit Magyarország felszabadulása címmel. Megjelenik az 1944. okt.—1945. ápr. közötti politikai és háborús események dokumentumgyűjteménye is.

Régi belsejüket megemlékezéseit tartalmazza a Leninről c. kötet. Enciklopédiaszerűen sokoldalú kiadvány a Szovjet népek nagy hazája, amely a Szovjetunió földrajzát, népeinek történetét, a szocializmus építését, a külső és belső ellenség ellen vívott harcát, társadalmi rendjét és a kommunizmus építésének kérdéseit ismerteti.

A nyugati politikai irodalmat a többi közt Castro újszerű műve képviseli: Az éhség földrajza; a Föld különböző részein uralkodó éhínségek társadalmi, politikai okaitval foglalkozik. Megjelenik Lord Russelnek, a rajnai angol hadsereg volt jogi tanácsadójának gyűjteménye: A horogkereszt korbácsa, amely az angol hadbíró-ságok előtt állott náci háborús bűnösök pereinek anyagát ismerteti.

A Szikra ez évben »Érdekes könyvek« címen sorozatot indít, amelynek célja, hogy érdekfeszítő, politikai tartalmú művekkel új olvasókat toborozzon a politikai irodalomnak.

Budapest felszabadulásának tizedik évfordulójának megünneplése alkalmára módszertani levelet állított össze a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Módszertani és Bibliográfiai osztálya. A módszertani anyag elősegíti, hogy a kerületi könyvtárak saját eszközeik felhasználásával méltóan ünnepeljék az évfordulót. A módszertani levél tartalmazza az olvasókkal való egyéni foglalkozás kérdéseit, az irodalmi rendezvények szervezésének módszereit és segédanyagait, a könyvkiállítások összeállításához szükséges bibliográfiai segédanyagokat. Az egyes kerületek felszabadulásának ábrázolására térképes megoldást ajánl az útmutató, a térképen kívánják bemutatni a felszabadító harcok egyes szakaszait és a szovjet hadsereg előrehaladását. A térképhez a módszertani levél az egyes kerületek felszabadulásának időrendjét is mellékelte. Az olvasókat az ú. n. irodalmi séták alkalmával az egyes nevezetesebb események színelője is kizsírja, pl. a Várba és a budaörsi parlament emlékműhöz. (Sz. E. K.)

A Bibliotekar 10. száma hosszabb cikket közöl »Az ajánló bibliográfia feladatairól«. A cikk szerzői V. Olisev és B. Szmirnova.

A KÖNYVTÁRI MUNKA

KÖNYVTÁROSOK! ISMERJÜK-E KÖNYVEINKET?

Egy vidéki városunk könyvtárát meglátogatták Budapestről. A beszélgetés során kitűnt, milyen helyes ösztönrel, ötletességgel végzik a könyvek kiválasztását. Bár a pénzügyi keret szerény (ezt megjegyezték), igyekeznek úgy elosztani, hogy az olvasók minden rétege egyformán könyvhöz jusson, minden ismeretág megfelelően gyarapodjék. Dicséret ezért a buzgóságért! Sajnos azonban... a beszélgetés folyamán az is kiderült, hogy a könyvtárnak nincs katalógusa. A címbe feltett kérdés tehát nem alaptalan.

Ebben a cikkben arról szeretnénk beszélni, hogy az új könyvek beszerzése nem végezhető a meglévők ismerete nélkül, hanem csak azokhoz képest, azok kiegészítéseként. Ezért beszélünk *állománygyarapításról*. Ha a könyvtár pl. bőven el van látva művészettörténeti irodalommal, de nincsenek benne nevelési könyvek, nyilvánvaló, hogy az utóbbiakat vesszük meg; ha 10 példányban van meg A fekete város, de nincs meg a Különös házasság, természetesen az utóbbi hiányt pótoljuk. Ezek a primitív példák elégségesek annak illusztrálására, hogy a kiindulópont mindig az: *mi van már meg*.

Hogyan szerzünk hát áttekintést, biztos, megbízható képet könyveinkről? Mert itt az érzés bizony nem elég.

Az első eszköz a *statisztika*. Ha a könyvtár csoportos leltárt vezet, annak 13 szakcsoportjából automatikusan kitűnik, hogy hány szépirodalmi, műszaki, természettudományi stb. művünk van. Könnyű megállapítani arányukat is. Ezért fontos ez a leltár. De nem vezet minden könyvtár. Hát ahol nincs, füzetben vagy papírlapokon készítsünk gyarapadási statisztikát. Osszuk fel a papírfelületet függőleges vonalakkal 13 hátsábra, s felül írjuk fel a csoportok nevét. Mármost mindig, amikor könyvek érkeznek hozzánk, húzzunk egy-egy vonalkát *kötetenként* a megfelelő oszlopba. (Ha pl. 3 kötet mezőgazdasági könyvet vettünk, három vonalka kerül a mezőgazdaság oszlopába.) A hónap végén számoljuk össze a vonalkákat, s írjuk be az eredményt *számmal*. Ezután egy vízszintes vonallal zárjuk le az adatokat, s alatta kezdhetjük a következő hónapot. (Lásd az ábrát.)

Ezzel azonban még csak a legáltalánosabb keretszámokat kaptuk meg. Nagyon fontos ez, hiszen az állomány összetételének alapvető hibái (hogy túlteng, vagy hiányos egy-egy szakág) már itt is kiütözkönek. Nekünk azonban rész-

letesebb ismeretekre is szükségünk van. Ezeket biztosítja — egyebek közt — a *katalógus*.

Ne gondoljuk, hogy a katalógus csak az olvasókért van. Nélkülözhetetlen munkaeszköze a könyvtárosnak is. Az állománygyarapítás folyamán két vonatkozásban is rá kell támaszkodnunk.

Megrendelés előtt minden egyes könyvről meg kell állapítanunk, hogy *nincs-e már meg a könyvtárban*, s ha megvan, hány példányban, milyen kiadásokban van meg. A mű címével a kezünkben felütjük tehát a *betűrendes katalógust*, s eldöntjük, mi a helyzet. Ezt a műveletet könyvtárosnyelven *hasonlításnak* hívják.

Viszont nem mindig a konkrét műből indulunk ki. Sokszor azt kell tudnunk, hogy egy-egy szűkebb szakcsoport irodalma (pl. méhészet, rádiótechnika) stb. hogy van könyvtárunkban képviselve. Erre a gyarapadási statisztika már nem ad választ, de eligazít a *szak-katalógus*. Mélyedjünk el tehát a tanulmányozásában, számos ösztönzést kapunk forgatása közben. (Még a könyvek szakrendi elhelyezése esetén is ez a jó módszer, hiszen a polcokról állandóan hiányoznak könyvek.) S ha nincs szak-katalógusunk, eggyel több ok, hogy fogjunk hozzá az elkészítéséhez.

Mindez a könyvtáros napi munkájához tartozik. Ha sejtéseinket, benyomásainkat így állandóan kiegészítjük ellenőrzéssel, adatgyűjtéssel, komoly állományismeretre tehetünk szert. De ha igazán urai akarunk lenni a helyzetnek, még egyébre is szükségünk van.

Végezzük el egyszer alapvetően, azután kiegészítésképp bizonyos időközönként az *állomány kiértékelését, elemzését*. A könyvek tartalmi megoszlásán kívül ugyanis egyéb tényezőknek is igen nagy szerepe van a könyvtár jó munkája szempontjából. Az állomány kiértékelését, elemzését is a tartalmi megoszlás rögzítésével kezdjük, azonban kiegészítjük a következő adatokkal.

Időbeli megoszlás. Nem lényegtelen, hogy *régiek-e* vagy *frissek* a könyvek, illetve, milyen a régi és friss könyvek aránya. A mi könyvtáraink esetében döntő határvonal az 1945. esztendő. Igen tanulságos tehát tudni, hogy az állomány hány százaléka esik 1945 előttre, hány százaléka 1945 utánra. De ezen túlmenően is vizsgálni lehet, hány művünk van az utolsó év, az utolsó két év stb. terméséből.

	300K	300	400	500	610	620	630	700	800	910	000	SZ	Í.F.J.	ÖSSZESEN
JANUÁR	II	HHIII	I	III		I	III	I		II	I	HHH HHH HHH HHH II 42	HHHH	
	2	8	1	3	-	1	3	1	-	2	1		10	74
FEBRUÁR														

Nyelvi megoszlás. Akkor jön tekintetbe, ha a könyvtár nemcsak magyar nyelvű irodalmat gyűjt.

A kiadványfajok megoszlása. A könyvtárban a legkülönbébb kiadványokra van szükség. Szükségünk van szakkönyvekre, tankönyvekre, kézikönyvekre, lexikonokra, bibliográfiákra, népszerűsítő broszúrákra stb. Fel kell tenni a kérdést, mi ezeknek az aránya. (Kiderülhet pl., hogy a könyvtárban nincsenek lexikonok, nincsenek bibliográfiák stb.)

Példányszám. Azt is vizsgálunk kell, hogy megvannak-e az egyes művek a szükséges példányszámban. Bizonyos könyvekből elég egy példány is. Más műveket ellenben naponta keresnek, némelyeket naponta többször is. Természetes, hogy az ilyenekből nem elég egy, hanem a szükségletnek megfelelő mennyiségben kell beszerezniük őket. Az állomány tanulmányozásánál ezekre a kérdésekre kell feleletet kapnunk:

a) Hány könyv van egy példányban, hány kettőben, háromban, tízben stb.?

b) Megfelelő-e a példányoknak ez a megoszlása? Nem kevés-e egyes művekénél a példányszám? Más esetekben nincsenek-e meg a könyvek túlzott bőségben?

Keresettség. Bármilyen megfontoltan, ügyesen állítja is össze a könyvtáros az állományt, a helyes válogatás döntő próbája mégis az, hogy mit szólnak ehhez az olvasók. Ha a könyvtáros nem jól fogta fel az olvasók igényeit, bizony előfordul, hogy a sok példányban beszerzett könyvet az olvasók nem keresik, viszont vinnék azt, amiből a könyvtárban alig van.

A keresettség fokát úgy állapíthatjuk meg, hogy megnézzük, hányan kölcsönözték ki az egyes műveket. Célzerű az eredmény mellé rögtön felírni a példányok számát is. Például:

Cím:

Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője
Móricz Zsigmond: Rózsa Sándor
Szabó Pál: A nagy temető
Garay János: Munkái
Baráth Endre: Amnesztia

Hányan olvasták: Példányok száma:

15	1
26	2
13	1
1	2
—	5

Ha ezt az összeállítást megnézzük, láthatjuk, hogy két egypéldányos könyv (Mikszáth Szent Péter esernyője és Szabó Pál Nagy temetője) az egész év folyamán kézben volt. (Négyhetes lejáratú idővel 52 hét alatt 13-szor lehet egy könyvet kikölcsönözni.) Ugyanígy állandóan kézben volt egy két példányban meglévő könyv is (Móricz Rózsa Sándora). Ez arra vall, hogy a meglévő példányszám nem elég. Ugyanakkor két példányban van olyan könyv a könyvtárban, amit az egész évben csak egy olvasó vitt el. Sőt, öt példányban fordult elő olyan mű is, amelyet egyáltalán nem kölcsönöztek ki.

Az ilyen adatokat úgy kapjuk meg, hogy a könyveket külön erre a célra ki-

statiztikázzuk. Megfelelően rovatolt ívek-re kis vonalkákat húzunk a gyarapítási statisztikánál ismertetett módon. Ha van raktári katalógusunk, annak a lapjai pótolhatják a könyveket. (A betűrendes és szakkatalógus erre a célra kevésbé jó, mert ott egy-egy mű többször szerepel.) A keresettség legkönnyebben akkor tisztázható, ha könyvkártyákkal kölcsönöz a könyvtáros. (Nagykönyvtárakban az ilyen állományelemzés szurópróbaszerűen történik, egyes kijelölt raktárrészekben. Kis könyvtárakban azonban az egész állományra vonatkozólag elvégezhető.)

A nyert észleleteket kapcsolatba kell hozni egymással. Igazi értelmük így lesz. Mindenekfelett pedig elemezni, értel-

mezni kell őket. S ha kiderítettük a bajokat, hiányokat, fel kell tárni az okokat is. Miért elavult a könyvvállomány? Miért nem fejlődött a könyvtár? — tesszük fel a kérdéseket. S a felelet: nem volt megfelelő a könyvtáros, ötletszerűen történt a beszerzés, nem értette meg a fenntartó a könyvtár jelentőségét, nem voltak tekintettel a lakosság összetételére.

Az állomány vizsgálatával kapcsolatban ezek a legfontosabb tudnivalók. (Jelentőségét a fentiekben csak a gyarapítással kapcsolatban vizsgáltuk, de természetesen jelentkezik az olvasók kiszolgálásában is stb.) Befejezésül még két szempontra kell felhívni a figyelmet, összefoglalásként és kitekintésként. A fentiekből nyilvánvaló, hogy a jó állománygyarapítást a sokoldalúság, a megfelelő arányok biztosítása jellemzi. Furcsa lenne, ha egy lexikonban benne lenne az oroszlan, de nem lenne benne a kutya. Benne lenne Spanyolország, de nem lenne benne Lengyelország. Románia meg úgy lenne benne, mint királyság. A modern atomkutatásokról tájékozottan, a repülőgépről azonban azt írni, hogy egyelőre csak rövid távolságon lehet használni. Hány könyvtár van,

amelyik hézagos, ötletszerű állományával ehhez a lexikon-torzképhez hasonlít!

A másik szempont az, hogy a könyvtár nem magamagáért van. Természetes, hogy a könyvtárosnak nemcsak az állományt kell ismernie, hanem *olvasóközönységét* is. A jó könyvtárosnak pontosan kell tudnia, milyen a város lakosságának rétegződése, milyen üzemek, vállalatok, művelődési intézmények, iskolák működnek benne. Sőt azzal is tisztában kell lennie, merre tart a fejlődés, milyen várható szükségletekkel kell számolni. Amikor a fent leírt vizsgálatokat végezzük, s kiértékeljük az észleleteket, az állományt nem elméleti elképzelésekhez mérjük, hanem mindig a valóságos emberekhez, a valóságos igényekhez.

Az állománygyarapítás mindig is ez: a meglévő irodalom viszonyítása az olvasók szükségleteihez. Akármelyik irányban hiányos az ismeretünk, zátonyra fut a munkánk. (Zárójelben: kell még egy harmadik tényezőt is ismerünk, hogy az állományt az igények irányában továbbfejlesztthessük. Erről azonban legközelebb lesz szó.)

SEBESTYÉN GÉZA

MÓDSZEREK EGY MONDATBAN:

»Vélemények és megjegyzések a tanács munkájáról« címen füzetet fektetett fel a VIII. kerület 3-as számú Szabó Ervin kerületi könyvtár és a füzetbe írt véleményeket a tanácshoz továbbította.

□

A perkátal könyvtáros, Havrilla János a könyvtár életének jelentősebb mozzanatait, történetét eseménynaplóban örökíti meg.

□

Mezőgazdasági tárgyú könyvismertetéseket tartalmazó faliújságot készített az olvasókör részére a kislángi népkönyvtáros.

□

A választások alatt az I. számú V. kerületi Szabó Ervin Könyvtár olvasóival együtt tekintette meg a kerületi kultúrházban rendezett »Kerületi eredményeink« című kiállítást.

A polgári községi könyvtár mezőgazdasági szakkönyveiről külön katalógust készített, és ezeket a tanácsépületben, illetve a földművelésszövetkezetben helyezte el.

□

»Szavazz a Hazafias Népfront jelöltjeire« felírású, rajzos könyvjelzőket készítették a 2-es számú VII. kerületi Szabó Ervin Könyvtár ifjúsági olvasói és a felnőtt olvasóknak kiadott könyvekbe helyezték el.

□

A kiskunhalasi járás minden népkönyvtárát a járási tanács VB-titkárából, a népművelési előadóból és a Járási Könyvtár egy dolgozójából álló brigád látogatja meg és a helyszínen igyekszik segítséget adni, illetve a községi tanács támogatásával biztosítani a könyvtár számára.

NÉGY MAGYAR ÍRÓ

Négy íróat mutat be az itt következő vázlat. Mai írókat, alkiket az irodalmi közvélemény szóhasználatát a »derékhadhoz« sorol, vagyis ahhoz a széles táborhoz, amelyhez fiatal szocialista irodalmunk úttörőit számítják. Nincs különösebb oka, hogy épp e négy prózaíróra, Örkény Istvánra, Karinthy Ferencre, Sarkadi Imrére és Bárány Tamásra esett a választás. Vannak még irodalmunkban velük egyenrangú művészeink. Rájuk is sort kerítünk.

ÖRKÉNY ISTVÁN

Ő a legidősebb, a legtekintélyesebb e négy közül. Tizenöt éve író, eredeti hivatása a vegyészet. Am ha hűtlen is lett a kémiához, tehetségén érzik, hogy a természettudomány is edzte. Írásainak jellemzője a pontos analízis, a finom valószínűségérzék, józanság. Ez még akkor is átvilágította írásait, ha — a felszabadulás előtt — szürrealista mestereket követve, játékos, könnyeddé, habszerűvé stilizálta novelláit.

Novellákkal indult, ez az igazi műfaja, otthonos e zárt, fojtott levegőjű, tömörített műfaj törvényei között. Egy önvallomásában ugyan azt írja, hogy nem ismeri a mesterség szabályait. Mindennap meg kell küzdenie az íróágért; amikor leül a géphez, nem tudja, lekopogtat-e még egyetlen épkézláb mondatot. Ha ez így van, még inkább tisztelnünk kell őt, hiszen a rutinélküliség biztosítja, hogy az író a valóban fontoshoz, jelentőshöz nyúl. A csak a rutinjából élő író tudja, hogy mit lehet, mit nem, mi a hálás, mi nem. Örkényt ellenben mindig a nehéz szituáció, nehezen megírható dolgok, problémák vonzzák. Írásait egy-egy emberi megrendülés gyümölcseinek tekinti, s novellái — az ő szavával — »erkölcsi önéletrajzá hegednek össze«. Első novelláinak önéletrajzi jellege éppoly világos volt már, mint a későbbieké; valahány az emberi, művészi felelősség vállalásának vallomása. A »Búcsú«-ban, első, jelentékenyebb novellájában a felelőtlen ifjúkortól köszön el Örkény. Azóta is, mintha a helytállásnak, az élet s a harcok komoly vállalásának problémáit festszegetné. Háborús novellái, az *Idegen föld*, a *Születésnap*, a *Bubi*, a *Borék*, a *Budai bört* — mind azt kutatják: ki a felelős a háborúért. Riportkönyvei, »Amíg

idejutottunk...« s a »Lágerek népe«, ugyamerre keresnek választ. Később, a kommunista Örkény egy újfajta, a szocialista építésért vállalt felelősség belső parancsait fogalmazza meg regényében, a »Házastársakban«, s magyisikerű elbeszéléseiben, amelyet most a »Hóviharban« című kötetben foglalt egybe.

Az értelmiség életéről van a legtöbb mondanivalója Örkénynek. Legutóbbi elbeszélése, a »Kinyílt az ég«, vagy későbbi regényének, a »Bónis-családnak« megjelent részletei mérnökök, műszakiak, kutatók mai, megváltozott sorsáról beszélnek; komoly tárgyismerettel, tartózkodó, száraz humorral, szeretettel.

Tizenöt év válságokkal, bukásokkal teli gazdag írói pályájára mézhet vissza Örkény. Ez a tizenöt év azonban nemcsak múlt, hanem ígélet is: egy mind szebben bontakozó, valamennyi lehetőségét beváltó művészet ígérete.

KARINTHY FERENC

Ezzel a névvel nehéz volt Magyarországon az írói pályát választani. Karinthy Frigyes fiából talán könnyen lehetett volna orvos, mérnök, tudós, — csak író nem. Tudósnak is készült, nyelvészettel foglalkozott. A felszabadulás után megjelent doktori disszertációja olasz jövevényszavainkat tárgyalja. Nyelvészkörökben nem voltak éppen rossz véleménnyel erről a dolgozatról, mint ahogy voltak vízipótlózók, alkik esküdtek rá, hogy Karinthy e sportágban is sokra vihetné.

Csakhogy az író nem az elszámás teszi. Minden művész, valahogy botcsinálta művész; az »igaziiból« akkor is az lesz, ha maga nem is akarja. Hogy ehhez a véletlen mennyit segít? Az egyik kiadó-vállalat egyszerűen csak megemlítette Karinthy Ferencnek, hogy írhatna egy regényt, — s ő nemsokára benyújtotta »Don Juan éjszakájá«-t. Ezt aztán néhány könyv követte; egy filológus életéről szóló *Kentaur*, s még előbb egy bájos, a maga játékos, szürrealista modorosságai ellenére is kedves regény, a »Szellemidézés«. Az apáról, Kosztolányiról, a gyerekkorról szól ez a könyv. Van benne egy jelenet, amely azt írja le, hogyan járkal az utcán az író, akinek a torokát fojtogatja a mondanivaló, akinek már a nyelve hegyén vannak a szavak, csak éppen elmondani, leírni nem tudja őket. A nehezebb út vállalásának, a művészetéért való küzdelem-

Karinthy Ferenc

nek a jelképe a jelenet; szinte »előre is« Karinthy Ferenc pályáját példázta.

A felszabadulás után, a kommunizistává fejlődött Karinthy Ferenc útja ez. Novelláiban, amelyeket »Szép élet« címen gyűjtött össze, a szocialista-realista próza Magyarországon akkor még járatlan csapásán tört előre; kísérletezve, ismerkedve az új lélettel. Ezeket a novellákat az útkeresés izgalma tette vonzóvá; göcsörtösségük mögött is érezni lehetett, hogy írjuknak, — miként egyik regényében, — torkát szorongatja a súlyos, új mondanivaló. »Kömvészek« című regényének komoly fogyatékoságait is ez menti.

Karinthy volt egyike azoknak is, akik korán szembefordultak a sematikus irodalommal, önmaguk korábbi fogyatékoságaival. Világnézeti elmélyülés, s a szívós munka ikerjegyében dolgozott tovább Karinthy; 1953-ra megírta a »Budapesti tavasz«-t, felszabadulásunk e jólsikerült regényét. 1954-re, épp a napokban jelent meg legjobb könyve, a »Hazai tudósítások«. Irodalmunk egyik legkitűnőbb alkotása ez a néhány riport. A valóság ismeretlen metszeteit fedezi fel benne az író; fehér foltokat térképez fel az országból, egyszerű, hétköznapi emberek életét tárja elénk. Látszólag csak tényeket gyűjt riportjaiban, a detektív szorgosságával. A szükséztől közlések, a jólcsoportosított adatok mögül azonban mindúntalan feltör a szenvedély, a változtatni akarás igénye.

A mesterségét kitűnően ismeri Karinthy. Írásai érzelmi telítettségükkel, humorukkal, emberi mondanivalójukkal, erősen hatnak az olvasóra: népszerű író. Olvassák a könyveit. Ő pedig éppúgy ül

az írógéphez, mint Örkény: szünetlenül új magaslatoit meghódítására törve, nehéz problémákba vágva, tele művészi vívódással, emberül állva a nehéz küzdelmet a szavakkal, mondatokkal, gondolatokkal.

SARKADI IMRE

Sarkadi tehetsége, egyénisége zabolátlanabb, forrongóbb, mint Örkényé, vagy Karinthyé. Meghökkenítő és különös szürrealista novellákkal tűnt fel a »Válasz«-ban; kritikáit is valami sajátosan érdes, kemény, indulatoktól szított állásfoglalás jellemezte.

A szocialista íróvá érő Sarkadiból nem veszték ki e tulajdonságok. Az »Út a tanyákról« című drámája sötét, tragikus szenvedélyeket idéz, a középparaszti vívódást olyan elemi erővel mutatja be, hogy már szinte pesszimistává torzult a kép. Ugyanakkor azonban ő volt az, a ki-nek »Rozi« című regényét a kritika hosszú ideig az »antisematizmus«, a mesterkelt konfliktusok s a konfliktusok ellenésének példájaként emlegette.

Sarkadi mehezen talált magára. »Gál János útja« című első regénye, még csak ígéret volt. Most megjelent gyűjteményes novellás kötete azonban már érett, kitűnő íróként mutatja be. A parasztság életét ábrázolják ezek a novellák; a kitűnő »Tanyasi dűvad«, amely egy ellenséges, gyűlölettől gyűlkosságra vetemedt kulák képét rajzolja meg; a »Vadlibák«, amely egy igénytelennek látszó beszélgetésben mutatja meg a termelőszövetkezetből kilépett paraszt vívódását; vagy a »Kútban«, amely az emberi erőfelesztésnek, küzdelemnek megkapó rajzát adja. Ha fegyelmetlenül, itt-ott széteső is

Sarkadi Imre

egy-egy novellája, — a szenvedély, a kiélezett konfliktus az, amely szétfeszíti az elbeszélés szokványos kereteit. Sarkadi az élet legapróbb mozzanataiban is felfedezi a drámát; egyéniségek, emberek, történelmi erők összecsapásának ábrázolásához vonzza a tehetsége. De tud megkapó líraisággal is szólni az egyszerű emberek érzéseiről, — például a »Szerelem« című elbeszélésében.

Ismeri az ország életét. »Utazó«-író, járja a falvakat, tanyákat, szövetkezeteket. Már jónévű író volt, amikor egy nap, vagy félévre vidéki városkába ment tanítónak. Szenvedélyesen érdekli az irodalompolitika is; heves vitatkozó, minden kérdésben állást foglal.

Eppen ez a minden tétében, minden tollvonásán érződő szenvedély teszi vonzóvá írásait; s néha még hibázó cikkeit is. Magát az író.

BÁRÁNY TAMÁS

Tizenöt éves korában jelent meg első verseskötönyve, azóta még kettő; majd három regénye, egyfelvonásosai, jónéhány könyve. Talán a korai indulás tette, a gyerekfóvel kiadott versek, hogy minden műve megjelenésekor újra felfedezték. Már a felszabadulás előtt tisztes sikert aratott »Szélcsend« című regénye, mégis, 1947-ben az »És megindulnak a hegyek«-et úgy üdvözölte a kritika, mint egy fiatal író, »bámulatosan kész« könyvét.

Bárány alig írt novellát. A regény, a nagyobblélegzetű epika vonzza. De regényében éppúgy a máról ír a mának, éppoly gyorsan reagál a világ eseményeire, mint a novellisták. Igaz, írt történelmi regényt is. A »Farkasok« egyik legjobb ifjúsági regényünk a kurucokról.

Három »felnőtt« regénye azonban saját korának nagy fordulót ragadja meg. A »Szélcsend« a háború előkészületeit; a franciás, néhol szürrealistán stilizált »És

Bárány Tamás

megindulnak a hegyek« a háború befejezését, egy francia hadifogoly kálváriáját ábrázolja. Legújabb és legjobb műve a »Hűz év«, egyik legjobb mai tárgyú regényünk — mintegy átfogja ezt a két korszakot, s egy munkásfiú életét követve jut el a felszabadulás utáni időkig.

A regényírás mellett sok műfajban dolgozik Bárány. Egyfelvonásosaiban a párbeszédnek ugyamag az életszerűsége, puritán szűkszavúsága kap meg, mint regényeiben. Egyik legsikerültebb meseoperánknak, a rádióban bemutatott »Vasból való vár«-nak a szöveggönyvét is ő írta Szervánszky Endre zenéjéhez. Riportjaira is emlékszünk; ugyancsak a rádió adta Loy Árpádról szóló dokumentarabját s vagy tíz rádiódramáját.

A »Hűz év«-nek nagy sikere volt. Készen a második kiadás; a kritika hosszan foglalkozott vele. Ismét »felfedezte« az író, immár harmadszor.

Akit ennyiszor fedeznek fel, az mindig, minden művében újat, megbecsülendő értéket hoz az irodalomba — az olvasóknak.

UNGVÁRI TAMÁS

A Moszkvában rendezett indiai és finn képzőművészeti kiállítások legszebb alkotásait bemutató színes levelezőlap-sorozatok érkeztek a »HORIZONT«-üzletekbe.

A »ZÁRSÓ HELYETT« című cikkünk II. részét, amely helyhiány miatt e számunkból kimaradt, februári számunkban közöljük.

□

Régi olvasóköröket keltettek életre Hajdú megyében, többek között újra megalakult a püspökladányi régi 48-as olvasókör. Polgárdon hetenként tartanak felolvasásokat egy 15–20 tagból álló cigányolvasókörben. (Mátyás Ferenc.)

A könyvtárak és az irodalmi ismeretterjesztés

A mi államunkban, ahol a dolgozók szélesebb rétegei tesznek szert egyre szélesülő műveltségre és ehhez a törekvésekhez az állam is minden segítséget megad, könyvtárügy és irodalompropaganda édestestvérek. Ha pedig ez az irodalompropaganda következetes is, akkor előbb-utóbb csatlakoznia kell ehhez a kettőhöz harmadikként a helyes könyvkiadáspolitikának is.

Csak ennek a három tényezőnek együttműködése biztosíthatja azt, hogy a nemzeti és külföldi irodalom olvasótáborra napról napra szélesül, hogy az irodalom, mint a nevelés egyik legnagyobb eszköze hivatásának megfelelően, hogy a nemzeti irodalom egyre szélesebb irodalmi közvéleményre támaszkodva fejlődhet olyan légkörben, amelyben ezer és ezer baráti szem függ majd művészi gonddal, »a lantos ujjain«, és nem utolsó sorban, hogy a könyvtárállomány fejlesztésére fordított nemzeti erőfeszítések erkölcsi és anyagi szempontból a leggyümölcsözőbbek lehessenek.

Ami a könyvtárügyet illeti, ezen a területen a felszabadulás óta eltelt tíz esztendő hatalmas, kedvező irányú változást hozott.

Ami az irodalmi propagandát illeti, ezen a területen is vannak jelentős sikereink: ha más nem, az olvasók számának hatalmas megnövekedése, vagy az a körülmény, hogy egy-egy magyar vagy külföldi klasszikus műve a megjelenés után néhány nappal már egyáltalában nem kapható és hogy könyvtáraink is csak nehezen tudják kielégíteni az olvasók ilyen igényét.

Ugyanakkor azonban az is bizonyos, hogy irodalmi propagandánk elmaradt könyvtárügyünk fejlődése mögött, aminek az a következménye, hogy sem az irodalmi nevelés — itt elsősorban természetesen a felnőttek, vagy az iskolából kikerült serdülő ifjúság nevelésére gondolunk —, sem a könyvtárak kihasználása, forgalma, a könyvek »forgási sebessége« nem kielégítő. Végso soron ez az egyik oka annak is, hogy még ma sem alakult ki nálunk a szó nemes értelmében vett irodalmi közvélemény, amelyre különösen mai irodalmunknak annyira szüksége volna.

Annak, hogy a könyvtárak irodalmi nevelő funkciójuknak megfelelhessenek,

a személyi kérdés jó megoldása az első feltétele. A könyvtáros munkája pedagógiai munka, a pedagógiai munkában pedig az eredmény kilencven százalékban a pedagógus személyétől függ és csak ezután egyéb tényezőktől.

De akármilyen buzgalommal látja is el munkáját a könyvtáros, ennek a feladatnak elvégzésére legtöbbször csak bizonyos fokig lesz képes. Munkáját a szorosabb értelemben vett nevelőnek kell folytatnia, kiegészítenie, éppen annak érdekében, hogy ő maga könyvtárosi feladatainak továbbra is jól megfelelhessen. Vonatkozik ez az olvasó fejlődésének különösen arra a szakaszaira, amikor az ösztönös olvasóból már tudatos olvasó válik.

Ebben a munkában kíván segítséget nyújtani a könyvtárügy dolgozóinak a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat irodalmi és nyelvi szakosztálya. A társulat fennállásának másfél éve alatt ugyan már nem egy helyen jó kapcsolat alakult ki a társulat megyei szervezetei és elsősorban a megyeszékhelyeken levő könyvtárak között, egészben véve azonban a könyvtárügy az irodalom széleskörű propagandája érdekében korántsem veszi igénybe azokat a lehetőségeket, amelyeket a társulat budapesti szervezete, a 19 megyei szervezet és 47 járási osztály számára biztosítani tud.

Pedig ez a segítség lehetővé tenné azt, hogy ott, ahol szükségképpen abba marad a könyvtáros nevelő munkája, ezt a munkát a társulat előadói, akik a hazai irodalomtudomány legkiemelkedőbb képviselőiből, az irodalommal foglalkozó pedagógusok legjobbjaiból és nem utolsó sorban a magyar írók legkiválóbbjaiból, a népért minden áldozatra kész írókból rekrutálódnak, méltóképpen folytathatnák.

A társulat központi irodalmi és nyelvi szakosztályának november 18-án tartott plenáris ülésén megmutatkozott, hogy a központi szakosztály tagsága messzemenően felismerte a könyvtárakkal való kapcsolat szorosabbra fűzésének szükségességét és ennek határozatban is kifejezést adott, amely szerint: »fokozni kell az együttműködést a könyvtárakkal és az előadások tartásával kapcsolatban

fokozottan figyelembe kell venni a könyvtárak nyújtotta lehetőségeket.»

Ennek a határozatnak a betűje csak a könyvtárak és a társulat dolgozóinak, illetőleg tagságának szoros együttműködése útján válhat eleven és hatékony valósággá. A kapcsolatokat először is központilag kell szorosabbra fűzünk. Ezen a téren már történtek lépések, de a Népművelési Minisztérium könyvtár-osztályával és a Széchenyi Könyvtár módszertani osztályával még nem sikerült olyan megállapodásra jutnunk, amely tagságunknak a könyvtári előadás-propagandában való részvételét intézményesen biztosítaná. Az erre vonatkozó tárgyalások most vannak folyamatban. Ugyanakkor azonban az együttműködés már több megyében megindult, sőt gyümölcsei is mutatkoznak. Kaposvárott, ahol egyébként is állandó és jó az együttműködés a könyvtár és a társulat helyi szervezete között, irodalmi előadássorozat indul a társulat és a megyei könyvtár rendezésében. Hasonló kezdeményezés született Miskolcon is. A balassagyarmati irodalmi est sikerében igen jelentős része van a helyi könyvtárnak. Szolnokon és Hódmezővásárhelyen szintén megindulóban van a termékeny együttműködés, ami nem utolsó sorban annak is köszönhető, hogy ezekben a városokban a társulat meghívta tagjai közé a megyei könyvtár vezetőjét, illetőleg annak egyik vagy másik irodalmi szempontból kiemelkedő képzettségű dolgozóját.

Az ilyen személyi kapcsolatokat is szorosabbra kívánjuk fűzni akkor, amikor megyei szervezeteinket felszólítjuk arra, hogy az irodalmi szakosztály tagságának kiegészítésével kapcsolatban első sorban a helyi könyvtári szervek legérdeemesebb dolgozóit hívják meg társulatunk tagjai közé. Így a szakosztály állandóan tájékozódást szerezhet a megyében folyó irodalmi propaganda problémáiról, a közönség érdeklődéséről és szükség esetén mindkettőt úgy irányíthatja, hogy egyúttal a könyvtár célkitűzéseit is maximálisan segítse. Nem utolsó sorban gondolunk itt a mai magyar irodalomra, a mai magyar lírára. A társulat rendezésében Győrött, Debrecenben, Szentesen, Miskolcon és számos más városban írók közreműködésével tartott irodalmi estek, ankétok és viták azt mutatták, hogy az ilyen esemé-

nyeket követően a mai irodalom olvasóinak száma a könyvtárakban jelentősen emelkedett.

Biztosítani fogja együttműködésünk azt is, hogy a könyvtárakhoz érkező könyvanyag megérkezése után azonnal olvasókra találjon. A társulat irodalmi és nyelvi szakosztálya állandó kapcsolatot tart a Kiadói Főigazgatósággal és célul tűzte ki, hogy már jóelőre felkészüljön távolabbi jövőben megjelenő könyvek, kiadványok, nem utolsó sorban a könyvhét kiadványainak propagálására. Ezen a téren már az elmúlt esztendőben is tudtunk bizonyos segítséget nyújtani a könyvtáraknak. Erre irányuló erőfeszítéseinket a jövőben még fokozni kívánjuk.

Komoly támogatást jelentettek és foglalkozni jelenteni azok a könyvkiállítások, amelyeket a helyi könyvtárak rendeztek egyes irodalmi estek vagy évfordulók, legutoljára a Balassi-évforduló alkalmából. 1955-ben ezt az együttműködést széleskörűvé és állandóvá kell tennünk. Ennek a lehetősége megvan: az év gazdag jelentős irodalmi évfordulóiban. Csokonai, József Attila és Vörösmarty, Schiller, Mickiewicz és Cervantes évfordulói megtisztelő munkaalkalmat jelentenek mind a könyvtárak, mind a társulat dolgozói és tagsága számára.

Együttműködésünk ugyanakkor arra az eredményre is vezethet, hogy a könyvellátás hibái, a könyvtárállomány hiányosságai gyorsabban orvoslást nyerjenek. Ez úton adunk hangot bajai tagjaink panaszának, amely szerint hiába propagálnak bizonyos, a nevelés szempontjából nagyon is fontos irodalmi műveket, elsősorban magyar klasszikusokat, ha az előadás után az olvasó legtöbb esetben kénytelen üres kézzel távozni a könyvtárból.

Bizonyosak vagyunk abban is, hogy csak a jó helyi könyvtárpolitika nyújthat segítséget előadóinknak és egyúttal a szűkebb háza megismertetése útján történő hazafias nevelésnek is, a helyi hagyományokra vonatkozó könyvtáranyag fokozott és tudatos fejlesztése útján. Tapasztalataink azt mutatják, hogy számtalan embert nevelt olvasóvá a helyi hagyományokkal kapcsolatos érdeklődés és az ebből eredő olvasási vágy. Sajnos, ez nem mindig nyerhet kielégítést. Borsod megyében, Tardonán, ebben a hegyek ölébe rejtett, apró, félig paraszt,

félig bányászfaluban elevenen él a Jókai-hagyomány. Mindenki ismeri Jókait, mindenki beszél róla, de az olvasók csak a társulat és a miskolci Megyei Könyvtár által közösen rendezett emlékkünnepély óta juthatnak hozzá Jókai műveikhez, most sem valamennyihez. Pedig a hatalmas érdeklődés kifejezésre jutott abban a tényben, hogy a magyar író halálának 50. évfordulójára rendezett ünnepségre 1500-an gyűltek egybe a szabad ég alatt. Vajda János falujában, Válon hasonló a helyzet. Komlós Aladárnak, a jeles Vajda-kutatónak Válon tartott előadása alkalmával zsúfolt teremben szorongott a hallgatóság. Ugyanakkor azonban Vajda művei csak igen hiányosan voltak képviselve a helyi könyvtárban. Hiányoztak többek között éppen Komlós Aladárnak Vajdával kapcsolatban a közelmúltban megjelent hézagpótló jelentőségű könyvei is. Nyilvánvaló, hogy ez a fejlődés egyik járható útja az olvasótábor egyre fokozódó szélesítésének, az irodalmi élmények elmélyítésének útja. Kiskörösön együtt kell lennie a Petőfíre vonatkozó teljes irodalmi anyagnak, Nagykörösön Aranyra, Szolnokon Verseghy-re, Szegeden Mikszáthra, Sárváron Tinódira és Niklán a Berzsenyire vonatkozó irodalmi anyagnak. A múlt él az emberekben és a jövőt munkálja: Dunaföldváron Dömötör Jánosról szeretnének sokkal többet hallani és tudni az emberek, Szekszárdon Garay János és Babits Mihály művei

iránt, a róluk szóló előadások iránt fokozottabb az érdeklődés.

Együttműködésünk eredményességét volnának hívátva biztosítani bizonyos mértékben az egyes helyeken már működő irodalmi szakkörök is, amelyek fokozottabban támaszkodhatnának a könyvtárak anyagára, részvevőik ugyanakkor a könyvtár és a magyar irodalom, majd később a világirodalom, általában véve minden nemeset és emberit képviselő igaz irodalom propagandistáivá válnának.

Ennyi, ami a felvetett problémákból egyelőre bennünket, a társulatot és a könyvtárakat illeti. Mindössze egy probléma maradt még az első mondatban felvetettek közül megoldatlanul: a kettőnk munkájának és a könyvkiadói politika összehangolásának problémája. A könyvtáraknak és a társulatnak kell odafigyelniük, hogy a könyvkiadó politika a dolgozók magas értelemben vett szocialista nevelését és egyúttal igényeik megfelelő kielégítésére irányuló erőfeszítéseit segítse, támogassa, esetleg befolyásolja.

Végül csak annyit, hogy bízunk együttműködésünk sikerében. A jószándék mindkettőnkben, a társulat dolgozóiban és tagságában éppen úgy megvan, mint a könyvtárügy dolgozóiban. Ez egyúttal eredményes, közös munkánk biztosítéka is.

BÁRD MIKLÓS

a TTIT központi irodalmi és nyelvi szakosztályának titkára

A Balassi emlékkiállítás két és fél hónap alatt mintegy 40.000 látogató tekintette meg. (O. Sz. K.)

□

Megjelent a csehszlovák tudományos könyvtárak szervezeti szabályzata. (Knižovna.)

□

A bolgár népi kultúrotthonok 25. kongresszusa december 27-én és 28-án ülésezett Szófiában. A legutóbbi kongresszus óta a könyvtárak állománya majdnem megkétszereződött. A szövetségnek ma 247 városi és 3986 falusi könyvtára van. Az állomány több mint 4 millió kötet. Egyetlen olyan bolgár falusi könyvtár sincs, amelyben legalább 200 kötet könyv ne lenne. A kongresszus díszletére verseny indult az egyes kultúrotthonok és a hozzájuk tartozó könyvtárak között. (Csitaliste.)

A bárándi népkönyvtár új helyiséget kapott a községi tanácstól. A tanács a könyvtárat szép bútorzattal látta el és könyveket is ajándékozott a könyvtárnak. (Dúró Piroska, Báránd.)

□

»A tömegkönyvtárak olvasószolgálat« címmel kézikönyv jelent meg Bulgáriában 1953-ban. Szerzője a Bolgár Bibliográfiai Intézet munkatársa, Trenkov Hriszto. (Knižovna.)

□

Móricz Zsigmond: Rokonok című regénye nemrég jelent meg német fordításban, A Der Bibliothekar 1954. 21. számának melléklete ismertetést is közöl a műről.

KOSSUTH LAJOS KÖNYVTÁRA

II. rész

1864 UTÁN, amikor Kossuth akarátába véve föl sorsá kényszerűségét, fájó szívvel beletörődött az európai konstelláció következtében hazája sorsának hosszú időre való változhatatlanságába, megjelennek könyvtárában a botanikai könyvek, mintegy 55 kötet, továbbá 60 természettudományi és asztronómiai mű, köztük *Flammarion Camille* tizenkét kötete, *Darwin A fajok eredete* és *Az ember származása* című műve, *Huxley: Előadások az elemi élettan köréből*, *Haeckel* művei, majd geológiai, sőt archeológiai művek. *Renan-t* is olvasott Kossuth, Vallástörténeti tanulmányait és a *Kereszténység eredete* című művéből Szent Pálját. Ez utóbbi vonzalma is elárulja, hogy a fiataalkorból magával hozott, a sáros-pataki főiskolán és később fiatal éveiben kifejlődött racionalista, deista világszemlélete legföljebb csak módosult Darwin, Huxley, Haeckel olvasásával. Egy helyen a legnagyobb szellemnek Spencer Herbertet nevezi, akinek *Fejlődés* című műve ma már eléggé túl van a láthatáron.

E korbéli könyveit a bevezetésben említtett N. M. Fol. Hung. 1939 tartalmazza, ami »néhány Kossuth Lajos, Magyarország volt kormányzója könyvtárának leltára«, vagyis a közvetlen halála után átadott, fölszaporodott könyvtár. Ebben bizony már rengeteg tiszteletpéldány is van — köztük olyanok, mint Donászky Ferenc: *Egy magyar diák élete Mátyás király korában* című ifjúsági mű —, amelyeknek tömege elmossa a könyvtár szerves fejlődését. S mégis, a Kossuthnak beküldött kevésbé fontos tiszteletpéldányok is nagy érdeklődésünkre tarthatnak számot, mert majdnem mindegyik tele van sajátkező jegyzetekkel, lapszélén, miként a növényeit és csigáit leíró lapok is tele vannak tárgyi jegyzeteivel, de olvasás közben hangulatának, sőt politikai gondolatainak is feljegyzéseivel.

BÁR KÖSSUTH ÉRDEKLŐDÉSE élete utolsó évtizedeiben inkább a természettudományok felé fordult —, az olasz hegyek rajongó turistája is lett, aki szívére vette a régi igazságot, hogy többet lehet tanulni olykor az erdőktől, mint a könyvekből —, azért nem szűnt meg mindvégig a kor eseményei iránt éber érdeklődő olvasó maradni. Erre mutatnak a könyvtárában számos évfolyamban

meglevő, akkor talán legszínvonalasabb francia folyóirat, a *Revue des deux mondes* alaposan forgatott kötetei. Könyvtára 1864 óta eltelt gyarapodásából kiemeljük Bismarck politikai leveleit, melyek az új, egyesült Németország politikájának részletekbe ható megismeréséről tanúskodnak. Kossuthnak nem volt, nem is lehetett jó véleménye a századvégi Németországról, melyet központosított kasszárnyaszellemevel minden népi önkormányzat megölőjének tartott. Ugyancsak erősen foglalkoztatta második hazája, Olaszország sorsa. Könyvtárában *Bianchi Cavour*-életrajza mellett, akitől egyidőben annyit várt a magyar szabadság ügyét illetőleg, megvolt Cavour leveleinek teljes gyűjteménye is. Megtaláljuk itt nagy kortársának, *Victor Hugónak* Jersey-szigetén elmondott gyászbeszédét L. Julien sírja fölött. Megvolt könyvtárában *Schwarz Gyula* nagy műve is a demokráciáról német nyelven.

A korabeli magyar könyvek közül a fontosabb politikai és szépirodalmat egyaránt olvasta Kossuth. *Marczali Henrik* művét, *Magyarország története II. József korában* éppennyi, mint egykori barátjának és munkatársának, *Pulszky Ferencnek*, akitől különben messze szakadt, *Kisebb dolgozatait*. Nagy ellenfelének, *Széchenyi Istvánnak* *Zichy Antal* kiadásában megjelenő naplói és levelei rögtön megjelenésük után figyelmes olvasói közé sorolhatták Kossuthot, aki azokra az időkre emlékezve olvashatta *Wirkner: Élményeim* című emlékiratait is, amikor annak szerzője Metternich nevében és megbízásából tárgyalt vele. Mennyi emléket idézhetett föl benne idősebb *Szinynyeiinek* *Hirlapirodalmunk 1848—49-ben* című kitűnő összefoglalása.

A szépirodalomból Petőfi és Arany újabb kiadásai mellett — a Toldi szerelmét rögtön megjelenése után megszerezte — főként *Mikszáthot* olvashatta szívesen. Nagyszámú meglévő műve erre mutat. Érdekes *Wagner* iránti erős érdeklődése, a *Ring* mind a négy operaszövege megtalálható könyvtárában. Úgy látszik kedvvel merült el *Poe Edgar* csodálatos történeteibe, többek között az *Utazás a holdba* című művébe. Sok olyan könyv hiányzik Kossuth könyvtárából, amelyekről tudjuk, hogy odaadó olvasó-

juk volt, így például a magyarok közül Kőlcsey Ferenc művei, akinek személyét és írásait egyaránt rajongva szerette, mint az anyjához börtönéből Kőlcsey halálakor írt megrendítő szépségű levele is bizonyítja. Vagy a külföldiek közül Fridrich Listnek, a német közgazdásznak művei, akinek az egyes nemzetek gazdasági autarchiáját hirdető felfogása erősen hatott a negyvenes években Kossuth törekvéseire. Sok mű hiányzik, de nem szabad felednünk, hogy a sors neki is derekon törté 1849-ben könyvgyűjtő tevékenységét.

MÉG 1892. ÉV NYARÁN alakult Budapesten egy bizottság, amelynek tagjai Eötvös Károly elnöklete alatt, gróf Károlyi Gábor, Pázmány Dénes, Horváth Ádám és Hentaller Lajos országgyűlési képviselők és Eötvös Bálint, a bizottság jegyzője voltak. Midőn a bizottság Herman Ottó országgyűlési képviselő útján értesült arról, hogy Kossuth Lajos az Eötvös Károly által előterjesztett feltételek mellett hajlandó a nemzetnek átengedni könyvtárát, Herman Ottót is beválasztotta a bizottságba és Kossuth által megszabott eladási áron megvette a Nemzeti Múzeum részére annak könyvtárát. Az eladási okiratban Kossuth Lajos, »egykor Magyarország polgára, törvényhozója, minisztere és kormányzója, mostan pedig számkivetettje« elmondja, hogy Eötvös Károly 1893. évi június hó 20-án személyesen javaslatot terjesztett eléje, mely szerint turini lakásán levő könyvtárát a magyar nemzet számára biztosítsa, minthogy e könyvtár, Eötvös előterjesztése szerint, »tudományos értékén

kívül a magyar nemzet előtt nagy kegyeleti értékkel is bír, s ezért nemcsak kár, de szégyen és gyalázat is lenne a magyar nemzetre, ha az én könyvtáram is úgy kallódnék el, mint ahogy a költő Zrínyi Miklósnak és a hazátlan bújdosásban elhunyt II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek értékes könyvtárak eltűnt, elkallódtak.«

Kossuth válaszában kijelentette, hogy a magyar nemzet számára könyvtárát átengedi, de a sors csapásai által csekély kis tőkéjét is elveszítve, gyermekeire terhes adósságot hagyni nem akar, minthogy pedig 92 éves korában munkaereje nem engedi, hogy annak segélyével mindennapi kenyerén kívül tőkét is gyűjthesse, ez okból könyvtára árát 16.000 forintban szabja meg, amelyet a nyilvánosság lehető kizárásával, tisztes hazafiaktól, hazafias intézetektől gyűjtenek össze bizalmasan. A vételárát, az akkori árfolyamon 32.130 aranyfrankot Kossuth kézhez is kapta és a könyvtár átengedése a Nemzeti Múzeum számára örök alapítványként létrejött. A könyvtár haláláig Kossuthnál maradt, de már mint a Magyar Nemzeti Múzeum letétjét kezelte és gyarapította volna, ha az 1894. március 15-én aláírt eladási okirat után öt nappal a halál ki nem ragadta volna az élők sorából. Az eladási okiratban említett újabb teljes könyvjegyzéket, »melyet lehető gondossággal, magam készíték« — írta a 92 éves Kossuth — a 2719 könyvről már mások készítették el és ugyanezen év május 26-án már át is vette a Nemzeti Múzeum könyvtára.

KATONA JENŐ

A székesfehérvári úttörőházban 500 kötetes ifjú-sági könyvtárát létesített a Megyei Könyvtár.

□

Aczél Tamás »A szabadság árnyékában« című regénye 15.000 példányban jelent meg kazah nyelven. (G. D. M.)

□

Balassi Bálint születésének 400. évfordulójáról a Szovjetunióban is megemlékeztek. A Szovjetszkaja Kultúrában J. Petrunyicsov írt Balassiról tanulmányt. Az Ogonyokban Hidas Antalnak pedig két írása jelent meg a költőről. (Szovjetszkaja Kultura — Ogonyok.)

A kiskúnhalasi kórház betegei részére könyvtárát létesítettek, melyet az igazgató főorvos adott át rendeltetésének. (Szocialista Egészségügyért.)

□

Tanácselnököknek választotta Balatonberény község Rigó Lajost, a fonyódi Járási Könyvtár vezetőjét. A szülőgyőröki népkönyvtárost, Tuli Gézát pedig tanácsbíróknak választotta meg községre. (Kellner B.)

□

Koreában nemrég elbeszéléskötet jelent meg, amely bolgár, román és csehszlovák írók művei mellett Veres Péternek egy elbeszélését is közli. (G. D. M.)

RÉGI OLVASÓKÖRÖK NYOMÁBAN

A századvégen szocialista vándoragítatórok kezdeményezésére megalakult a hódmezővásárhelyi munkások Önképző-és szakegylete. A munkások vezetői eljártak és kapcsolatot teremtettek a Nép-körökkel, melyek akkor a hatóság részéről nagy ellenőrzés alatt állottak és nem lehetett bennük szabadon beszélni. Itt látták és ismerték meg Sz. Kovács Jánost és más hasonló érzésű társaival együtt meghívták a munkásegyletbe »fűlelni«. Sz. Kovács első szocialista iskoláját a munkások szakegyletében járta ki. Egyre szorosabbra forrt a barátság a földmunkások és ipari munkások között és számos összejövetelt tartottak a város különböző pontjain levő »olvasóházakban«, hol a szocialista lapokat, röpiratokat, könyveket olvasták, magyarázták, terjesztették. Az értelmesebbeket »tanítónak« hívták maguk között. Ezek magyarázták az olvasmányokat. 1894-ben a helyi szocialista pártszervezet Általános Munkás és Olvasó Egylet-et szervezett. Ennek az egyletnek Szántó Kovács János volt az elnöke. A felső jóváhagyás nélkül működő egyletnek 1700 fizető tagja volt. A város különböző részein tartották gyűléseiket a tagoknál jóval több részvevő előtt.

Bizonyára nem lesz érdektelen néhány sorban beszámolni arról, hogy miképpen folyt az olvasókörökben az élet? Olvasgattak és beszélgettek, leginkább a pihenőnapokon, de a munkanélküliek is ott tanyáztak, sztrájk idején pedig az olvasókörökben volt a sztrájktagya is. Miről beszélgettek? Életükről és munkájukról. (Ezek így üres szavak, töltsük meg őket tartalommal!) Például:

»A cipésszegédek, földmunkások, kubikusok vasárnap délutánomként egy-egy helyen 15—20-an összegyűlnek, társalognak, olvasgatnak. A szoba falán, ahol éppen ilyen összejövetelt tartottak, a Szabadság istenasszonyának jelképes ábrázolata van és Lassalle képe, kezében a Vörös Zászlóval. — Ez volt az ember, ilyen ember kellene nekünk is — mondta a házigazda. A munkahiányról és munkáviszonyokról beszélgetnek: — Ha bemegy a munkás valamelyik gazdához, az azt mondja: — ha nincs pénzed, nesze egy váka búza, majd ledolgozod.«

A kubikusok inkább a kezükbe veszik a talicska szarvát és messze vidékre elvándorolnak. Az emberkereskedők mindig becsapták őket. Ezekről így beszéltek az olvasókörökben:

»... Egy másik lélekcsizár Mezőkövesdre vitt bennünket. Azt mondta, hogy jó puha a föld. Elvállaltuk 17 krajcárért. Odamentünk, csupa szik. Kérjük adjon 22 krajcárt. Nem adott. Elmentünk szanaszét, 40-en egy kis csatornához kerültünk. Ott aztán dolgoztunk egy hétig békesen, talkarosán. Akkor csendőrök jöttek utánunk. Behajtottak Mezőkövesdre a járásbíró elé. Előadtuk volna neki a sort, de ő ránkkiáltott, hogy ne beszéljünk. Beszélt ő: — Hát ti csavargók, majálist játszani jöttetek Borsod megye területére? ... Nehéz munka ez a földmunka. A mélységből fölteni a kiásott földet a magas töltésre. 46 éves ember vagyok, de talán a csontom is zörögne, ha zsákba tennének. Össze vagyok törve. A gyerekeim is a töltésen dolgozik, pedig még iskolába is alig járt. Az apám 60 éves korában sem volt ilyen, mint én most. De dolgoznánk szívesen, csak a családnak küldhetnénk haza egy pár forintot. Ez se sikerül mindig. Mikor odamegyünk, már el vagyunk adósodva, mert az útiköltséget az első fizetésből levonják, muszáj dologba állni, akármi-lyen a föld, mert enni is csak kell, pénzünk meg nincs. A barakostól kell venni mindent a Jancsi bankóval. Így aztán igazán sokat költenk... Sokan nem nő-sülhetnek meg, csak úgy élnek magányosan, legfeljebb vadházasságban. Úgy élünk ott a töltésen, a földben, mint az ürge — gyékény alatt. Sokat kell fagyoskodni. Szenvedünk nappal a légytől, éj-jel a szünyogtől...« (Ormos Ede: A szocializmusról. Hódmezővásárhely, 1896.)

Ilyen és ehhez hasonló beszélgetések folytak az olvasókörökben. A fiatalok, mint mondják, csendben hallgatták apáik elbeszéléseit és készültek a nehéz és reménytelen életre, mely rájuk is várt. De voltak, akik nem nyugodtak bele e kegyetlen világ merev rendjébe és változást akartak. Ilyen volt az olvasókör elnöke, Szántó Kovács is, aki a jobb életért küzdött. Ha nem is érthette meg az általa ültetett fának a virágborulását, a népdalba foglalta a nevét és szelleme ott

vigyáz az újraéledt vásárhelykörnyéki olvasókörök felett:

*»Vörös lobogónkat fújja az őszi szél,
Katonáink tömege ezredekre kél.
Sej, Szántó Kovács verbunkja
Fel van virágozva!«*

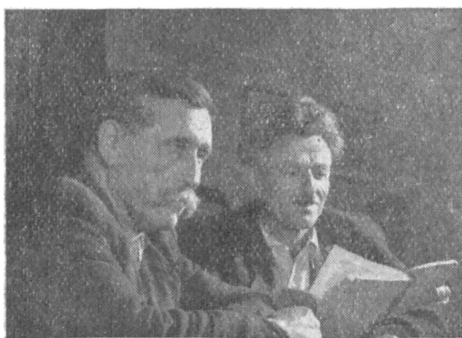
Menjünk tovább Csongrádban, Szeged felé:

Tápé... Még a 30-as években is működött olvasókör itt. A tápéi réten az ú. n. Porgányszélen volt a helyisége. A parasztlak, gazdák, a maguk erejéből építették. Volt mellette egy szoba-konyha lakás a gondnoknak. Újságot jarataltak, ott beszéltek meg a gazdaságukban, életükben felmerült közös problémáikat. Időnként közvacsorákat rendeztek a tagok és a meghívottak számára. Újévkor pedig megbeszélték a jövő évi tervet. Erre a vacsorára meghívták a falu értelmiségét is, alkik szívesen segítettek az olvasókör apró-cseprő ügyeinek intézésében. A felszabadulásig Dobó Pista bácsi volt az elnökük.

Most, több mint tízévi szünet után újra megindul a kör munkája és ismét hallhatjuk Dobó Pista bácsi humoros köszöntőjét:

— Ügyszólván meleg szeretettel üdvözlöm a megjelenteket...

Beszéljünk most Szegedről: Szeged városa erős vára volt mindig a munkásmozgalomnak. A Délvidék és Erdély felé összekötő kapocs volt a budapesti munkásszervezetekkel. Számos példamutató, munkáskultúrával kapcsolatos hagyománya közül néhány szóval megemlékezem a munkáskönyvtár egykori munkájáról. Nem véletlen, hogy komoly eredményeket tudtak felmutatni a 20-as években, mert a munkások Kultúrbizott-

A kabai gazdakörben

ságának elnöke hosszú éveken át *Juhász Gyula*, az európai műveltségű (kiváló költő) volt. A szegedi munkáskultúrszerveletben végzett aktív munkájáról igen keveset tudnak még a szalkemberek is. Ezért elevenítünk fel néhány emléket.

1919-ben a francia megszállás alatt lévő Szegeden az egyik munkáslapban felhívás jelent meg sorozatosan, hogy az olvasók ajánljamok fel néhány könyvet a munkáskönyvtár olvasóterme számára. És 1919 októberében már meg is nyithatták az olvasótermet a tanulmányi munkások előtt. A munkáskönyvtárhoz annak idején Móra Ferenc, a szegedi múzeum és a Somogyi Könyvtár igazgatója is, számos másodpéldány könyvnek leadásával, jelentősen hozzájárult. Az avatóünnepélyt Juhász Gyula nyitotta meg.

Juhász Gyula nevével minden alkalommal találkozunk, ha a szegedi munkásság bármilyen (kulturális) megmozdulásáról van szó. Ezeket a kultúrrendezvényeket alkalmi versekkel, ragyogó dialektikával fölépített beszédekkel segítette elő a munkások művelődését. Befejezésül egy — a munkáskönyvtár javára rendezett előadáson elmondott beszédét iktatom ide, melyet műveiben eddig még nem közöltek. Ez a beszéd rávilágít Juhász Gyula és a szegedi munkásság mély kapcsolataira.

1921. június 26-án a szegedi Munkásdalkör és a Munkásszínpad színvonalas művészdélután rendezett a Munkáskönyvtár javára. A műsoron *Heyersmannak* egy drámája, *Ady-* és *Petőfi*-versek, valamint a dallárda: *Fel szocialisták* indultója és más énekszámok szerepeltek. Ennek az előadásnak a keretében mondta el Juhász Gyula nagy lelkesedéssel fogadott szabadelőadását a Munkáskultúráról.

»Sokat beszélnek a kultúráról manapság, kivált azok, akik nem tesznek semmit a valódi kultúra érdekében. Jelszó ez a fogalom sokaknak, kultúrfőlényről szavalnak azok, alkik csupán vámszedői ennek a jelszónak.»

A kultúra nem valami merev, mozdulatlan bálvány, nem valami fétis és tabu, de egy mindig fejlődő, örökké alakuló, folyton újat teremtő életfolyamat. (Kiemelés tőlem. N. D.)

Az emberi közösség élő és éltető lelke a kultúra, amelyik a közösség igazságait fejezi ki a tudomány nyelvén és szépség-

ideáljait valósítja meg a művészet formáiban. Mihelyt az a társadalmi, vagy gazdasági rendszer, amely ezt létrehozta és kialakította, amely annak meleggáya volt, elvesztette hitét és igazságát, akkor kivész belőle a lélek, a kultúra és egy újnak ad helyet...

A mi modern korunk kultúrája, a kapitalizmus emelőn nagyra növelt gépkultúra is hanyatlóban van most, mert a lélek kezd kivieszni belőle, az igazság lelke, mindennek életője. A világháború új barbarizmusa volt a nagy tünete ennek az összeomlásnak. A technika győzött itt a szellem és lélek fölött, ám azért mi jól tudjuk, hogy nem gépeket kell okolni és a középkort visszasírni, vagy éppen visszacsinálni (amit nem lehet), nem Gutenberg művét kell elégetni, hanem az em-

beri közösség új hitét, az emberi haladás új reményét fölkelteni, a népek testvériségének nagy gondolatát és érzését megszilárdítani és diadalra vinni. (Kiemelés tőlem. N. D. A Munka 1921. VI. 28.)

Néhány Csongrád megyei olvasóköri emlékeint, hagyományait ismertettem a közleményben. E hagyományok nyomán újra megindul ezekben a munkás és paraszt olvasóköri körökben az élet. A dolgozó nép okos gyülekezete vitatja meg bennük kis és nagy dolgainkat: a Vásárhely környéki Külső Szórháton, Tápén, a Szeged környéki—mindszenti tanyavilág koszorúhalmi olvasóköri körében.

NAGY DEZSŐ

a szegedi Móra Ferenc Múzeum néprajzkutatója

„Ismerd meg a német kérdést“!

Mi, könyvtárosok, könyvtári eszközökkel igyekezzünk felhívni olvasóközönségünk figyelmét a békeharc és a mindennapi élet mindnyájunkat érintő kérdéseire. Igen hatékony eszköz az ilyen kérdésekről megfelelő időben rendezett kiállítás, vagy a témát felölelő, gondosan összeválogatott témakartoték és bibliográfiai kiadvány. Csak az a fontos, hogy mindig időben, a kérdés aktualitásának teljességében éljünk ezekkel az eszközökkel!

Témakartotéket általában akkor szoktunk készíteni, ha azt észleljük, hogy az olvasók egy tekiintélyes csoportja bizonyos kérdésnek részletesebb feltárását igényli, mint amilyet a szakkatalógus adhat. Tehát a témakartotékok — könyvtáraink jelenlegi gyakorlata szerint — a gyakran keresett, ismétlődő kérdések irodalmát tárják fel.

De elképzelhető ez fordítva is; a könyvtáros kezdeményez és felkészül a közeljövőben várható közérdekű kérdésekre. Az így készített témakartoték célja; ráirányítani az olvasók figyelmét a kérdésekre, tudatosítani bennük bizonyos problémák ismeretének fontosságát!

Ebből az elgondolásból kiindulva állítottuk össze az »Ismerd meg a német kérdést« című témakartotékunkat. Hogy olvasóink érdeklődését felkeltsük, képes

táblát készítettünk a kartotéket tartalmazó dobozhoz, melynek szöveg- és képanyagát úgy válogattuk össze, hogy a témát kifejező, színes és megkapó legyen. A témakartoték vegyesen tartalmaz politikai és szépirodalmi anyagot, könyveket, hírlap- és folyóiratcikkeket. Az anyag összeállításában az az elv vezérelt bennünket, hogy a német kérdést történelmi távlatban mutassuk be olvasóinknak.

Az anyag tagolása:

1. Németország története
2. Magyarország német iga alatt
3. A Szovjetunió harca a világ békéjéért
4. A Német Demokratikus Köztársaság megalakulása
5. A Német Kommunista Párt. A Német Szocialista Egységpárt
6. A világ népeinek harca Nyugat-Németország újralfegyverzése ellen
7. Így készítik elő a háborút. Az amerikai és német imperializmus

A témakartoték elkészítése viszonylag rövid időt vesz igénybe. A cédulákat írhatjuk géppel vagy kézzel. A tábla képes anyagának összeállítására körülbelül 2—3 órát kell szánni, előállításához egy darab vastag karton, kivágott képek, feliratok, és egy kis kézügyesség szükséges.

Miután gyakran tapasztaltam, hogy üzemi- és népkönyvtáraknak kiállítások rendezéséhez hiányzanak a megfelelő eszközeik (tárlók, üvegszekrények), javaslom, hogy helyettük készítsenek témakartonokat és élénkítsék ezt színes táblával. A kettő együtt kiállításokat és bibliográfiákat pótol.

A nagykönyvtárak is megkísérelhetik felhasználását. A színesen összeállít-

tott tábla propagálja az új kartotékokat. Az előállítás könnyű módja olyan eszközt kínál — mely a jó könyvtáros kezében — gyorsan és érzékenyen válaszol időszerű kérdésekre, kelő időben tájékoztatja olvasóinkat.

FREY TAMÁSÉ

a Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársa

Témakatalógus és tábla a német kérdésről

Somogy megye első felszabadított községében, Kaposulán a 10. évforduló alkalmából nagyszabású könyvkiállítást rendezett a Megyei Könyvtár. A kiállítást mintegy 300-an tekintették meg a falu lakosai közül. (Kellner B.)

A kisapostagi népkönyvtár legidősebb olvasója 69 éves. Darnai bácsi eddig 56 könyvet olvasott el a könyvtár állományából. Belső Franciska népkönyvtáros az iskolásokból alakított szavalókörrel népszerűsíti a könyvtárat. (Wessely Béla, Sztálinváros.)

A Könyvtárügyi Tanács december 16-án tartott ülésén a szakkönyvtárak helyzetét és a magyar könyvtárügy következő öt éves tervének elvi kérdéseit vitatta meg. (O. SZ. K.)

A Csokonai emlékkiállítást január 28-án nyitják meg a Nemzeti Múzeum dísztermében. Az ünnepi beszédet János Ferenc, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára mondja. A műsorban közreműködik Török Erzsébet, Kossuth-díjas, Horváth Ferenc, a Madách Színház tagja és a Tátrai vonósnégyes. (O. SZ. K.)

Könyvtárat az orvosoknak!

Semmelweis és a többi nagy magyar orvos a példa arra, hogy orvostudományunk a múltban egy vonalban haladt a világ orvostudományi fejlődésével, sőt sokszor mi gyarapítottuk jelentős felfedezésekkel a már elért eredményeket. Ezt a rangot nem szabad elveszítenünk! Sőt most kell igazában minden feltételt megteremtünk az orvosok jó munkájához, alkotó erejük kibontakozásához. A feltételek közt nem utolsó helyet foglal el a szakirodalom biztosítása.

Sajnos, azonban az orvosi könyvtárak há.ázata még nem épült ki. Nemcsak 1945. előtt nem alakult ki kellően, de 1946. után is elmaradt a hazai könyvtárügy nagyarányú fejlődésétől. Míg a műszaki tudományok számára létrehoztuk az Országos Műszaki Könyvtárat, a mezőgazdasági tudományok részére az Országos Mezőgazdasági Könyvtárat, az orvostudományi irodalom a mai napig nem kapta meg a maga központi intézményét. Joggal veti fel az »Orvosegyetem« című lap múlt évi 1. száma: »Ügyszólván minden szakma rendelkezik központi, országos jellegű könyvtárral, amely biztosítja, hogy a szakma lehetőleg teljes irodalma egy helyen megtalálható, mely megfelelő dokumentációs és filmszolgálatokkal biztosítani tudja az egyre növekvő igények kielégítését. Az orvosi szakma is régóta igényel egy ilyen könyvtárat. Régen felvetődött már ennek a gondolata, és a legkülönbözőbb szervek foglalkoztak is ennek megvalósításával.« Annak idején Petrovszkij szovjet professzor is felvetette itt időzésekor, a megoldás mégis elmaradt.

Legjelentősebb orvostudományi könyvtárunk jelenleg a budapesti Orvosegyetem könyvtára. Ez az intézmény azonban rendkívül siralmas viszonyok közt tengeti az életét. Szinte nem is lehet hasonlítani a többi egyetemi könyvtárhoz, hiszen sem megfelelő helye, sem személyzete, sem költségvetése nincs. A helyzet illusztrálására elég egyetlen adat. A könyvtár 1954-ben *mindössze 190 könyvet vásárolt!* A 190 könyv azonban máris jelentős »emelkedés«, tavaly százat, azelőtt még kevesebbet sikerült beszerezni a dotációból. Olyan siralmas adatok ezek, hogy bővebb kommentálást nem is igényelnek. Így ez a könyvtár a hiányzó országos orvosi könyvtárat

semmiképpen nem pótolja. Nem, hiszen *még az egyetemen belül sem képes azoknak a követelményeknek eleget tenni, amiket egy egyetemi könyvtárral szemben jelenleg támasztunk. A könyvtárnak nincs helye az egyetemi hallgatók olvasására.* Így azután az orvostanhallgatók máshová járnak, a Közgazdaságtudományi Egyetem, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem stb. könyvtárait keresik fel. Meg kell jegyezni, hogy a könyvtár kislétszámú dolgozói mindent elkövetnek, hogy az igényeknek megfeleljenek, híres erőfeszítésük azonban nem elég, hogy az adott feltételeken változtassanak.

Sajnos, általában a szervezetlenség jellemzi a többi orvosi könyvtárat is. Nem mintha nem vásárolnának hazánkban orvosi könyvet. Vásárolnak, még pedig nagy számban, hiszen enélkül az élet megállna. De *nincsenek meg azok az intézményes keretek, amelyek a kiadott pénz racionális felhasználását, egyben a beszerzett irodalom megőrzését lehetővé tennék.* Kórházaink közül például mind-egyik vesz könyvet, folyóiratot, Nem lévén azonban megfelelő, intézményes könyvtár, a beszerzett irodalom nagy mértékben kallódik. Van kórházunk, ahová az Orvosi Hetilap hat példányban is jár, de év végén egyetlen teljes évfolyam sincs, amit be lehetne kötetni, meg lehetne őrizni. A könyvtárosság mind-ig »mellékmunka«, ennek következtében sem a könyvek rendbentartása, sem a használat nyilvántartása nincs meg, az irodalom feltárásáról, a dokumentációs munkáról pedig még csak szó sem esik.

Pedig, ahol a kellő korszerű szervezést megkísérelték, az eredmények nem maradtak el! Példaként szolgálhat a szegedi Orvosegyetem, amely összehangolta az egyes intézetek, klinikák igényeit, és így *kisebb költségvetéssel is ugyanannyi folyóiratot tud járatni,* mint a budapesti egyetem. Kitűnő kezdeményezés van jelenleg kibontakozóban Budapesten a kórházi könyvtárak területén. Hogy az erők szétforgácsolását elkerüljék, központként négy vezető kórházat jelölt ki a tanács. Ezek lesznek hivatva a többi kórházat, a körzeti orvosokat stb. ellátni. Hasonló központokká kellene kifejlesztetni a megyei kórházak könyvtárait is, hiszen ezekre is

nagyfontosságú feladatok várnak. (Biztosítani kell az irodalmat a gyógyító munkához, ugyanígy a tudományos kutatáshoz; alá kell támasztaniok megfelelő irodalommal az orvosnevelést, az orvosok továbbképzését; fedezniök kell a megye területén a gyakorló orvosok szükségleteit.) A további lépcsőfok a járási kórházak könyvtárainak a kiépítése kell, hogy legyen.

Alapjában: *a hálózati elv alkalmazására* van itt is szükség, a könyvtárak egymáshoz hangolt, egymásnak segítő együttesét kell létrehozni. Így működnek a szovjet orvosi könyvtárak. A Bibliotekar múlt évi 8. számában érdekes cikket olvashattunk az ukrán kórházak könyvtárosairól. A kórházak főorvosainak miniszteri rendelet írja elő, hogy helyiséget, megfelelő berendezést, költségvetést stb. biztosítsanak a könyvtárnak. MASONLOAN lényeges dolog azonban, hogy a járási kórházak könyvtárainak nemcsak a kórház saját személyzetét kell ellátniok, hanem az egész járás egészségügyi dolgozóit. S ahogy a járási kórház könyvtára nem magáért él, ez jellemzi a »területi« orvostudományi könyvtárakat is. Ezek állandóan gondozzák, segítik a járási kórházak könyvtárait. (Például tanfolyamokat

rendeznek a járási kórházak könyvtárosai számára.)

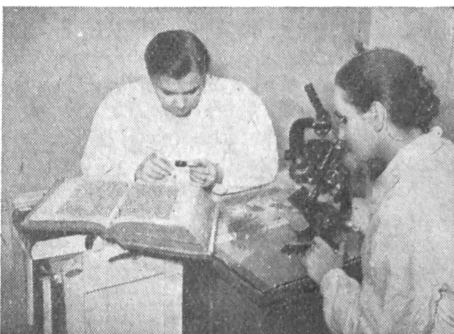
Könnnyű megfogalmazni ezek után a szükségleteket.

1. Meg kell teremteni az Országos Orvosi Könyvtárat. Ennek alapjául szolgálhat a mai budapesti Orvosegyetemi Könyvtár.

2. Hálózatba kell szervezni a többi orvosi könyvtárat. Nem vitás, hogy a teljes orvosi irodalom begyűjtéség minden könyvtár a jövőben sem lesz fejleszthető. Éppen azért oly sürgető a könyvtárak együttműködése. Ha a többi könyvtárak anyaga átkölcsonözhető lesz, ill. a fotószolgálat által lesz hozzáférhető, nem is lesz szükséges, hogy minden könyvtár minden művet megszerezzen. Észszerű szerepmegosztás hozható létre közöttük. A lépcsőzetes felépítés lehetővé teszi, hogy a járási kórházi könyvtárak hiányait pótolja a megyei könyvtár, ami itt sincs meg, azt biztosítsa orvosainknak az országos szakkönyvtár.

3. Az egyes könyvtárakat intézményesen meg kell erősíteni. Helyiséget, felszerelést, mindenekelőtt pedig *állandó felelős könyvtárosokat* kell biztosítani számukra.

S. G.

A Szovjetunió nagyobb könyvtárainak a könyvek védelmének minden feltételét megteremtik. A Lenin Könyvtárban a levegőt is állandó hőmérsékleten tartják. Képünk azt ábrázolja, hogyan vizsgálják a laboratóriumban a régi könyveket, hogy a könyvre ártalmas baktériumokat felfedezzék

A MAGYAR ORVOSI KÖNYVTÁROK II. ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETE

A magyar orvosi könyvtárosok 1954. december 3-án és 4-én vitatták meg az orvosi könyvtárügy időszerű kérdéseit. A résztvevők száma meghaladta a hatvanat. A nagyobb orvosi könyvtárak képviselőin kívül jelen voltak a klinikák, a nagyobb kórházak, a tudományos kutatóintézetek, a gyógyszergyárak könyvtárosai és más könyvtári szervek kiküldöttjei is. Az első napon beszámolók hangzottak el az egyes könyvtárak munkájáról, a második napon pedig négy előadás hangzott el. (Pálffy Gyula: A könyvtári technika újabb fejlődése; Láng Imre: Az orvosi könyvtárak és az orvosi dokumentáció együttműködésének kérdései; Znakovszky Emma: A magyar közegészségügyi bibliográfia; Láng Mátyás: A könyvtári statisztika.) A beérkezett javaslatok megvitatása után határozati javaslatokat fogadtak el, többek között egy központi orvosi könyvtár felállításának szükségességéről, központi fotolaboratórium létesítéséről az Orvostudományi Dokumentációs Központban; orvosi folyóirat- és könyvlelőhely-jegyzék összeállításáról és egy központi könyvkötőműhely felállításáról stb. Kívánatosnak tartják az orvosi könyvtárosok azt is, hogy az Orvostudományi Dokumentációs Központ időszakai orvosi könyvtárügyi szemlét vagy értesítőt adjon ki. (O. D. K.)

Műszaki könyvtárak felülvizsgálatának tapasztalatai

Az Országos Műszaki Könyvtár módszertani irányítója a vállalati, üzemi és ipari kutatóintézeti műszaki könyvtáraknak. E munkája során számos üzemben vizsgálta meg a műszaki könyvtár helyzetét, a könyvtárosok működését, a műszaki irodalom olvasottságát és propagandáját. A vizsgálatok során nyert tapasztalatok és az abból leszűrt következtetések a műszaki könyvtárosok széles körében érdeklődésre tarthatnak számot. Ezért a következőkben megkíséreljük összefoglalni a vállalati, üzemi műszaki könyvtárak helyzetét, elért eredményeit és az e területen fennálló komoly hiányosságokat.

A felszabadulás előtt a vállalati műszaki könyvtár — ahol ilyen egyáltalában volt — jórészt reprezentatív jellegű volt és fizikai dolgozó, vagy alacsonyabb beosztásban levő műszaki értelmiségi a könyvekhez nem juthatott hozzá. A felszabadulás után a műszaki könyvtárak célja és feladata alapvetően megváltozott. Feladatuk lett az üzemi dolgozók szakmai műveltségének emelése, a vállalati tervek teljesítésének elősegítése, az újítási mozgalom támogatása stb. A műszaki könyvtárak megszervezése, illetve továbbfejlesztése sokáig váratott magára. Első ízben a Minisztertanács 1952. évi határozata foglalkozott a szakkönyvtárak kérdésével. A minisztertanácsi határozat a szakkönyvtárakra vonatkozóan — miután e kérdés nem volt kellően feltárva — sok tekintetben hiányosnak bizonyult. Nem tisztázta többek között az Országos Műszaki Könyvtár módszertani irányító szerepét, a szakkönyvtári hálózat kialakításának kérdését stb.

A legnagyobb hiba azonban az volt, hogy a Minisztertanács határozatát az ipari tárcák vonatottan, vagy egyáltalában nem hajtották végre. Bár egyes minisztériumok 1953-ban és 1954-ben adták ki utasítást műszaki könyvtárak szervezésére, illetve fejlesztésére, utasításaik végrehajtását nem ellenőrizték, főképpen azért, mert maguk a minisztériumok könyvtári csoportjai sem álltak feladatuk magaslatán, létszámhiány és egyéb okok miatt. A műszaki könyvtárosi munkát kevés kivétellel lebecsülik, tizedrangú kérdésként kezelik a műszaki könyvtár ügyét mind a minisztériumokban, mind a vállalatok igazga-

tóságain. Jellemző, hogy például a Könyvüipari Minisztérium központi könyvtára négy hónapig könyvtáros nélkül volt, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium könyvtárának egyetlen dolgozóját október folyamán elbocsátották és az értékes szakkönyvtárat bezárták. Hasonlóan rossz a helyzet az Építésügyi és Élelmiszeripari Minisztériumban is. Bizonyos eredményeket mutat már fel a Kohó- és Gépipari Minisztérium és a Szénbányászati, illetve Vegyipari Minisztérium központi könyvtára, s így érthető, hogy az utóbbi tárcákhoz tartozó vállalatok szakkönyvtáraiban lényegesen jobb munka folyik.

Az utolsónak említett három minisztériumhoz tartozó legnagyobb üzemek szakkönyvtárai általában megfelelő létszámmal, anyagi eszközökkel és könyvállománnyal rendelkeznek. (Például MÁVAG, Csepel Autógyár, Kőbányai Gyógyszergyár stb.) E nagyüzemek könyvtárainak állománya átlagosan 14.000 kötet. Beszerzési keretük biztosítja a szakirodalom folyamatos utánpótlását, sőt egyes helyeken, mint például a MÁVAG-ban, a Lenin Kohászati Üzemekben a műhelykönyvtárak ellátását is. Sajnos, ez a viszonylag kedvező kép csak igen csekélyszámú üzem könyvtárára érvényes és ahol így van, ott nyugodtan állíthatjuk, hogy ez kizárólag a gyárban dolgozó és a könyvtárral törődő néhány lelkes műszaki vezető és az ottani könyvtáros jó munkájának eredménye.

Fontos nagyüzemeink, például a Klement Gottwald Villamossági Gyár, a Gheorghiu-Dej Hajógyár stb. sok száz ezer forint értékű szakkönyvtára teljesen elhanyagolt állapotban van. Ijesztő a Klement Gottwald Villamossági Gyár műszaki könyvtárának helyzete, ahol halhatlanul értékes műszaki irodalmat, sőt műszaki emlékeket tárolnak. Ez a könyvtár még szabályos leltárnaplóval sem rendelkezik, nem beszélve kölcsönzési nyilvántartásáról. Olvasóinak száma nem állapítható meg, de úgy tapasztaltuk, hogy a gyár több ezer dolgozója közül alig néhány téved be néha a könyvtárba. A Klement Gottwald Gyár vezetősége tett bizonyos intézkedéseket a könyvtár munkájának megjavítására. Ezek hatásukat azonban ezideig nem

érezte. A kis- és középzemekben egy-két kivételtől eltekintve, alig található jól működő szakkönyvtár.

Természetesen eredményekről is beszámolhatunk. A győri Wilhelm Pieck Vagongyár, a MÁVAG, a Csepel Autógyár és a középzemek közül a Lámpagyár műszaki könyvtára komoly eredményeket ért el, mind a könyvtári technika, mind az olvasóforgalom terén. A Lámpagyár könyvtárosa például olvasóinak számát hat hónap alatt megtízszerezte és szinte a semmiből teremtett műszaki könyvtárat. Hasonlóan jól dolgozik az Ikarus könyvtárosa, aki különösen az újítókkal épített ki szoros kapcsolatokat. Az említett nagyüzemek könyvtárai pedig már komoly osztályokká nőttek a gyáron belül és hathatósan segítik a gyár termelési terveit. Ezek az eredmények a megértő vállalatvezetőség és a könyvtárosok jó munkáját, együttműködését dicsérik.

A műszaki könyvek kezelését a gyárakban nem mindig megfelelő képzettségű dolgozók végzik. Bár az Országos Műszaki Könyvtár négyhónapos tanfolyamai és a népművelési miniszter által elrendelt szakkönyvtárosi vizsga letétele egységes munkamódszerek bevezetését és a technikai minimum elsajátítását célozták, mégis gyakran előfordul, hogy a könyvtárosi tanfolyamot kiváló eredménnyel elvégzett dolgozót áthelyezik, elbocsátják és helyébe más, képzetlen munkaerőt helyeznek. Ebből kifolyólag a műszaki könyvek, folyóiratok, szabadalmi leírások stb. védelme nincs kellőképpen biztosítva. A könyvek a leltárhiánya, vagy a pontatlan leltározás miatt elkallódnak. A leltárhiánya miatt számos műszaki könyvtár a kötelező leltárellenőrzést sem hajtotta végre, nem beszélve arról, hogy magát a rendeletet sem ismerik, mert ezt a rendeletet a minisztériumi közlönyök nem közzölték. A társadalmi tulajdon fokozottabb védelme megköveteli, hogy e téren is rendet teremtsenek.

Rendezni kell a könyvtárosok fizetésének kérdését is, mert e téren a legnagyobb összevisszaság tapasztalható. Anál is inkább fontos kérdés megfelelő könyvtárosok beállítása a könyvtárakba, mert csak a jó könyvtárosok biztosítják a műszaki irodalomban rejlő hallatlan értékek feltárását. Számos példát hozhatunk fel arra nézve, hogy milyen óriási összegek takaríthatók meg a nép-

gazdaságban, ha a műszaki irodalomban lefektetett tudást megfelelő helyen hasznosítják. A Csepel Autógyárban 1954-ben 72 millió forint, a Mélyéptervben 21 millió forint, az Ikarusban 3 millió forint megtakarítással járó újítást nyújtottak be a műszaki irodalom alapján. A közölt számok csak hozzávetőlegesek, mert még nagyon sokan szégyellik bevallani azt, hogy újításuk irodalom alapján készült, hiúsági okokból idegenkednek a forrás megnevezésétől, s így nyugodtan mondhatjuk, hogy a tényleges megtakarítás az előbb közölt összegeknél lényegesen több.

Még sokkal nagyobb eredményeket érhetnénk el, ha a műszaki irodalom olvasását fokozni tudnánk. Nézzük meg, mi akadályozza az olvasást. Igen sok műszaki értelmiségi, akivel mi, vagy a műszaki könyvtárosok beszélgettek, időhiányra hivatkozik. Mások a magyar műszaki könyvkiadást bírálják. Ismét mások igen passzív magatartást tanúsítva, nem képezik magukat tovább. A felsorolt okok mindegyike valóban fennálló és gátló. Több időt kellene biztosítani különösen a vezető műszaki kádereknek az olvasásra. A Műszaki Könyvkiadónak biztosítania kell nagyobb számban, sokkal magasabb színvonalú, középkáderek számára írt könyv megjelenését. Egyes iparágak jóformán irodalom nélkül vannak. Kevés az ízésre, kikészítésre, hidrotechnológiára, vegyészetre vonatkozó magyar nyelvű irodalom. A kiadónak a tervek elkészítésébe be kell vonnia a műszaki könyvtárosokat és rajtuk keresztül az olvasókat. Jó példát mutatott 1954 őszén a Nehézipari Kiadó e vonatkozásban, de, sajnos, a könyvkiadói tervankét elkésve, a tervek elkészítése után került csak sorra, s így lényeges változást az 1955. évi kiadói tervekben, sem okozhatott.

Nagyon kevés fizikai dolgozó olvas műszaki könyvet. Ennek okát már nem annyira az irodalom hiányában, mint inkább a könyvtárak hiányos propaganda-munkájában találjuk. Még a legnagyobb és egyébként jól működő műszaki könyvtáraink, mint például a Csepel Autógyáré, sem tartja elsőrendű feladatának a fizikai dolgozók szakmai műveltségének emelését és helytelen nézőpontból kiindulva, dokumentációs tevékenységével elsősorban a tervezés és a szerkesztés munkáját segíti elő és másodszorban fordul csak az üzemi dolgo-

zők felé. Könyvtáraink nagyrésze nem használja ki a propaganda-adta lehetőségeket, a hangosanbeszélőket, a faliújságot, az üzemi sajtót. A műszaki könyvtáraknak a szakszervezettel és a szakszervezeti könyvtárral való kapcsolata kevés kivétellel sehol sincs meg, pedig a szakszervezet és a szakszervezeti könyvtár sokat segíthetne a propagandában.

E rövid cikk keretében lehetetlen összefoglalni a műszaki könyvtárak valamennyi problémáját. A néhány alapvetően fontos kérdés kiragadásával azonban rá akarunk mutatni arra, hogy milyen döntően fontos és sürgős feladat a műszaki könyvtárak helyzetének ren-

dezése. Szükséges, hogy a minisztériumok végre felfigyeljenek a műszaki könyvtárakra, becsüljék meg azok munkáját, vegyék tudomásul, hogy országos viszonylatban több millió forint érték halmozódik fel bennük és a könyvtárak anyagának feltárása több százmillió forint megtakarítást jelenthet. Biztosítsák a könyvtárak működéséhez szükséges létszámot, helyiségét és megfelelően képzett könyvtárosokat. Ilyen körülmények között a vállalati szakkönyvtárak az eddiginél lényegesen jobb munkát fognak végezni.

JÁNSZKY LAJOS,
az Országos Műszaki Könyvtár
Módszertani Osztályának vezetője

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR 1954. ÉVI MUNKÁJARÓL

Az Országos Műszaki Könyvtárat 1954-ben (a MTE SZ-ben működő fiókkönyvtárral együtt) 99.511 olvasó látogatta. (1953-ban 84.652.) A helyben olvasott kötetek száma 216.812 volt. (1953-ban 180.414.) A kölcsönzött kötetek száma 64.588. (1953-ban 53.885.) A könyvtárban 1.776.818 szabadalmi leírást olvastak.

A könyvtár három iparági, hat annotált ajánló és tizenhét műszaki fejlesztési bibliográfiát, valamint két alkalmi bibliográfiát készített. A üzemek, kutatóintézetek és vállalatok által kért irodalomkutatások száma 600. A könyvtár fordítási osztálya 6400 cikket fordított le magyar nyelvre. A Lapszemlékben és Figyelőszolgálatban 48.000 referátum került közzétételre. (O. M. K.)

□

A könyvtárközi kölcsönzést a XI. kerület hat üzemére terjesztette ki a XI. ker. tanács 6-os számú Szabó Ervin Könyvtára. (XI. ker. Verpeléti út 9.) A dolgozók olyan ideológiai, művészeti, történelmi, vagy idegen nyelvű könyvet kölcsönözhetnek a kerületi könyvtártól üzemi könyvtárakon keresztül, amelyek az üzemi könyvtárban nincsenek meg. (Sz. E. K.)

□

A Keltex falujáró brigádja a gyóni Szabadság termelőszövetkezetbe, ahol nincs könyvtár, 20 kötet könyvet vitt. Az érdeklődés hatására sor került a könyvanyag bővítésére is. (Cséve.)

Jedlik Ányos emlékkiállítás nyílt az Országos Műszaki Könyvtárban a magyar elektrotechnikai kutatás úttörőjének, a dinamó feltalálójának 155. születési évfordulója alkalmából. A kiállításon a Jedlik által alkotott dinamó-elv magyarázata és sok találmányának vázlata, valamint, több, Jedlik Ányos által készített tárgy került bemutatásra. Kovács Lajos szobrász Jedlik Ányos mellszobrát készítette el a kiállításra. (O. M. K.)

□

A szovjet műszaki irodalom segítségével új hegesztő készüléket szerkesztett a MAVAG-ban Létay Antal mérnök és Venczel István, a szerzőmunkádolgozója. Az új készülék acetilén helyett benzín segítségével vágja a vaslemezeket. Újításuk nemcsak a MAVAG-ban, hanem a népgazdaság egész területén is komoly megtakarítást jelent.

A sárpilis gépállomás legjobb traktoristája, Kovács István szakkönyvek segítségével érte el eredményeit. (O. M. K.)

□

Asszonyolvasókört szervezett a somogyiszlói népkönyvtárban Géger Viktorné népkönyvtáros. (Kellner B.)

□

A szabadsághegyi lakosok részére kölcsönzőállomást létesített a XII. ker. tanács 38. számú Szabó Ervin Könyvtára. Január 4-én nyílt meg az új könyvtár a Karthausi út 4. szám alatt. (SZ. E. K.)

Szerkesztői üzenetek

Asztalos Györgyné, Rákosi Művek üzemi könyvtára. Igaza van: Halasi Máriának folyóiratunk 1954. évi novemberi számába »Egy levél nyomában« címmel írt riportjába sajnálatos félreértés csúszott. A csögyári könyvtár látogatói havonta nem 50—60 kötet könyvet cserélnek, hanem 200—250-et; 50—60 kötetrel a központi könyvtár frissíti fel havonta a műhelykönyvtárat, az cserél ki ennyit. Abban is igaza van, hogy többek közt a csögyári könyvtár állományának rossz összetételéért nemcsak az elvtársnő a felelős, hanem többek közt könyvkiadásunk is. De mi azt, hogy kizárólag a könyvtáros felelős — egy rossz állományért, sohasem állítottuk. Cikkünk egyébként csak a »polcokon lévő« könyvekről beszél, az olvasóknál lévőkkel nem foglalkozott. Készséggel elismerjük, hogy ezek bizonyára olyanok, amit szívesen olvasnak. Cikkünk lényegét azonban félreértette. Mi nem egy újabb műhelykönyvtár létesítéséért szálltunk síkra, hanem egy — magától kínálkozó példán — a helytelen állományösszetételt akartuk bemutatni, amin ha egy csapásra nem is lehet, de átcsoportosítással és elsősorban jó szervező munkával, segíteni kell.

Klugené Harrer Flóra, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Kérését, hogy jelenjék meg egy új irodalmi lexikon, továbbítottuk a Művelt Nép Könyvkiadóhoz. A következő választ kaptuk: »Köszönettel vettük irodalmi lexikon kiadását javasoló levelét, sajnos, azonban ilyen jellegű munka megjelentetésével nem foglalkozunk. Esetleg az elkövetkező évek valamelyikében kerülhet csak sor kiadására«. A válasz bizonyára nem elégíti ki. Megvalljuk, bennünket sem. Különösen azt nem értjük, hogyha a Művelt Nép Könyvkiadó sajnálja, hogy ilyen jellegű munka megjelentetésével nem foglalkozik, miért nem segít a dolgon.

Püspöki Mihály, Hatvan és Körösi Mária, Földeák. A »Megérik a pénzüket« című cikkünk az önálló községi népkönyvtárak havi jelentései alapján ké-

szült, így a körülmények tüzetesebb ismerete nélkül, fordított Pilátusokként olyanok is bekerültek a credóba, akik önhibájukon kívül kölcsönöztek feltűnően kevés könyvet. Szívesen írjuk meg, hogy Püspöki Mihály, aki ebben az időben lőrinci népkönyvtáros volt, októberben már 989 könyvet, novemberben pedig 1409-et kölcsönözött és azt is, hogy Körösi Máriát egyrészt rendkívül rossz összetételű állománya, betegsége, majd a kis-kunhalasi könyvtárban tanfolyamon töltött ideje akadályozta a munkában. December hónapban már ő is elérte az 1400 kölcsönözött könyvet. Mindez azonban arra mutat, hogy az önálló községi könyvtárakat szervező megyei könyvtárak a népkönyvtárak létrehozásakor nem teremtették meg a működéséhez szükséges feltételeket. A jövőben sokkal körültekintőbben kell könyvtárakat szervezniük.

Zalai Zoltán, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Egyetértünk Onnel abban, hogy helytelenül tette az Ifjúsági Könyvkiadó, hogy a most kiadott Dickens: Copperfield Dávid című regényen nem tüntette fel *közérthetően* és *világosan* azt, hogy ez a teljes regénynek csak az első kötete. Így a gyanútlan vásárlót és olvasót valóban megtevesztette a dolog.

Művelt Nép Könyvkiadó propagandistájának, Budapest. Nem hisszük, hogy elősegítené kiadványaik propagandáját az, hogy a sajtóhoz csak hathetenként juttatja el őket. Így a sajtó nem tudja idejében felhívni rájuk a figyelmet, nem tudja ismertetni és népszerűsíteni a rendkívül fontos ismeretterjesztő munkákat. Helyesnek tartanánk, ha ezen a gyakorlaton változtatna.

Tudományos könyvtárosoknak. Felhívjuk a figyelmet a német »Dokumentation« című lap 1954. novemberi számára, amely közli Orosz Gábor — az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Könyvtára munkatársának — cikkét. A címe: »Übersicht über die Problematik der Dokumentationsselektoren«.

KÖNYVTÁRRÓL -könyvtárra

A VERSENYFELAJÁNLÁSOK TELJESÍTÉSE NYOMÁBAN

A felszabadulási verseny során lezárult az előkészület szakasza, a beérkezett jelentések azt bizonyítják, hogy az egyes megyékben már erőteljesen folyik a vállalások teljesítése is.

Fejér megyében különösen a helyi irodalmi emlékek, hagyományok népszerűsítésének munkája jelentős. Válon, Vajda János falujában a Hazafias Népfront kezdeményezésére nagyszerű műsoros irodalmi estét rendeztek. Székesfehérvárott a Megyei Könyvtár szervezi és a Hazafias Népfront hathatósan támogatja a most alakult Vörösmarty irodalmi kört, amely nyolcoldalas irodalmi tájékoztatót ad ki. A tanácsválasztások közelebb hozták a könyvtárakat a tanácsokhoz. Ezt bizonyítja, hogy az adonyi járási tanács 2000 forint adórészesedést juttatott a könyvtárnak, a bicskői járási tanács a verseny kezdete óta tizenegy szekrényt adott a könyvtáraknak, kilenc helyen új, megfelelő könyvtárost alkalmaztak.

A mezőgazdasági munkát is hatáson segítik a könyvtárak: szakkönyveket adnak a kultúrotthonok szakköreinek, ezüstkalászos tanfolyamoknak. A csöszki könyvtárnak mezőgazdasági tanácsadója van, Pettenden egy hónapban 58 mezőgazdasági könyvet kölcsönöztek.

A sztálinvárosi, enyingi, sárbogárdi járási könyvtárak teljesítették katalóguskészítési felajánlásukat. Mórton 100, Székesfehérvárott 400 könyvet szereztek vissza késedelmes olvasóktól.

Szabolcs megyében komoly gondot okoz, hogy a könyvvállomány felmérését újból el kell végezni. 31 helyen már be is fejezték ezt a munkát. Erdemes megemlékezni arról a kezdeményezésükről, hogy a tanyabokrokat könyvvel látják el.

Komárom megyében különösen a komáromi járás tűnik ki, itt foglalkoznak legtöbbször a tanácsok a könyvtárakkal.

Borsod megyéből felolvasóköri alkalmáról érkeznek hírek. Például Alsószuhán négy olvasókört működtök.

A Pest Megyei Könyvtárak versenyében jó munkát végez a pilisvörösvári önálló községi könyvtár, ahol felnőtt és ifjúsági könyvtári tanács alakult. Kezdeményezésükre a Hazafias Népfront helyi bizottsága munkatervébe illesztette a

könyvtár fejlesztését, azóta csinos, szép könyvtárhelyiséget kaptak.

A Tolna megyei Könyvtár az üzemi könyvtárosoknak módszertani értekezleteket tartott a járási székhelyeken. A tamási Járási Könyvtárban elkészült a betűrendes katalógus. A paksi Járási Könyvtár 1989 könyvet cserélt ki a falusi könyvtárakban. A felsőnyéki, kurdi, duzsi, regölyi könyvtár helyiséget, felszerelést kapott a tanácsoktól. Kajdacson a Hazafias Népfront-bizottság minden tagja a könyvtár olvasója.

Zala megyében, Bókaházán, Kallósdon a mesedélutánok igen nagy népszerűségnek örvendenek. A zalalövői önálló községi könyvtár két népkönyvtárat pártfogol és a hozzátartozó pusztán fiókkönyvtárat létesített. Nemeskötésen a könyvtáros tartja rendben és kölcsönzi a kultúrotthonba érkező folyóiratokat. A komáromi népkönyvtár jó eredményét társadalmi segítségnek köszönheti: például Pölöskei Julia V. osztályos tanuló 11 olvasót lát el rendszeresen könyvekkel. A lakosság könyvtár iránti szeretetének legszebb példája pedig, hogy a nagybakónaki Zoltán János 45 könyvvel gyarapította a népkönyvtár állományát. Kacorlakon tíz könyvtári aktivista van, segítségével a könyvtáros szemléltető táblát készítette a község lakóinak gazdasági és kulturális eredményeiről. Felhasználták például a földműveszövetkezet évi forgalmi adatait, az újságelfizetők számát stb.

Győr megyében különösen érdekes vállalat, hogy a dőri könyvtáros feldolgozza a község történetét. Sopronnémetiben minden tanácstag könyvtári olvasó. A Megyei Könyvtár 400 kötet könyvet dolgozott fel a régi anyagából.

A Somogy Megyei Könyvtár is előkészítette régi, ömlesztett könyvanyagát a feldolgozásra. A Megyei Könyvtár érdekesen népszerűsíti a mai magyar írókat: 32 írónktól dedikált fényképet kért és azokkal színesítette kiállítását. Gondoskodik a népkönyvtárak díszítéséről is: 15 népkönyvtárat teljesen ellátta díszítőanyagokkal. A versenyeredmények nyilván tartását pedig úgy biztosítják, hogy a népkönyvtárosok jelentéseikhez űrlapot

mellékelnek, ezen jelentik a népkönyvtárak a teljesítést. Figyelemreméltó a Békés Megyei Könyvtár propaganda módszere is: a város forgalmas pontján lévő üzlethelyiségeket és a vasúti várótermet fényképes táblával, könyvtári plakáttal látta el. A Megyei Könyvtár olvasókör megalakítását kezdeményezte három olyan helyen, ahol ennek helyi hagyományai voltak. A Megyei Tanács három népkönyvtárnak berendezést adott.

Csongrád megyében, ahol a leggyengébben folyt a verseny, fejlődés mutatkozik, mert decemberben 71-re emelkedett a nevezések száma. Érdekes kezdeményezés, hogy a makói asztalos ksz-ben három olvasó 6—8 tagú csoportnak tart könyvismertetést az általuk elolvasott könyvekről.

Bács-Kiskun megyében a Megyei Tanács segítségével megindult az építkezés, az átalakítás a Megyei Könyvtárban. Jelentős eredmény, hogy a bajai Járási Könyvtár felszabadulási kiállítását több ezer ember nézte meg. Géderlak két szobából álló helyiséget, Solt berendezést kapott a helyi tanácstól. A Bács-Kiskun megyei versenyeredményeikről egyébként lapunk más helyén is megemlékezünk.

Hajdu megyében a Megyei Tanács segítséget ad abban, hogy az irodalom nagyjai iránti érdeklődés fokozódjék. Félegyházi László Munkácsy-díjas festőművésszel képsorozatot készítettek: Csokonai, Fazekas, Jókai, Móricz, Gorkij, Majakovszkij nagyméretű arcképe ké-

szült el eddig. Ha a teljes sorozat elkészül, valamennyi népkönyvtár megkapja az arcképek fényképmásolatát. A népkönyvtárak között külön meg kell emlékeznünk Téglásról, ahol az úttörők a makk- és vasgyűjtésért kapott pénzből 69 könyvet ajándékoztak a népkönyvtárnak.

Vas megyében a Megyei Könyvtár 18 helyen felfrissítette a könyvvállományt. Két nemzetiségi községben az új, németnyelvű könyvek hatására 20 százalékkal nőtt a kölcsönzött kötetek száma. A sárvári Járási Könyvtár 94 részvevővel jól sikerült József Attila szavalóversenyt rendezett. Pankaszon a kultúrotthon 20 könyvet ajándékozott a népkönyvtárnak.

A Veszprém Megyei Könyvtár kiadta 2. számú versenyhíradóját. A híradó nemcsak versenyeredményeket közöl, hanem a könyvtári munka jövőévi feladatairól is tájékoztat, hangját a bátor bírálat és önbírálat jellemzi. A dáki népkönyvtár a szavazóhelyiségben rendezett kiállítást, amelyen 62 kötet könyvet kölcsönöztek. A pápadercsei népkönyvtár a választáskor irodalmi szemelvénygyűteményt állított ki, »Szavazatod a múlt ménlege, a jövő programja« címmel. Kiscsósözön Bornemissa Jenő pedagógus népkönyvtárosnak sikerült a község lakosságának 50 százalékát megnyernie a könyvtár számára, naponta kölcsönöz, novemberi könyvforgalma 534 kötet. A csabrendeki népkönyvtáros két alkalommal tollfosztásnál tartott könyvismertetést. (D. P.)

KÉT JÁRÁSI KÖNYVTÁR A VERSENYBEN

A könyvtárosok között folyó felszabadulási verseny országosan komoly eredményeket hozott. A könyvtárosi munka módszerei alakulnak, fejlődnek, s a könyvtárak egyre inkább a falu, vagy a város kulturális központjává válnak. Ezt bizonyítják a Bács-Kiskun megyei járási könyvtárak versenyeredményei is. A megye járási könyvtárai kivétel nélkül részt vesznek a versenyben, most azonban csak két könyvtár versenymódszereire akarjuk felhívni a figyelmet.

A BÁCALSÁMI JÁRÁSI KÖNYVTÁR vállalásaiban a többi közt az is szerepel, hogy *a dolgozó parasztok közül több olvasót vonnak be a könyvtár olvasói közé.* A vállalás a község adottságaiból indul ki, hiszen a lakosság többsége dolgozó paraszt, viszont az olvasók között aránylag kevesen vannak. Mit tettek vállalásuk teljesítéséért? Íme egy módszer a sok közül:

A könyvtár dolgozói lapozgattak a »Virágzó mezőgazdaságért« c. könyvben. Amint olvasták a pályázatra beküldött leveleket, ismerős nevekre bukkantak. Falujuk, járásuk dolgozói közül többen is részt vettek a Szabad Föld pályázaton. A könyvtár mindjárt kapcsolatot keresett ezekkel a dolgozókkal, köszöntő leveleket küldött nekik. A dolgozóknak jólesett a figyelmesség, s meglátogatták a könyvtárat. Személyes ismerkedés közben négyen iratkoztak be a könyvtárba.

Közismert dolog, hogy a *könyvtárnak jó a kapcsolata a tanácsokkal.* Mi ennek a titka? A könyvtár figyelemmel kíséri a tanácsok életét, s könyvtári eszközökkel részt vesz abban. Legutóbb a tanácsválasztások idején röplapokat küldött ki a népkönyvtáraknak, s felhívta figyelmüket az új tanácsok köszöntésére. A helyi tanács tagjait a járási könyvtár külön erre a célra készített emléklappal üdvözölte, s kérte a tanácsot,

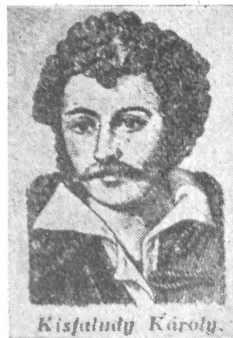
hogy a lakosság kulturális igényeinek kielégítésére minél nagyobb gondot fordítsanak. »Nem nagy dolog egy ilyen emléklap — mondja Fekete elvtárs —, de állandóan a tanácsdolgozók szeme előtt lesz, s ez is figyelmezteti őket igéretükre.«

A verseny során a könyvtár dolgozói *elkészítették a betűrendes és szakkatalógust*. Most már csak a »finomításra« van gondjuk. Állandóan javítgatják, kiegészítik, s a besorolásnál felbukkanó hibákat megszüntetik. Igaz, az előírás szerint eleget tettek kötelességüknek, a legfontosabb katalógusok elkészültek, de azóta »rájöttek«, hogy még jobban megkönnyíthetik az olvasók tájékozódását, ha a szépirodalmi művekről címszavas katalógust is készítenek. Vállalásukon túl elkezdtek hát ezt a munkát is. A katalógust költők és írók arcképeivel tesszük színesebbé. Megvalósították a kiskúnhalasi járási könyvtár ötletét a folyóiratokból kivágott írói arcképek felhasználásáról, amelyről A Könyvtáros októberben beszámolt. De a módszert tovább javították, nem csonkítják meg a folyóiratokat, hanem a lexikonokból, képes folyóiratokból lefényképezték az írók, költők képét, s 4×5,5 cm-re nagyítva, egyforma nagyságú fényképeket ragasztanak azokra a katalóguscédulákra, melyek az illető író vagy költő valamelyik művéről készültek. (A bácsalmási járási könyvtár más könyvtárak részére is elkészíteti ezeket a képeket, darabonként 50—70 fillérért.)

Az iskolások különös szeretettel nézegetik ezt a katalógust, hiszen az irodalomórán megismert írókat még közelebb viszi hozzájuk. A tanárok egy-egy irodalomórán a tanulókkal elmennek a könyvtárba, s a katalógust szemléltetésre használják. Ilyen kirándulások után a könyvtár olvasóinak száma is mindig emelkedik.

A KALOCSAI JÁRÁSI KÖNYVTÁR dolgozói 15 pontból álló felajánlást tettek. Igaz, időközben rájöttek, hogy kicsit sokat vállaltak, de most már, ha törik, ha szakad, teljesítik. A vezető akkoriban vette át a könyvtárat, s még nem látta, hogy sok lesz a vállalás. Dicséretükre szolgáljon, hogy mindent megtesznek azért, hogy szavukat állják.

Annotált szak- és betűrendes katalógusuk már készül. Jelenleg kb. 300 műről készült el az annotáció. Persze, nem olvasnak el hozzá minden könyvet. Felhasználják az irodalmi folyóiratokban, napilapokban, »A Könyvtáros«-ban megjelenő könyvismertetéseket, könyvkiadók ismertetéseit, annotált bibliográfiákat stb. Már többre is haladtak volna, de munka közben derült ki, hogy a köny-

Lexikonból fényképezett írói arcképekkel színesítik a bácsalmási Járási Könyvtár katalógusát

vek és a leltár adatai között sok helyen eltérés van. Kénytelenek voltak hát előbb — vállaláson kívül — állományellenőrzést végrehajtani, s csak azután folytathatták a katalógus készítését.

Olvasótervek készítésére is tettek felajánlást, ez azonban főleg csak a diákság körében vált be. A felnőtt olvasók részére a kívánságkönyvet, előjegyzési füzetet vezették be, s így — felajánlásukat bizonyos fokig módosítva — mégis megkönnyítik a kölcsönzési munkát. A kívánságkönyvben és előjegyzési füzetben kért könyveket előre kikészítik, így várják az olvasókat.

Az olvasók tájékoztatását, kívánságainak kutatását szolgálják a havonta megrendezett *irodalmi tájékoztatók* (könyvszemlék).

Egy-egy ilyen alkalommal ismertetik a könyvtár előző hónapban beszerzett könyveit, s a közeljövőben megjelenő művek jegyzéke alapján tanácsot kérnek az olvasóktól, hogy mit vegyenek meg. A könyvismertetések mellett irodalmi és egyéb folyóiratok fontosabb cikkeire is felhívják a figyelmet. A városban már elterjedt a híre ezeknek az irodalmi tájékoztatóknak (a tanácsnál is hallottak róla, azóta az elnökhelyettes is eljár rájuk), s ma már kb. 30 olvasó rendszeresen részt vesz a tájékoztatón. Ez magja lehet majd egy irodalmi körnek. (A járási könyvtárnak egyébként ez is a terve.)

Egy kör már működik a könyvtárban, s ez a *sakk-kör*. Nem ott alakult, a kultúrotthonból jött át, mert a táncsoport, a billiárdozók zavarták a sakkozókat. Az olvasóteremben jó helyet kaptak, nem zavarják az olvasókat. Be is iratkoztak olvasóknak, pedig ezt nem tették »kötelezővé« részükre.

A kalocsai járási könyvtárnak is *jó a kapcsolata a tanáccsal*. Sőt, ami elég ritka, nemcsak a járási, de a városi tanács is segítséget nyújt a könyvtárnak. Mindkét tanács az év végén mutatkozó költségvetési megtakarításból pénzt biz-

tosított a könyvtár könyveszerzésére. A városi tanácstól egy vitrint is kapnak. Persze, a jó kapcsolatot nem központilag, rendelettel biztosították. A könyvtáron és a tanácson is múlt, hogy ez létrejött. A tanácselnök egyetemre jár, s a tanuláshoz igénybe veszi a könyvtár segítségét. Többször ellátogat a könyvtárba, s a helyszínen maga is meggyőződött, hogy kevés a könyv. A járási könyvtár a város lakosságának könyvellátására is törekszik, tehát a városi tanácsnak is szívügyévé vált a dolog. Íme a titok nyitja. Ahol a tanács dolgozói a könyvtárnak is olvasói, ahol a könyvtár segítségére siet a tanácsnak, ott kialakult a jó kapcsolat. »Legtöbbször a könyv-

tárosokon múlik« — ez Nyitrai elvtárs véleménye.

A könyvtárosok minden nap egy órát fordítanak szakmai képzésükre. Nemcsak a minimumvizsga anyagából készülnek, a szakkönyvek tanulmányozása mellett irodalmi folyóiratokat, könyvismertetőket is rendszeresen olvasnak. Ezt a módszert valamennyi könyvtárosnak követnie kellene.

A két könyvtár példája azt mutatja, hogy a verseny komoly rúgója az egész könyvtármunkának. Egyre újabb ötleteket vet fel, de ismert módszerek javításával is hozzájárul a sokrétű könyvtári munka tökéletesebb elvégzéséhez.

(H. E.)

ÜZEMI KÖNYVTÁROK GYAKORLATA A SZEGEDI EGYETEMI KÖNYVTÁRBAN

Az üzemi könyvtárak pártfoglalása nem mondható új dolognak. Már évekkel ezelőtt felvetődött nálunk és a Szegedi Egyetemi Könyvtár is több szegedi üzemi könyvtár védnökségét vállalta. Az üzemi könyvtáros azonban, aki csak időközönként kapott szakmai útmutatást munkájához, miután magára maradt problémáival, nem tudott mit kezdeni a kapott útmutatással. Másrészt a védnök könyvtár dolgozóinak sokszor elvette a kedvét az a tapasztalat, hogy munkájuk hiábavalónak bizonyult, legalábbis nem járt a várt eredménnyel.

Az üzemi könyvtárosok nagy része a termelő munka mellett végzi könyvtárosi teendőit. A főhivatású könyvtárosok is többnyire a termelő munkából kerültek oda, nem rendelkeznek könyvtári gyakorlattal, de elméletileg sincs a legtöbb kelőképpen felkészülve. Igen kevesen végeztek csak öthónapos könyvtárosi iskolát. A tapasztalat azt mutatja, hogy ezek a tanfolyamok is kevés gyakorlati ismeretet nyújtottak, így a legtöbb könyvtáros elődjének jól-rosszul kiatakult gyakorlata alapján folytatja működését. Sajnos, a hivatásszeretet önmagában nem elegendő a jó könyvtárosi munkához. Az élet bebizonyította, hogy sem a hosszabb-rövidebb tanfolyamok, sem a védnöki munka eddig szokásos formája nem hoz kielégítő eredményt. A tudományos könyvtáraknak bele kell kapcsolódnunk az üzemi könyvtárosok gyakorlati oktatásába is, ez a segítség legeredményesebb módja.

Ezért látott a Szegedi Egyetemi Könyvtár két üzemi könyvtárost négyhetes szakmai gyakorlaton. A gyakorlat során abból indultunk ki, hogy a tudományos könyvtár és az üzemi könyvtár viszonyai

alapjukban különböznek, tehát a könyvtári munka minden ágazatát az ő sajátos viszonyaikhoz alkalmaztuk. Az idő legnagyobb részét a címléírási gyakorlat és a szakozás töltötte ki. Négy héten keresztül résztvettek napi négy órában a könyvtári munkában, beleilleszkedve a pártfogó könyvtár munkájának keretébe. Ez idő alatt megfordult a kezükben minden fajta könyv, így ismerték meg a címléírások különböző fajtáit. A szakozás terén is sokoldalú ismeretre tettek szert, minthogy minden fontosabb szakcsoportba való mű kezükbe került. Részletezve a foglalkoztatásukat: mind a címléírásnak, mind az osztályozásnak megadtuk a leglényegesebb elméleti alapjait, ez nem tartott tovább egy munkanapnál. Egyben megismertettük őket a legfontosabb segédkönyvekkel, lexikonokkal, szótárakkal. Ezután néhány napon keresztül együtt készítettük velük a címléírásokat és együtt szakoztunk. Később ők maguk önállóan osztályoztak és készítették a címléírásokat, természetesen állandó felügyelet mellett. Az általuk készített címléírásokat, illetőleg az általuk szakozott anyagot azután naponta együtt átnéztük, megbeszeltük a problémákat, a hibákat együtt javítottuk ki. Ezt a gyakorlatot folytattuk heteken keresztül. A módszer helyességéről már rövid időn belül meggyőződhattunk, ugyanis a hibák egyre ritkábban ismétlődtek és észrevehetően javult napról napra címléírási és szakozási készségük.

Az utolsó hetet főképpen a kölcsönzésben és a tájékoztató szolgálatban való részvétel töltötte ki. Itt egyrészt megismerkedtek a kölcsönzési eljárással, másrészt pedig betekintést nyertek az olvasóval való foglalkozás műhelytitkaiba és

megismerkedtek az irodalomkutatás módszereivel is. Ezzel azt a célt kívántuk szolgálni, hogy kölcsönzési munkájuk színvonalát képesek legyenek emelni, és hogy adott esetben maguk is tudjanak irodalomkutatást végezni, illetőleg, hogy tudatában legyenek annak, hogy üzemük milyen segítséget kaphat a könyvtártól. Az utolsó napot arra szántuk, hogy megismertessük őket a különböző katalógusokkal és a könyvtári beszerzés és feldolgozó munka egész menetével. Az itt töltött négy hét természetesen korántsem volt elég arra, hogy tökéletes gyakorlati kiképzést nyujtsunk, mégis megterem-

tette azt az alapot, amelyből kiindulva képesek a maguk kis üzemi könyvtárát rendbehozni, korszerű leltárt, statisztikát vezetni, a követelményeknek megfelelő katalógust készíteni és általában: folyamatos, színvonalas könyvtári munkát végezni.

Az üzemi könyvtárosok időközönként a jövőben is visszatérnek hozzánk néhány napos gyakorlatra, ha problémáik adódnak a tanultak gyakorlati alkalmazása terén.

DR. SZABÓ MARGIT,

a Szegei Egyetemi Könyvtár munkatársa

A KÖLCSÖNZŐI »SZABAD POLC« HELYETTESÍTÉSÉ

Új — s meggyőződésünk szerint hasznos változás — hisz végrehajtását egészséges vita előzte meg, az ú. n. »szabad polc« megszüntetése könyvtárunkban.

Miért volt erre szükség, hiszen oly sok szép szó elhangzott arról, hogy a »szabad polc« az olvasó böngésző ösztönét elégíti ki, segítség a könyvtárosnak egyes olvasók gyors kiszolgálásában, a propaganda munkát is támogatja annyiban, hogy szó nélkül agítál, s innen nem egyszer olyan könyvet kölcsönöz az olvasó, amelyet ajándék hatására nem fogadna el. Ez mind igaz, miért kellett mégis lemondanunk róla?

A kölcsönző könyvtáros munkáját csak akkor könnyítené meg jelentős mértékben a saját magát kiszolgáló olvasó, ha közben nem kellene állandóan szemmel tartani. Így azonban figyelnie kell a könyvtárosnak, s csak aggodalommal léphet be a raktárba, ha a »szabad polc« előtt böngésző olvasók álldogálnak. A második hátrány épp a kölcsönzés primitív módja, amely szinte kizárja a könyvtáros befolyását az olvasóra, gépies, adminisztratív tevékenység vár csupán rá, a kiválasztott könyv szabályos »elkönyvelése«. Utoljára említjük meg, hogy ameddig »szabad polcon« válogathat az olvasó, nem veszi szívesen igénybe a könyvtár már eléggé kifejlesztett katalógusát.

Ezért szüntettük meg a kölcsönzőhelyiségben a »szabad polcot« s hozzuk egyre jobban előtérbe a kölcsönzésnek »szabályszerű« formáját. Azaz, olvasónk a katalógusból választ könyvet, a kikeresett műről kéréslapot tölt ki, a kölcsönző könyvtáros a kéréslapot továbbítja a raktárkezelőnek, aki a raktári jelzet alapján kikeresi a kívánt művet. Ezt a kölcsönzési formát módszertani plakát szemléletesen, s a könyvtáros szóban is ismerteti, s legfeljebb azok az olvasók térnek ki ez elől, akik határozott céllal

érkeznek s azonnal tudják, mit kívánnak a könyvtártól. Megkerülhetik a katalógus használatát azok is, akik a különböző tárlókon kiállított tárgyköri kiállításaink anyagából választanak könyvet, mert ezek a tárlók szabadon mutatják be a könyveket, itt még »böngészni« is lehet.

A kölcsönzőhelyiségben a szabad polc helyén két új tárlót állítottunk fel, »*Illik tudni*«, s »*Érdemes megjegyezni*« feliratokkal. Mit jelentsen ez?

Ezek a tárlók végre lehetőséget adnak arra, hogy a szájbarágás elkerülése nélkül állíthassunk ki ismeretterjesztő műveket, mert ha az »*Illik tudni*« táblán felhívjuk az olvasók figyelmét arra, hogy »*mi a penicillin*« — természetesen a magyarázatot is megadjuk orvosi és gyógyszerészeti könyvek kiállításával. Ha pedig azt írjuk ki, hogy »*Érdemes megjegyezni*« — *mikor jutunk el a Holdba*«, Voroncov—Veljaminsov: »A világmindenség« című könyve és más csillagászati művek válaszolnak az olvasó érdeklődésére. Folyóiratok népszerűsítésére is felhasználjuk a tárlókat. Például »*Érdemes megjegyezni a Montesi-ügy néhány részletét*« — felírás után felhívjuk olvasóink figyelmét az ügyre vonatkozó folyóiratcikkek olvasására is.

Mi sem bizonyítja jobban, hogy szükség volt erre a két táblára, mint az állandó érdeklődés. Sőt, már egy önkéntes segítőtársunk is jelentkezett, aki a szakember hozzáértésével kívánja alakítani munkánkat: Kovács Éva fizikatanárnő örömmel vállalta, hogy rendszeresen tájékoztat bennünket az érdeklődés előterében álló természetudományos kérdésekről, amelyeket mindenkivel szeretnénk megismertetni. A »repülő csészealjakkal« kapcsolatos koholmányról is ó adott magyarázatot.

SZABAD OLGA,

a Békés Megyei Könyvtár munkatársa

GONDOK és eredmények

LEVÉL A KÖNYVTÁRSZAKOS EGYETEMI HALLGATÓKHOZ

A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen akkoriban önállósult a könyvtári tanszék, amikor én elsőéves lettem és amikor elvégeztem a magyar és könyvtáros szakot, először történt, hogy erről a szakról viszonylag sokan, sokra készülve, vidéki könyvtárakban helyezkedtek el. Ennek a vidéki könyvtárosi életnek immár félévi, tanulságokban és élményekben gazdag tapasztalatairól szeretnék itt beszámolni.

Hadd kezdjem a legelején: az elhatározásnál, melyben nem pusztán az a felismerés nyilatkozott meg, hogy a népművelés közös és különösen a vidéken nagy gondját nekünk is vállalnunk kell, hogy a falunak szüksége van ránk, hanem — legalább is az én esetemben — valamilyen kíváncsiság is. Vidékre kíváncsi voltam már csak azért is, mert ki akartam próbálni, hogy az a hivatástudat, mely bennem mindaddig csak fellengős tervek képeiben élt, kiállja-e a próbát.

Remélem nem hamarkodom el a választ, amikor azt írom: aki együttérez azokkal és érti a nyelvüket, akiknek tanácsadója és szószólója lett — a néppel és íróival, sehol nem találhat méltóbb alkalmat szolgálatukra, mint ezen a pályán, és éppen vidéken. Ezt elsősorban társaimnak írom, az idén és a következő években végzőknek. Ismernek, tudják, mi mindent hagytam ott Pesten. Mégis — pedig mindaz, amiben csalódtam, éléremben él bennem — csak azt mondhatom: jó vásárt csináltam. Hogy tele vagyok hittel és bizakodással, hogy olyan nagy örömmel élek, ebben nagy része van vidéki munkámnak is. Nem adhatnék hát jobb tanácsot iskolatársaimnak, mint azt, hogy jöjjenek ők is vidékre, nagyon megéri!

Egyetemi Könyvtártudományi Intézet és nagykallói Járási Könyvtár, de nehezen fértek össze bennem az első hetekben. Legalább egy helyesen betűrendbe rakott könyvsort találtam volna! Sok lenne elmondani, milyen zavar volt a könyvtárban és milyen zavarba hozott engem is rendetlenségével. Szinte negyedóránként új meg új munkába kaptam; azt se tudtam, mihez kezdjek, mi a fontosabb. Ha most a gyakorló könyvtáros szemmértékével vetem össze azt, amit tanultam — mindazzal, ami ebből

hasznosnak bizonyult, csak azt mondhatom, amit már az egyetemen is éreztem: még nem eléggé az életnek szól a mi egyetemi könyvtárosképzésünk. Természetesen eszem ágában sincs a tanulságokból szemrehányásokat kovácsolni. Hisz azt se lehet tudni, hogy annyi nagy tudású, jószándékú ember közül, akik a tanszékhez tartoztak, kit és miért lehetne hibáztatni. Tapasztalataimmal tisztán társaimnak szeretnék segíteni, azoknak, akik szívesen népkönyvtárosok akarnak lenni. Mit kell várniok az egyetemtől, ha még akarnak felelni hivatásuknak.

Elsősorban azt a termékenyítő, közöségalakító szellemet, amely nélkül a szakképzettség pusztán a megélhetés jogcíme lesz, az együvé tartozók pusztán csak kartársak.

Nézzük az oktatásnak — igazában csak a gyakorlat fényében szembetűnő — fogyatékosságait. Most nem amiatt panaszkodom, amit tanultunk, hisz annak még valaha hasznát vehetjük, csak az bánt, hogy sok mindenről — amiről pedig a népkönyvtárosnak úgy kellene tudnia, mint például a könyvtári szabványírásról — nem hallottunk semmit. (Még szerencse, hogy kéznél volt a Sallai-könyv!)

Bizony, ez a vidéki könyvtárosi munka nagy vizsga volt. — Dolgozni a népért, micsoda szép igény. De ismerjük-e valóban a népet, természetében, gondolkodásában, gondjaiban, vágyaiban? Ránkfért volna egy kis »népismeret«, nemcsak könyvekből, hanem főként olyan élményekből, amilyent egy-egy üzemi, hivatali vagy iskolai anekdotának köszönhet az ember. Ott aztán meg lehet győződni az emberek érdeklődéséről, ugyanakkor a saját szervezési, előadói képességeinkről is. Úgy gondolom, jót tenne a könyvtáros jelölteknek egy-két ilyen tanmenetbe állított találkozó, amelynek tanulságait azután a sok szeminárium egyikén meg is vitathatnák. Nem is beszélve olyan részletproblémákról, mint a könyvtári költségvetés, gazdálkodás, adminisztráció, a hálózati könyvellátás sok kérdése, amelyben szintén felkészületlenek voltunk.

De jónak tartanám azt is, hogy a könyvtáros hallgatók nemcsak a nagy könyvtárakba, hanem például a járási könyvtárakba is menének szakmai gyakorlatra. Fialat, hivatását szerető embernek

önbizalmat adna és kedvet csinálna ez a találekönységre készítő munka. Mélyebbre és józanabban látna az életbe és mesterségébe, kritikusabb figyelemmel és gazdaságosabban tanulna, mert jobban látná munkája távlatait, még magatartásán is csiszolna az ott eltöltött idő.

Tudom, hogy gazdagok most is az egyetemisták tervekben. Mi most azt várjuk tőlük, hogy döntsék meg azt a rajtunk még igazolódott mondatot, hogy csak a saját kárán tanulhat az ember.

POLONYI PÉTER,
a nagykállói Járási Könyvtár vezetője

GONDOLATOK EGY SZATMÁR MEGYEI NÉPKÖNYVTÁROS ÉRTEKEZLETEN

Talán elsősorban abban különbözött ez az értekezet a hasonlótól, hogy nem mindjárt azzal kezdték könyvtárosaink, hogy ez sincs, az sincs, kevés a tiszteletdíj stb. stb. Ennek az volt az oka, hogy olyan könyvtárosok jelentek meg itt, akik hosszú kilométereket gyalogoltak, a szemükbe csapódó havasesővel viaskodva az olvasás, a műveltség terjesztésének gondolatát hozva tarsolyukban.

Nagy részben pedagógusok voltak. Legnagyobb problémájuk az iskolai nevelés mellett a társadalom, a nemzet nevelése. Munkálkodásuk célja a művelt emberek, az élet mindennapos nehézségeit okszerűen megértő dolgozók formálása, alakítása. Ennek a magasztos munkának leghatékosabb szerszáma a könyv, a mindennapos szellemi kenyér. Az ilyen táplálékot kedvelő ember társadalmunk legértékesebb tagja s nekünk könyvtárospedagógusoknak azon kell fáradoznunk, hogy az ilyen emberek tábora naponként növekedjen.

Az itt megjelent népkönyvtárosok, joggal érzik azt, hogy ők a tömegkönyvtári hálózat legfontosabb pillérei, összekötők az írók, a nagy emberi gondolatokat ébresztő könyvek és az olvasó néptömegek között. Jogosan vetették fel, hogy megyénk tömegkönyvtári hálózatát fejlesztő szerveink nem mindig vették figyelembe a falu társadalmának, a parasztságnak vágyait, igényeit, világát. A besenyői népkönyvtáros (baktalórántházai járás) elmondta, hogy falujának lakosai még manapság is a mesék világában élnek. Az iskolás gyermekek meséskönyveit, melyet a könyvtárból kölcsönöztek a szülők, rokonok, szomszédok, és utcabeliek is olvasják, hallgatják. Téli estéken egy-egy

olyan házhoz, ahol szépen és hangosan olvasó iskolásgyerek van, összejárnak tanulni 15—20-an és ott hallgatják a felolvasást (a havijelentésből ez nem tűnik ki, mivel a statisztika szerint egy ember kölcsönözte a könyvet s közvetve olvasta, hallgatta a háusz). Itt jegyezzük meg, hogy ez a népkönyvtáros három év óta végzi munkáját egy fillér tiszteletdíj nélkül, a könyvtár saját lakásán van elhelyezve saját szekrényében.

Több helyen előfordult, hogy mikor a tanító az iskolában feladta a Toldi első négy szakaszát »kívülről«, másnap nem tudták felmondani a gyermekek, mivel odahaza, mikor hangosan kezdték tanulni, a szülők ünszolták őket, hogy olvassák, olvassák, sok esetben a késő éjszakáig.

Az ilyen és hasonló jelenségek elgondolkoztatnak mindnyájunkat. Láthatjuk, hogy megvan az igény, a vágyakozás szerte a falvakban a szép, a jó, a szórakoztató frás után, mit is csinálhatnának a hosszú estéken az olyan falvak lakosai, ahol még nincs villany, rádió, vándor-mozi sem látogatja, köves útja is még csak a térképen van (Nyírparasznya). Ide úgy kell a könyv, mint a kenyér, hogy a szórakozáson kívül véleményyt, világot, embert formáljon. De ehhez gondosan kiválasztott, helyes összetételű állomány kell. Nem szabadna annak előfordulnia, hogy mint Nyírvasváriban (nyírbátori járás) a 148 kötet könyv között együgyű az a politikai mű 30 példányban legyen meg. Hol itt az elosztó könyvtáros felelőssége és gondossága?

A népkönyvtárak 200 forintnyi támogatást kaptak a megyei könyvtártól. A népkönyvtárak legsúlyosabb gondja a szekrényhiány. A nyírmadai népkönyvtáros ezért javasolta, hogy az elaprózott kis összegek helyett nagyobb összegeket küldjön a megyei könyvtár egy-egy népkönyvtárba, amennyit, amennyiből szekrényt lehet vásárolni. Természetesen ez azzal jár, hogy nem jut minden könyvtárba minden évben pénz, de a könyvtárosok szívesen várnak, ha biztosak abban, hogy egy-két éven belül rájuk kerül a sor és akkor annyit kapnak, amennyiből megvehetik a szekrényt.

Sok szó esett a tiszteletdíjakról is. Egybehangzó volt a vélemény, hogy nem jó a jelenlegi rendszer, de az is egybehangzó vélemény, hogy sok esetben a hivatástudat segít a könyvtármunkában. nem pedig a díjazás.

FARKAS JÓZSEF,
a nyíregyházi Megyei Könyvtár munkatársa

ESEMÉNYNAPTÁR

1953. március 5-én halt meg I. V. SZTÁLIN.

Sztálin művel, 1–13. kötet, Szikra, Bp.; I. V. Sztálin. Rövid életrajz, Bp. 1949. Szikra.

Március 8-a a NEMZETKÖZI NŐNAP.

Lenin V. I.: A nők felszabadításáról Bp. 1950. Szikra, 84 old.; Bars Sári: Nők a termelésben, Bp. 1951. Művelt Nép, 32 old.; Zsigmondj M. — Mezei J.: Felszabadult magyar nők, 1952. Nép-szava, 128 oldal.

1950. március 12-én halt meg MANN, HEINRICH német író, Thomas Mann bátyja. Irodalmi működésének elején Zola, Maupassant és D'Annunzio tanítványa volt, de csakhamar kifejlesztette egyéni stílusát, amelyben naturalizmus, romantika és korának expresszionista, groteszk elemekben bővelkedő kritikája játszották a főszerepet. Hatalmas szatírárt írt a német császárság társadalmáról: »A császárság« című trilógiát. Ebben a hatalmas műben élesen elítéli a német uralkodóosztályokat, kigúnyolja a burzsoáziát és rokonszenvvvel fordul a proletariátus felé. Hitler uralma alatt Mann elmenekült hazájából, Amerikában telepedett le, ahol folytatta szenvedélyes harcát a népeket és a kultúrát rabságban tartó zsarnokság minden formája ellen.

Mann H.: Az alattvaló (ford.: Lányi Viktor) Bp. 1950. Franklin, 329 old.; Mann H.: Kiváros (ford.: Keresztury Dezső) Bp. 1952. Szépirod. 326 oldal.

1919. március 21-én kiáltották ki a MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGOT.

Magyar Tanácsköztársaság 1919. Bp. 1949. Szikra, 351 old.; Lenin és Sztálin a Magyar Tanácsköztársaságról, Bp. 1951. Szikra, 49 old.; A Magyar Tanácsköztársaság hősi küzdelmeiről, Bp. 1954. Szikra, 271 oldal.

1905. március 24-én halt meg VERNE, JULES francia író, egyike a legnépszerűbb ifjúsági íróknak az egész világon. Egy új műfaj: a tudományos-kalandos regény műfajának volt megteremtője. A regény izgalmas cselekménye sok természettudományos ismeretanyagot ad az olvasónak. Regényeinek mulatságos elemeit kitűnően karikírozó emberábrázolásai adják, de ezeknél nagyobb jelentőségűek hősei, akik egy egyszerű emberi erényt példáznak. (Pl.: a magyar Sándor Mátyás a hazaszeretet és igazságosság jelképe.) Verne haladál világnézetű író. Szeme sokfelé hatolt el, ahol a népek a szabadságért küzdöttek. A magyar nép szabadságharcáért is kiállt a »Sándor Mátyás«-ban. Számos művében (Két évi vaktáció, Észak a Dél ellen) fellép a rabszolga-rendszer ellen. Műveinek legfőbb tárgya a természettudomány és technika korlátlan fejlődésének lehetősége. Tudományos-fantasztikus regényeinek nem egy »találmánya« vált már azóta valósággá. Verne Gyula kiváló nevelő volt: tökéletesen össze tudta hangolni a szórakoztatást és a tanítást, fel tudta ébreszteni az ifjúság egészséges kalandvágyát és jó irányba terelni kíváncsiságát.

Verne: A bégum ötszáz milliója (ford.: Lányi Viktor) 1954. Szépirod. 240 old.; Verne: Sándor Mátyás (ford.: Vázsonyi Endre) Bp. Ifjúsági, 1952. 549 old.; Verne: Rejtelmes sziget (ford.: Vázsonyi Endre) Bp. Ifjúsági, 1953. 547 old.; Verne: Tizenöt éves kapitány (ford.: Passuth László) Bp. Ifjúsági, 1954. 318 old.; Vázsonyi Endre: Verne Gyula (Népszava, 1953. febr. 8.); Hegedűs Géza: Verne Gyula (Szabad Nép, 1953. febr. 8.).

1945. március 25-én jelent meg a SZABAD NÉP első legális száma, többéves illegális, földalatti harc után.

Az illegális Szabad Nép, Bp. 1954. Szikra, 135 old.; Sánta Ilona: Az illegális Szabad Nép (Szabad Nép, 1954. márc. 8.).

1885. március 29-én született KOSZTOLÁNYI DEZSŐ költő, regényíró és kritikus, a Nyugat-nemzedék egyik legkiválóbb tagja. Már első verskötetete is feltűnt formai erőnyelével és nyelvének egyéni színeivel. Kosztolányi nagy műveltségű író, egyik legművészibb műfordítónk. Korai műveiben csak az ember belső életével foglalkozott, későbbi írásaiban egyre nagyobb helyet foglal el a társadalomkritika, a szociális problémák feltárása, (Édes Anna.) Mint kritikust kulturált és elegáns előadásmód és a művészi szépség megérzése és megértése jellemzik.

Kosztolányi: Összes költeményei I., II. Bp. 1936. Révai, 205, 212 old.; Kosztolányi: Válogatott novellái, Bp. 1954. Szépirod. Kk. 532. o.; Kosztolányi Dezsőné: Kosztolányi Dezső, Bp. 1938. Révai, 366 oldal.

VAJDA PÁL

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

IDEOLOGIAI-POLITIKAI IRODALOM:

Szamel Lajos: A szocialista törvényességről. Társadalmi Szemle, november. (Antalfi György.)

ISMERETTERJESZTŐ IRODALOM:

Alsyng: Beethoven. Népszava, dec. 28. (Rajki András.)

Csatkay Endre: Sopron. Természet és Társadalom, december. (Gogoliák Lajos.)

Heckenast Gusztáv: A Rákóczi szabadságharc. Természet és Társadalom, december. (Maksay Ferenc.)

Hoffmann Tibor: Mit mond az atomfizika a fémek szerkezetéről? Természet és Társadalom, december. (Román Pál.)

Lyka Károly: Szobrászatunk a századfordulón. Népszava; dec. 7.

Makkai László: A magyar puritánusok harca a feudalizmus ellen. Irodalomtörténet, 1954. 4. szám. (Bán Imre.)

Mihalik Sándor: Szentpéteri József élete, ön-életírása, művel. Élet és Tudomány, dec. 15. (Madarász Andor.)

Réti István: A nagybányai művésztelep. Társadalmi Szemle, november. (Németh Lajos.)

Ruzsás Lajos: A pécsi Zsolnay-gyár története. Dunántúl, 1954. 9. szám. (Vörös József.)

Sztrókey Kálmán: A technika ábécéje. Természet és Társadalom, december. (Varga Ferenc.)

Tangl Harald: Háziállatok életlana. Élet és Tudomány, dec. 22. (Remenyik István.)

Tordai György: Horárik János. Magyar Nemzet, 1955. jan. 5. (Hegedüs Géza.)

Virágzó mezőgazdaság — jómódú nép. Művelt Nép, dec. 12.

Vinogradov: Paganini. Új Világ, dec. 16. (Munányi-Kovács Endre.)

SZÉPIRODALOM:

Arany János Válogatott Művei. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Makay Gusztáv.)

Balzac: Elveszett illúziók. Esti Budapest, dec. 8. (Eörsi István.)

Berzsenyi Dániel Válogatott Versel. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Orosz László.)

Boccaccio: Dekameron. Kohó, december. (Isépy Tamás.)

Bródy Sándor: A sas Pesten. Népszava, 1955. jan. 4.

Csernisevszkij: Mit tegyünk? Művelt Nép, december 26.

Falusi Róbert: Sophokles. Természet és Társadalom, december. (Révay József.)

Fiedling, Henry: Jonathan Wild. Népszava, december 7.

Fontane, Theodor: Effi Briest. Népszava, december 7.

Gergely Sándor: Dózsa György. Szabad Nép, december 19. (Nagy Péter.)

Gorkij: Az anya. Magyar Nemzet, dec. 14. (Hegedüs Géza.)

Haladó hagyományaink. A román Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó magyar nyelvű sorozata. Irodalomtörténet; 1954. 4. sz. (Rejtő István.)

Hét évszázad magyar versel. Szabad Nép, dec. 25. (Fekete Sándor.); Magyar Nemzet, dec. 28. (Hegedüs Géza.)

Horváth Mária: Katl. Művelt Nép, dec. 26.; Irodalmi Újság, 1955. jan. 1. (Földes Anna.)

Iszakovszkij: Válogatott versek. Magyar Nemzet, 1955. jan. 5. (Hegedüs Géza.)

Jókai Mór: Az élet komédiái. Magyar Nemzet, dec. 28. (Hegedüs Géza.)

Juhász Ferenc: A tékozló ország. Csillag, december (Nagy Péter); Magyar Nemzet, dec. 14. (Hegedüs Géza.)

Karinthy Frigyes: Így írtok ti. Kohó, december. (Kiss Gyula.)

Komlós Aladár: Vajda János. Magyar Nemzet, 1955. jan. 4.

Kónya Lajos: Országúton. Művelt Nép, dec. 12. (Ungvári.)

Lambert, Eric: Húszezer rabló. Irodalmi Újság, dec. 11. (Nemes László.)

Lutter Tibor: Jonathan Swift. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Kéty László.)

Maupassant: Egy asszony élete. Művelt Nép, dec. 12.

Mikszáth Kálmán: Jókai Mór élete. Magyar Nemzet, dec. 14. (Hegedüs Géza.)

Mikszáth Kálmán: A fekete város. Magyar Nemzet, 1955. jan. 5. (Hegedüs Géza); Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Bán Imre.)

Mikszáth Kálmán: A Noszty-fiú esete Tóth Marival. Magyar Nemzet, 1955. jan. 5. (Hegedüs Géza.)

Mollère Válogatott Vigjátéka. Magyar Nemzet, 1955. jan. 5. (Hegedüs Géza.)

Nagy László: A nap jegyese. Dunántúl, 1954. 9. sz. (Szabó Ede.)

Naumov: Furmanov. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Kéry László.)

Ovecskin: Falusi hétköznapok. Szabad Nép, dec. 23. (Gondos Ernő.)

Örkény István: Hóviharban. Társadalmi Szemle, november. (Nagy Péter.)

Pap Károly: A hószobor. Művelt Nép, dec. 26. A pécsi írók műsorfüzetéről. Dunántúl, 1954. 9. sz. (T. Polgár István.)

Révész Gy. István: Helló, Hopkinst! Művelt Nép, dec. 26.; Népszava, 1955. jan. 4.

Sásdi Sándor: Ruzsinka. Magyar nyelvőr, szept.-dec. (Benkő László.)

Szabó Pál: Nyugtalan élet. Magyar Nyelvőr, szept.-dec. (B. Lőwinczy Eva.)

Tolsztoj, Lev: Háború és béke. Magyar Nemzet, dec. 14. (Hegedüs Géza.)

Turgenyev: Egy vadász feljegyzései. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Dallos György.)

Várnai Zseni: Válogatott versek. Népszava, 1955. jan. 4.

Zalka Máté: Ivanov és más elbeszélések. Szabad Nép, dec. 30. (Kelemen Sándor.)

Zrínyi Miklós: Válogatott prózai írások. Magyar Nyelvőr, szept.-dec. (Terestyáni Ferenc.)

IFJUSÁGI IRODALOM:

Dickens: Copperfield Dávid. Szabad Ifjúság, dec. 23.

Geréb László: A parasztgenerális. Csillag, dec. (Seres József.)

Hegedüs Géza: Utvesztő. Csillag, december. (Erdős László.)

Kovai Lőrinc: Parker matróz igazsága. Szabad Ifjúság, dec. 23.

Orosz népmesék. Művelt Nép, dec. 26.

Szirákyné Judit: Tisztességes János. Szabad Nép, dec. 30. (Földes Anna.)

Tizenhatan. Dunántúl, 1954. 9. sz. (Abody Béla.)

Vitányi János: Főhadnagy Fazekas. Magyar Nemzet, dec. 14. (Hegedüs Géza.)

IRODALMI CIKKEK:

Csorba Zoltán: Balassi Bálint. Kohó, december. Dr. Bárdos Kornél: Balassi verseinek dallamai. Kohó, december.

Fábián István: Balassi Bálint és az Anna-énekek. Dunántúl, 1954. 9. sz.

Várkonyi Nándor: Az énekmondók és lovagköltésztünk nyomai. Dunántúl, 1954. 9. sz.

Bóka László: A magyar helyesírás ügye. Szabad Nép, dec. 7.

Vas István: Jegyzetek Nagy Lajosról. Csillag, december.

Ornkény István: Búcsú Nagy Lajostól. Csillag, december.

Sötér István: Jókai útja I. rész. Csillag, december.

Bajomi Lázár Endre: Anatole France, Csillag, december.

Howard Fast: Mit jelent az amerikai írónak a szovjet irodalom. Magyar Nemzet, dec. 11.

Aczél Tamás: Tovább a júniusi úton. Irodalmi Újság, dec. 11.

Alexej Szurkov beszámolója a Szovjet Irók Szövetsége II. kongresszusán a szovjet irodalom helyzetéről és feladatairól. Szabad Nép, dec. 17.; Magyar Nemzet, dec. 17.

Tanácskozik a szovjet írók II. kongresszusa. Irodalmi Újság, dec. 21.

A széppróza fejlődésének problémái. A szovjet írók II. kongresszusa. Irodalmi Újság, dec. 25.

Tyhonov beszámolója a szovjet írók kongresszusán a modern haladó világirodalomról. Magyar Nemzet, dec. 29.

Veres Péter nyilatkozata a szovjet írőkongresszusról. Szabad Nép, 1955. jan. 1.

A szovjet drámairodalom. A. J. Kornyejcsuk előadásából. Irodalmi Újság, 1955. jan. 1.

Legyen méltó irodalmunk nagy népi közhöz. Ilja Ehrenburg felszólalásából. Irodalmi Újság, 1955. jan. 1.

Vértes György: A magyar munkásmozgalom ábrázolásának kérdéseiről. Irodalmi Újság, december 21.

Bodnár György: Új törekvések és új problémák a mai magyar irodalomban. Társadalmi Szemle, november.

Vidor Miklós: Radnóti Miklós. Népművelés, december.

Gergely Sándor: Szabad-e... Irodalmi Újság, dec. 25.

Rajcsányi Károly: Fehéren — feketén? Hozzászólás Gergely Sándor cikkéhez. Irodalmi Újság, jan. 1.

Bóka László: »Jelszó: Petőfi!« Szabad Nép, dec. 19.

Ilyés Gyula: Petőfi Mezőberényben. Hozzászólás Bóka László: »Jelszó: Petőfi!« című cikkéhez. Szabad Nép, dec. 28.

Horváth Márton: A »Petőfi Mezőberényben« vitájához. Szabad Nép, 1955. jan. 1.

Falkai Éva: Román Rolland, Szabad Ifjúság, dec. 30.

Bajomi Lázár Endre: A békeharcos Román Rolland I—II. Népszava, dec. 30. 31.

Benedek Marcell: Román Rolland. Halálának tizedik évfordulójára. Szabad Nép, dec. 30.

Dobossy László: Román Rolland példája. Magyar Nemzet, dec. 30.

Veres Péter: Irodalmunk mai és holnapi gondolatai. Szabad Nép, dec. 31.

Trócsányi Zoltán: A régi magyar könyvek kézirata, kiadása és nyelve. Magyar Nyelv, 1954. 3—4. sz.

Barta János: Jókai és a művészi igazság. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz.

Belkin, A.: Csehov realizmusa. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz.

Harsányi Zoltán: Reviczky arcképéhez. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz.

Osszeállította: Bán Gézáné

A SZÉPIRODALMI ÉS ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ TERVEIBŐL

A Szépirodalmi Könyvkiadó a Felszabadulásról a többi közt a következő kiadványokkal emlékezik meg:

Hegedűs Géza: A sötétség utolsó órái c. regénye a nyilas uralom összeomlásának képe, 1945 februárjától. — Budapest ostromáról szól Mesterházi Lajos egy kötetben megjelenő két műve: **Tanúság és Az ember nevében.** Déry Tibor az 1944-es emlékeit, az illegális élményeit írja meg **Emlékezések az alvilágra, börtönbéli élményeit pedig a Börtönnapló c. művében.** (A két mű egy kötetben jelenik meg.) — Egy volt diósgyőri munkás, **Fekete Mihály** emlékiratai viselik a **Diósgyőri ellenállók** címet. — **Darvas József Város az ingoványon c.** korrajza újabb kiadását említjük meg a hasonló tárgyú kiadványok között.

Küzdelmes újjókat írja meg **Szabó Pál,** önéletrajzának, a Nyugtalan életnek második kötetében. — Régi adósságot törleszt könyvkiadásunk **Kodolányi János**nak a 20-as években és a 30-as évek elején írt novellái és kisregényei kiadásával; a kötet címe: **Éltek, ahogy tudtak.**

A mai tárgyú kiadványok közül újdonság **Kovai Lőrinc** kétkötetes regénye. A nagy virradat — és a humoros írások kedvelői előtt jólistmert humorista **Darvas Szilárd** karcolatainak gyűjteménye: a **Tréfás kalauz.**

A riport és az útinapló műfaját képviseli **Szabó Pál** cikkeinek, riportjainak gyűjteménye: **Munkák és napok,** valamint **Illés Béla** kölete a mai szovjet életről **Felszabadítónk** címmel.

Hollós Korvin Lajos három évtizedes munkásságának termékeiből válogat a **Harminc esztendő c.** verseskötet. Új költőink közül **Simon István** beszél a ma emberéről **Nem elég c.** kötetében. — Ismét kiadásra kerülnek **Petőfi és József Attila** összes és **Tóth Árpád** válogatott versei, utóbbi új válogatásban.

Olvasóink legkedvesebb klasszikusai közül **Jókaitól** megjelenik a **Szegény gazdagok,** És mégis mozog a föld, A löcsel fehér asszony; — **Mikszáth** hat kisregénye egy kötetben és **Az új Zrínyiás;** — **Móricz Zsigmond**tól pedig a **Kerek Fenék és az Uri mumi.** — A századforduló iro-

dalmát a költő **Reviczky Gyula** önéletrajzszervi regénye, az **Apai örökség és Thury Zoltán Egy arany c.** elbeszéléskötete képviseli. — A történelmi regények közül kiemelkedik **Laczko Géza** kétkötetes regénye, a **II. Rákóczi Ferenc.**

A népszerű **Olcsó Regénytár** januártól hetente megjelenő kötetei közt **Howard Fast,** **Gorkij,** **Jókai,** a századforduló nagy magyar írónőjének, **Kaffka Margit**nak, az amerikai humorista **Leacock,** továbbá **Mikszáth,** **Móricz,** **Nagy Lajos,** **Teránszky J. Jenő,** **Alekszej Tolsztoj** és **Verne** művei kerülnek az olvasók kezébe.

Az **Új Magyar Könyvkiadó** az idén bővített programmal indul: átvette valamennyi külföldi irodalom magyar nyelvű kiadását. Tervében szerepel **Ilja Ehrenburg** nagy vitát keltett **Olvasd-a.** A jelenkori külföldi irodalmat képviseli a többi közt a 30-as évek **Kinájának** nagy társadalmi regénye, a **Hajnal előtt** (**Mao Tung** műve), a **costaricai Fallas Junai** anyó című regénye, továbbá a 20-as évek **Firenzéjében játszódo Szegény szerelmesek krónikája;** szerzője: **Pratolini.** A klasszikus francia irodalomból **Montesquieu Perzsa levelei,** **Voltaire Kisregények** címen összeválogatott írásai szerepelnek a tervben, valamint **George Sand** romantikus szerelmi története: a **Mauprat** — míg az újabb francia irodalomból **Aragon** híres elsőháborús regényének, a **Báseli harangok**-nak új magyar kiadása és **Jules Renard** kegyetlen humorú szatírája: a **Smokk.**

A polgári életforma bírálatának két német képviselője szerepel a tervben: **Thomas Mann** tavalyi napok alatt elfogyott **Buddenbrook házának** új kiadása és az irodalmi szírvonalúnak ígért **detectivregény,** **Hans Schertig:** **Az eltűnt tanácsos.**

L. Ny. Tolsztoj befejezetlenül maradt önéletrajzának, a **Gyermekek,** **serdülők,** **ifjúkor**-nak kiadása fogja teljesebbé tenni a nagy író műveinek újabb, művészi fordítású sorozatát. **Gorkij Válogatott Művel-nek** sorozata a **Foma Gorgyjev**-vel váltik teljessé.

A drámai művek olvasói **Füst Milán** fordításában kapják kezükbe **Shakespeare** egyik legnagyobb tragédiáját, a **Leár királyt.**

Kitüntetett könyvtárosok

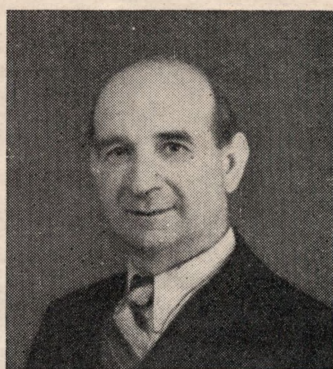
A népművelési miniszter »A Szocialista Kultúráért« kitüntető jelvényt adományozta a következő könyvtárosoknak:

Seszták András járási
könyvtárvezető, Orosháza

F. Góhér Anna járási
könyvtárvezető, Baja

Bihari László könyvtáros,
Fővárosi Operett Színház

Szabó Kálmán járási
könyvtárvezető, Sopron

Réfi Antalné járási
könyvtárvezető, Pápa

Kovács János járási
könyvtárvezető, Siófok

Preszburger Margit nép-
könyvtáros, Fábiansébestyén

Halfár Rudolf megyei
könyvtárvezető, Pécs

Czifra Jánosné
népkönyvtáros, Bajót
(miniszteri dicséző oklevél)

A következő számunkban közöljük »A Szocialista Kultúráért« jelvénnnyel kitüntetett többi könyvtáros fényképét.

A debreceni Megyei Könyvtár olvasóterme

Ifjúsági olvasók a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 3. számú kerületi könyvtárában

A KÖNYV melléklete

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni.

POLITIKAI MŰVEK

LENIN MŰVEINEK 11., 13. ÉS 14. KÖTETE

Szikra

Az utóbbi hónap alatt megjelent a Szikra Könyvkiadó kiadásában Lenin Műveinek 11., 13. és 14. kötete.

Lenin Műveinek 11. kötete az 1906 június és 1907 január közötti időszakot öleli fel. A kötetben foglalt művek nagyrészt az I. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tevékenységével, az I. duma feloszlatásával és a II. Állami Duma választásainak előkészítésével foglalkoznak. Ezekben a munkákban Lenin leleplezi a mensevikok taktikáját, amelynek az volt a célja, hogy a szociáldemokrata párt támogassa a kadet dumát és a kadetokból alakítandó duma-kormány jel-szavát. Rámutat a kadetoknak az I. dumában betöltött áruló szerepére, és a duma feloszlata után politikai szempontból megvilágítja a duma feloszlásának okait. A II. Állami Duma választásai előtt harcol a mensevikok ellen, mert azok blokkba kívántak lépni a kadetokkal, osztályszempontból értékeli a választásokon induló egyes pártokat és azt a következtetést vonja le, hogy a proletár pártnak a választásokon teljesen önálló osztálypolitikát kell folytatnia.

»A moszkvai felkelés tanulságai« című híres cikkében Lenin levonja az első orosz forradalom tanulságait és — mint több más cikkében is — behatóan foglalkozik a fegyveres felkelés szervezésének és taktikájának kérdéseivel.

Lenin Műveinek 13. kötete azokat a munkáit tartalmazza, amelyeket 1907 jú-

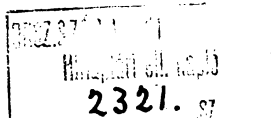
niusától 1908 áprilisáig írt. Lenin ezekben az írásaiban az első oroszországi forradalom veresége után kialakult politikai helyzettel, a reakció időszakával és a pártra ebben az időszakban váró feladatokkal foglalkozik. Meghatározza a bolsevikok dumataktikájának feladatait ebben az új szakaszban.

A kötet tetemes részét Lenin két igen fontos agrártanulmánya alkotja: »Az agrárkérdés és a „Marx-kritikusok« X—XII. fejezete (az első 9 fejezet Lenin Műveinek 5. kötetében jelent meg) és »A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es, első orosz forradalomban«. Az előbbiben leleplezi a marxizmus kritikusanak helytelen agrártételeit és kifejti a marxizmus helyes álláspontját több fontos agrárproblémában. Az utóbbi megvilágítja az oroszországi agrárforradalom gazdasági alapjait, ismerteti az OSZDMP agrárprogramjának alakulását, a bolsevikok és a mensevikok között folyó harc tükrében bemutatja a nacionalizálás és a municipalizálás lényegét és a II. dumában az agrárkérdésben lezajlott viták alapján ismerteti az egyes pártok és áramlatok agrárnézeteit.

Lenin több cikkében foglalkozik a szakszervezetek szerepével, bírálja a szakszervezetek »semlegességének« helytelen jel-szavát és rámutat arra, hogy a proletariátus szocialista tudatának fejlesztése és forradalmi szellemének ápolása céljából feltétlenül közelebb kell hozni egymáshoz a szakszervezeteket és a pártot.

»A stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszus« címmel megjelent két cikkében leleplezi a nemzetközi munkásmozgalom opportunistáit, és bebizonyítja, hogy a német szociáldemokraták letértek a forradalmi marxizmus útjáról.

Lenin Műveinek 14. kötete — »Materializmus és empiriokriticismus« című híres filozófiai munkája, amelyről a

Párttörténet megállapítja, hogy ez a bolsevik párt »elméleti előkészítése« volt.

Ebben a művében Lenin pártos, engesztelhetetlen harcot vív az orosz machisták és külföldi tanítómestereik ellen és védelmére kelt a marxizmus elméleti alapjainak, a dialektikus és történelmi materializmusnak. Lenin itt materialista módon általánosítja a legfontosabb eredményeket amelyeket a tudomány Engels halála óta elért.

A kötet magában foglalja a »Tíz kérdés az előadóhoz« c. téziseket, amelyek alapján a bolsevik frakció elhatárolta magát a hozzá csatlakozott machista Bogdanovtól és követőitől. (Z. E.)

Lenin Műveinek 1—14, 21—33. kötete. Bp.: Szikra Kk.
Lenin: Filozófiai füzetek. Ford. Bólyai Ernő. Bp.: Szikra Kk. 1954. 441 old. 5 t.
Sztálin: A dialektikus és a történelmi materializmusról. 2. kiad. Bp.: Szikra Kk. 1949. 40 old. (A marxizmus—leninizmus kiskönyvtára 30.)
Engels: A természet dialektikája. 1973—1883. Teljes magyar kiadás. Bp.: Szikra Kk. 1952. 410 old.
Haszacsil, F. I.: Anyag és tudat. Ford. Varga Dénes. Bp.: Szikra Kk. 1953. 207 old.

Vorosilov:

CIKKEK ÉS BESZÉDEK

Szikra

Vorosilov »Cikkek és beszédek« című műve az 1925—1936 végéig terjedő időszakot öleli fel. A könyvben megjelent beszédek és cikkek témája igen szerteágazó. Számos írás foglalja a Vörös Hadsereg kialakulásával, történelmi múltjával, szervezeti felépítésével, s a fejlődő szovjet hatalom megvédése terén reá váró feladatokkal.

Ebben az időszakban — főként a 20-as évek végén és a 30-as évek elején — imperialista támadás veszélye fenyegette a Szovjetuniót. A hatalmas arányú gazdasági építőmunka — a helyreállítás, majd az első öt éves terv beindítása és végrehajtása, a mezőgazdaság kollektivizálása — mellett tehát a Szovjetunió kormányának, a szovjet népnek állandóan résen kellett lennie, készen kellett állnia arra, hogy ha kell, méltó választ adjon az imperialisták támadási kísérleteire. Vorosilov elvtárs pontosan meghatározza, sokoldalúan megvilágítja frásaiban a feszült nemzetközi légkörből eredő feladatokat.

Érdekesekek és rendkívül tanulságosak a gazdasági építőmunka különböző területeivel foglalkozó cikkei, a vasmunkások, vasutasok kongresszusán, a Szovjetunió szakszervezetei VII. és VIII. kongresszusán, a Komszomol IX. kongresszusán, az élenjáró kolhozparasztok I. országos

kongresszusán, a sztahanovisták I. országos tanácskozásán stb. elhangzott felszólalásai.

A kötet tanulmányozása során a maga teljességében kerekedik ki az olvasó előtt, hogy milyen kihetetlen nehézségekkel kellett megküzdenie, micsoda erőfeszítéseket kellett tennie ezekben az esztendőekben a nagy bolsevik pártnak, hogy leleplezze a trockisták-zinovjevisták alattomos aknamunkáját, s megteremtse sorai teljes egységét.

A mű magyar kiadásában szerepelnek Vorosilov elvtársnak hazánkban mondott fontosabb beszédei is.

Ez a könyv fontos kiegészítője a Szovjetunió Kommunista Pártja történetének, és kétségtelenül komoly segítséget fog nyújtani annak tanulmányozásához.

A könyv megjelenését Néphadseregünk tagjai körében is nagy érdeklődés előzte meg.

Különösen fontos és érdekes ez a mű nekünk, magyaroknak, akik Vorosilov elvtárs egyéniségét beszédeiből, valamint tetteiből közvetlenül ismerjük.

(Vidor Emma)

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam. 8. kiad. Bp.: Szikra Kk. 1954. — 306—400 old.

A Szovjetunió története. III. kötet. Írták: Bazilovics K. V., Bahrusin Sz. V., Pankratova A. M. stb. Szerk.: Pankratova A. M. Ford. Rákos Ferenc és Hadrovics László. Bp.: Szikra Kk. 1950. — 387—437 old.

Mao Ce-tung

VÁLOGATOTT MŰVEI IV. KÖTET

Szikra

Mao Ce-tung elvtárs válogatott műveinek IV. kötete a japánellenes háború utolsó időszakában (1941 március — 1945 augusztus) írt műveket foglalja magában. A kötet anyaga rendkívül gazdag: a benne tárgyalt problémák fényt vetnek Mao Ce-tung elvtárs nagyszerű elméleti, gyakorlati és szervezői képességeire, s ugyanakkor arra a bonyolult helyzetre is, amellyel ebben az időszakban Kínának meg kellett küzdenie.

A kötet egyik legfontosabb anyaga, amely összefoglalja a japánellenes háború tanulságait, megadja a keretét a kötetben szereplő többi munkának, s hosszú évekre előre kijelöli Kína fejlődésének további útját: Mao Ce-tung elvtárs beszámolója a Kínai Kommunista Párt VII. kongresszusán, 1945. január 31-én. A III. kötetben szereplő fontos munkák (»A kínai forradalom és a Kínai Kommunista Párt«, »Az új demokráciáról«) elméleti megállapításait konkretizálva Mao Ce-

tung elvtárs körvonalazza a Kommunista Párt és a kínai nép konkrét célkitűzéseit, a demokratikus átalakítások fokozatait, a jövőendő új-demokratikus államrend tartalmát és jellegzetességeit. Ezek a megállapítások azóta fokról fokra valóra váltak és válnak a szocializmus alapjait építő népi Kínában.

A második témakörhöz azok a művek sorolhatók, amelyek a második világháború menetével, a demokrácia és a fasizmus tábora közötti erőviszonyok elemzésével, ezen belül a japán imperializmus szükségszerű vereségével és azokkal a belső előfeltételekkel foglalkoznak, amelyek Kína győzelméhez voltak szükségesek. A Kínai Kommunista Párt vezetői japánellenes erők, a »felszabadító körzetek« helyzete mindvégig rendkívül súlyos volt: nemcsak a japán hadsereg támadta őket elkeseredetten, hanem a Kuomintang blokádjával és szabatáló politikájával is meg kellett küzdeniük. A »felszabadított körzetek« gazdasági helyzetét elemző cikkeiben Mao Ce-tung a megoldás útját a lehető legteljesebb önállóságot, a takarékoságot, a hadsereg és az igazgatási apparátus átszervezését jelelte meg. E politika, amelynek megvalósítása nagy erőfeszítéseket követelt a kínai néptől, helyesnek bizonyult, s nagyban elősegítette a kínai nép győzelmét a japánellenes háborúban.

Nem kevésbé fontos helyet foglalnak el a kötetben a párt belső életét, fejlődését tárgyaló munkák. 1941—1942-ben nagyarányú vita zajlott le a párttagok között a pártoktatásban érvényesülő szubjektívizmus, a pártmunkában tapasztalható szektáság és a pártirodalomban elburjánzott sablonok kérdéséről, s ez a vita (amely igen fontos volt a három év alatt 40 000-ről 800 000 főnyire növekedett párt szempontjából) elősegítette a párt eszméleti politikai megszilárdítását.

Végül feltétlenül szólni kell Mao Ce-tungnak a művészetrel és az irodalommal foglalkozó 1942. évi híres jenani beszédéről. Ebben részletesen elemzi az új kínai kultúra megteremtésével összefüggő kérdéseket: Kit szolgáljon a művészet? Mi a viszony az irodalom és az élet között? Mi legyen a néptől elszakadt régi kínai kultúrával? Nem árt-e az irodalom népszerűvé tétele, a tömegek közötti terjesztése a művészi színvonalnak? stb. Mao Ce-tung elvtárs mindezekre a kérdésekre világos, szabatos választ ad, s ezekből a válaszokból nemcsak Kínában okulhatnak az írók, a művészek és az olvasók, hanem más országokban is. (N. G.)

Mao Ce-tung: *Válogatott művei I—III. kötet.* Bp. Szikra, 1952—54.
Emi S'ao: *Mao Ce-tung gyermekkorára és ifjúságára.* Ford. Gellért György. Pp.: Ifjúsági Kk. 1951. 56 old. 1 t.

Devecseri Gábor:

JÖVENDŐ TÜKRE

Szépirodalmi Könyvkiadó

Devecseri most megjelent nyolcadik verseskötete az utóbbi négy esztendőben írott másfélszáz költeményét tartalmazza. A költő az új magyar líra egyik jelentős képviselője, a »Nyugat« művészi örökségét, a nyelv festői, zenei eredményeit ő alkalmazza legkövetkezetesebben lírájában. Mint Kossuth-díjjal kitüntetett műfordító, elsősorban Homeros eposzainak új és művészi átültetésével gazdagította a magyar kultúrát.

Devecseri költői útja hosszú távot átfogó út az antik Görögország és Róma klasszikus világából és az öncélú szépségkultusz remeteségéből a pártig, a szocializmus országáig. Aki ifjúsága kezdetén még léleklében Trója lándzsás hősei és egy meddő önszemlélet révületében időzött, a háza felszabadulásával kilépett a régmúltból és a »jövendőnk-arcú« szovjet katona karján saját korához érkezett el. Fejlődésének ezt a folyamatát fogalmazza meg az Égett a vár c. versében is. Az »omló, vérző vár« lángjaiban nemcsak a tegnapi hamvadt el, de fénye a holnapot is megvilágította. A költő már e holnap kommunista énekese: »Lángnyelvek, ti jöttök velem, erősödik a küzdelem, a táncotokban lobogó harc, ne égjen többé nélkülüem«.

A Jövendő tükre Devecseri költészetének sokrétű bővüléséről ad számot. A műgondtól csiszolt és változatos formák foglalatában a párt ügyét lelkes hűséggel szolgáló, szikrázóan friss költő-egyniség mondanivalója a tartalom. E versek legfőbb jegye az életvidám üdeség. Egyik költeményében (Könnyű dal a régi dalkból), annak a vágyott »egy dallam«-nak megleléséről szól, mely felcsendül »minden dalban«. Devecseri e dallama — mint maga is írja — a »tisza szívvel«, »vidáman égrekelő ének«. E költészetben a világ — táj, madár, iskola, könyvnap stb. — csupa felajánkozás: itt vagyok, írj meg, szőj be verseidbe. A versekben így repül be az ég a ház ablakán, a színetváltó Balaton bái ruhát ölt, a tavasz pedig lóháton vágat és sugárnyállal ló a zimankós télre. De e képgazdagság csupán költői nyersanyag az ember, az eszme s nem egyszer bonyolult filozófiai igazságok (pl. Oktató-ének) ábrázolásához. A költő rokonszenves magabiztossággal így ábrázolja az életünkben jelentkező egyre győzedelmesebb újat és

népünk, országépítésünk nagy problémáit is. (Egy igaz emberhez stb.) A külföldi utazások során írott versek közül főleg a németországi ciklus a béke és az emberiség sorskérdéseit veti fel, forró pátoszszal. (Németország, Goethe korának műzeuma stb.)

Az összességében felemelő hatású kötetről ám hadd jegyezzük meg azt is: a játékos könnyedség amennyire erénye, olyanmennyire buktatója is lehet a versnek. Néha kelleténél kecsesebb a hang, mint ahogy azt a tartalom kívánná. Néhol a nagyobb tömörség növelné a mondani-való erejét. A költő fejlődésének újabb szakasza — mint ezt sok-sok gazdag szépségű verse tanúsítja — az olykor talán érdesen ható monumentális egyszerűség.

(Vihar Béla)

Devecseri Gábor: Terjed a fény. Versek.
Bp.: Hungária Kk. 1950. 55 old.

Karinthy Ferenc:

HAZAI TUDÓSÍTÁSOK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Karinthy Ferenc kötetét tizennégy riportot gyűjt össze, napjaink tizennégy emberi problémájának riportszerű feldolgozását. Karinthy úgy használja ezt a műfajt, mint bányász a lámpását, tudós a műkroszkópját: az ismeretlen jelenségeket, az emberek szívében, agyában, hétköznapi kapcsolataiban rejtőz feltáratlan titkokat kutatja. R riportjai nem félnek járatosan területeket bebarangolni vállalni az igazmondás felelősségét, a győzelmek nehézségeit.

Majd minden írását ismerjük napilapokból, folyóiratokból, de a tizennégy riport külön-külön kevesebbet — s bizonyos szempontból többet — mondott akkoriban, mint most ez a kötet. Mert ha a *Hazai tudósítások* esztendőök forgása alatt vesztek el is frissességükből, ha forró aktualitásuk az események alakulása közben hűlt is, Karinthy riportjainak érvényessége, írói hitele épp időálló voltuknál fogva elevenebb, mint a megjelenés pillanatában. És így együtt keresztnetszetét adják az ország életének.

A Hazai tudósítások legjobb darabjai — *Hol van Muszka Imre?*, *A két Mátra*, *Bukott ember*, *Ezer év* — drámai felépítésűek. Karinthy itt méhányszavas jellemzés után belevág a sűrűjébe, végig követi egy vagy több ember útját, kerek történetet mond el. Ezekben az írásokban sok a novellisztikus, igényesen szépprózai

elem, az olvasó gyakran érzi: többet kap regisztrált valóságánál. Kevesébb sikerültek azok a kötetben szereplő riportok, amelyekben Karinthy nem tudta anyagát »marokra fogni«. (Vidéki orvos. A képviselőjelölt egy napja.) Itt a megragadó részletek mellett szembetűnővé lesz a riport műfajból adódó, kevésbé kimunkált jelleg az események gyors, hiteles lejegyzése közben a téma nem épül szilárd mag köré, szétzilálódik, szertefoszlik.

Karinthy Ferencről eddig is tudtuk, hogy jószemű, biztosított író. Hazai tudósítások című kötetével amellettt tanúskodik, hogy az elmúlt évek során nemcsak látása lett élesebb, de szíve is mélyen érző.

(Gera György)

Karinthy Ferenc: *Kentaur*. (Regény.)
Bp.: Új Idők Kk. 1948. 158 old.
Karinthy Ferenc: *Szép élet*. (Elbeszélések.)
Bp.: Franklin Kk. 1949.
Karinthy Ferenc: *Budapesti tavasz*. Regény.
Bp.: Szépirodalmi Kk. 1953. 393 old.

SÁRKÖZI GYÖRGY

VÁLOGATOTT VERSEI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Negyvenhat esztendőskorában, végelgyengülésben távozott az élők sorából a balfi haláltábor poklában ez a csendesszávu, szerény, műveivel, még inkább szervezői működésével oly jelentőssé vált költő, fordító és szerkesztő. Sárközi György a harmincas évek magyar irodalmában fontos helyet elfoglaló Válasz szerkesztője volt, ő kezdeményezte a Magyarországi Felfedezése című falukutató könyvsorozatát. Élete végéig tudatosan egy volt a szegényparasztság felszabadulásáért küzdő írőkkel, értelmiségiekkel. Szinte azt mondhatnók: fontosabbnak tartotta a köz érdekét saját írói tervei megvalósításánál. Ebben a költő és küzdőtárs Illyés Gyula által válogatott kötetben közreadott versei mutatják, hogy ez az akkor divatos »nemzetközi lírát« próbáló, szármaló egyéni hangú lírikus a vállalt feladat teljesítése közben egyre kevesebb verset ír, s eltekintve a *Mint oldott kéve...* és a *Viola* című regényeitől, mind ritkábban szólal meg. Pedig éppen így példázza: mennyire elválaszthatatlan az író élete és alkotása, mert Sárközi a meglelt hivatás mindennapi küzdelmeiben égvé érkezik el költészete valódi csúcshoz. A kezdetben a természetbe olvadásra vágyó költő egyre inkább hazatér a magyar valóságba, az egyszerű emberek közé s olyan feledhe-

telten képet tud alkotni, mint *Balogh András* című versében.

Sárközi költészete nem mindent magával söprő, hőmpölygő líra. Az eleinte társtalan, aztán közösségre, családra lété férfi tündései ezek a versek: szerelemről, életéről, természetéről s a — megérett halálról. Szinte szemérmesen hallgat arról, amiért égett, küzdött hosszú éveken át. De ez a mondanivaló is átít lírája tartózkodó finomságán: »Dobd el a villát, testvér, mellyel a füstölő, nehézszagú trágyát Teregeted föledre, fázós magoknak vetvén meleg ágyát, Az égre csapódó vércse után ne figyelj, hajolj fölére a rögre, Hétmérföldes lépések közelednek a mélyben dübörögve«... Irodalmunk nagy vesztesége: nem érhetette meg e »hétmérföldes lépések« szabadtó megérkezését. De költészetét, mely mintegy utal a később bekövetkezendő nagy költőre, torzó voltában is érdemes ismerni minden könyvforgatónak, illő tisztelettel adózni művének, életének. A kötet bevezetését Illyés Gyula írta, baráti és küzdőtársi szívvvel s e mellett esszé-irodalmunk hagyományos magas színvonalán. (*Vanga Imre*)

Tyutsev:

VERSEK

Új Magyar Könyvkiadó

A magyar olvasók legnagyobb részének eddig nem ismert orosz költőt — és tegyük mindjárt hozzá — nagy költőt mutat be ez a kötet. Tyutsev (1803—1873) a múlt századi orosz líra egyik legnagyobbja, méltó társa Puskinnak, Lermontovnak. Költészetét magyrabecsülték a forradalmi demokraták is, különösen Dobroljubov és Nyekraszov. Magyarul eddig igen kevés verse jelent meg — lőkép a régi *Orosz Költők Antológiájában* és a Trócsányi Zoltán szerkesztette *Az orosz irodalom kincsházájában*.

Tyutsev ifjúkorában huszonhét esztendőt töltött külföldön, Oroszországban és Németországban diplomataként. Ifjúkora költeményein érződik a nyugat-európai romantika, elsősorban a francia romantizmus lírájának hatása. De már ekkor is nagy művészi fegyelem jellemzi; kerülül a mondanivaló tisztaságát zavaró, alkör divatos egzaltált hangot. Igazi lírai alkot; halk, rokonszenves egyéniség. Legtöbbször tájak, évszakok hangulatai, a természet és a lélek találkozásának bensőséges pillanatai tükröződnek verseiben. »Csillagtalán, kék ég mereng, — sápadt búbáj borult a tájra, — csak az alvó Néván dereng — a hold áramló ragyogása«. Áttetsző lírai szimbolumokba bűvő érzékenysége, »a fájdalom fenséges

szemérme«, a töprengő filozofálás iránti hajlama, tartózkodó hangja olykor megteveszti az olvasót, mintha személytelen elvont líraiság áramlana a versekben. Pedig a felszín hívós ragyogása izzó szenvedélyeket, kavargó kételyeket rejt, az önnön mélységeit, révület és kiábrándultság meredélyeit borzongva járó költő útkeresését.

Az ötvenes évektől az élmények spon-tánabb versbe-forrásával, egy késői szerelem alkonyati fényeivel és a korabeli orosz világ problémáira reagáló szenvedéllyel gazdagodik költészete. »*Faluk, faluk, csupa inség — Zord táj, sáros vagy poros-zöld! — Mennyi rajtad a szegénység — Népem földje, bús orosz föld!*« Élete utolsó éveiben sokat foglalkoztatta a testvéri szlav népek sorsa.

Tyutsev válogatott verseit Szabó Lőrinc fordította. Fordítása művészi munka; hangulati ereje, nyelvi invenciója mara-dandó élményt ad az olvasónak. Kár, hogy a verseket nem pontos időrendben közli a kötet; ez a közlési mód megnehezíti az olvasó tájékozódását.

Könyvszerető ember számára külön öröm, hogy a Tyutsev-kötetet igen szép kiállításban jelentette meg az Új Magyar Könyvkiadó. A művészi értékű munkájáról régebben méltán híres gyomai nyomda jelzését jól esik újra látni a könyv kolofonjában. (*Pólk Lajos*)

Az orosz irodalom kincsháza. Szerk. Trócsányi Zoltán. Bp.: Athenaeum Kk. 1947. 498 old. (Az európai irodalom kincsháza.) = Tyutsev, Fedor Ivanovics, 225—229. old.

Képes Géza: A szabadság magvetője. Puskinról Szimonovig. Versfordítások. Bp.: Révai Kk. 1949. 120 old. = Tyutsev, 45 old.

Csernisevszkij:

MIT TEGYÜNK?

Új Magyar Könyvkiadó

A legnagyobb orosz forradalmi demokratának regénye — korábbi publicisztikai, történelmi és esztétikai munkásságának a Péter-Pál erődben írt szépirodalmi folytatása — új kiadásban kerül a magyar olvasók kezébe.

Az 1862-ben írt regény, melynek hatása — *Dimitrov* valomásából tudjuk — hasonló *Rousseau*-nak a francia forradalom vezetőire tett hatásához, ma is elevenen érezteti alkotója törekvéseit. Rahmetov alakjában leljük fel Csernisevszkij jellemvonásait: a minden körülmények közötti köteleltségtesítést, a tehetség rendkívüli erejét, vasakaratot és a nép érdekeinek önfeledő képviselését. A regény hősei a hatvanas évek forradalmi intelligenciájának jellemző vonásait

hordják, mint ahogy a mű alcíme: »Az új emberekről szóló e.beszélésekéből« is elárulja. Ezek az új emberek a forradalmi demokrata intelligencia, melynek legkiválóbb képviselői éppen Csernisevszkij és Dobroljubov voltak.

Valamikor *A falu jegyzőjéről* mondták, hogy az csupán *Eötvös József Reform* című cikksorozatának szépirodalmi folytatása. Hasonlót mondhatunk a *Mit tegyünk*ről. Csernisevszkij hitt a forradalom közeli eljövételében. Regényében megrajzolta az eljövendő társadalomnak elképzelése szerinti képét. A XIX. század közepének Oroszországában ő képviselte az igazi demokrata forradalmiság elveit. Ezek az elvek a régi feudális ideológia mellett a liberális ideológiának is kritikája, ennek kíméletlen bírálata, hazugságainak, frázisainak leleplezése. Csernisevszkij egységet igyekezett teremni magában a jakobinus forradalmiság és az utópikus szocializmus között.

Két nagy kérdés alkotja a *Mit tegyünk* cselekményének magvát. A köspolgári családi körülményeknek az emberi fejlődést gátló erői és azok legyőzése, továbbá a házasság problematikája, a házasságban létrejövő új szerelem külső és belső gátlásai és ennek a konfliktusnak legyőzése. Mindkét esetben egy nőalak áll a cselekmény központjában. E nőalak központi helye onnan ered, hogy mind a család, mind a házasság polgári formái között a nő az, akinek sorsa a legélesebb fényvilágítja meg a kizsákmányoló és elnyomó irányzatokat éppúgy, mint a fejszabadulás lehetőségeit és útjait.

Csernisevszkij nem tekintette magát szépiromának és bizonyos értelemben bírtoncsinálta regényíró. De azért vérbeli író. A *Mit tegyünk*nek erős polemikus jellege van. Ez a polemikus vonás nem csupán a turgenyevi regényalakoktól élesen különböző új emberek rajzában nyilvánul meg — gondoljunk csak a turgenyevi nőalakoktól olyanannyira különböző Vera Pavlovnára, — hanem a regény hangjában, formájában és filozófiájában is. Csernisevszkij — írta Lenin — »a paraszti forradalom lehetőségébe vetett hit lelkesítette«. Ez a reménység sugározza át a börtönben írt regényt. A *Mit tegyünk* az orosz irodalom egyik legoptimisztikusabb műve, s ma is nagy nevelő hatással bír olvasóira. A kiadó a *Mit tegyünk* utószavaként újra megközelíthetővé tette *Lukács György* nagy tanulmányát Csernisevszkijről. (*Katona Jenő*)

Csernisevszkij, Nyikolaj Gavrilovics: Orosz ember találkán. Ford. Lányi Sarolta. Bp.: Szikra Kk. 1950. 78 old.
Csernisevszkij, Nyikolaj Gavrilovics: Válogatott esztétikai tanulmányok. Ford. Hadrovics László, Kövendy Dénes, Lányi Sarolta stb. Bp.: Szikra Kk. 1951. 384 old.

Fegyin:

AZ ARKTURUSZ SZANATÓRIUM

Új Magyar Könyvkiadó

Az író t néhány, művészileg igényesen kidolgozott regénye alapján a magyar olvasók ismerik s joggal számítják a szovjet irodalom elő klasszikusai közé.

Ez a rövid regénye a 20-as évek végefelé játszódik, a svájci Davosban, a tüdőbetegek Mekkájában. Kleebe doktor, a csőd árnyékában nyolc beteggel tengődő sanatórium tulajdonosa kétségbeesett és nem mindig korrekte merkedésekkel igyekszik vendégeit akár fölöslegesen is továbbmaradásra bírni. A katasztrófát azonban, nem kerüli el. A gyógyulóban levő Ljovsin mérnök kínos helyzetben van: a menthetetlen beteg Inge Kretschmar beléseret, őt azonban elriasztja a lányank ez a halál előtti túlfokozott szenvedélye. Kleebe fél, hogy Ljovsint, a biztos, jólfizető beteget elveszíti, ezért elrendezi, hogy a mérnök néhány napra költözzék át egy panzióba; számítása szerint a családott Inge is elhagyja a sanatóriumot, amelynek híret valószínű halálával csak ronthatja. A lány csakugyan útnak indul, de egy közeli vasútállomásról tüdővérzéssel szállítják vissza s hamarosan meg is hal. Stumm doktor — jónevű tüdőgyógyász, akit Inge meghalt feleségére emlékeztet, s aki egy állami sanatóriumból járt át Kleebe vendégeit kezelni — most lemond a további közreműködésről. Ezzel megpecsételődik az Arkturusz sorsa. A betegek egymás után odébbállnak, a hitelezők viszont megjelennek és a csőd elől Kleebe az öngyilkosságba menekül.

A betegek és a betegség — igaz: kényszerű — kufárainak e világában egyetlen ember — Ljovsin — egészséges szerelmi választása katasztrófát idéz elő — talán így fogalmazhatnók meg a regény mondanivalóját egészen tömören, ám konkrétsem kimerítően. Mert a történetnek ez a durva vázlata semmit sem sejtethet az emberi sorsoknak arról a mélyen művészi ábrázolásáról, amelyet Fegyin regénye nyújt. Olvasva ennek a hővel kipárnázott, különös légkörű kis világnak az eseményeit a magunk életét is érdekessnek, mélyértelműnek érezzük, — ilyen hatása pedig csak az igazi költészetnek lehet, amely mindig több, varázslatosabb, mint tények és tanulságok közlése. (*Lékay Ottó*)

Fegyin, Konsztantyin Alekszandrovics: A hatalmas esztendő I., II. (Regény.) Ford. Gergely Viola, 3. kiadás. (Bp.) Révai Kk. (1950.) 330 és 310 old.
Fegyin, Konsztantyin Alekszandrovics: Először örmök (Regény.) Ford. Gergely Viola, 3. kiadás. Bp.: Révai Kk. (1950.) 340 old.

Martin Kukucin:

FALUSI REGÉNY

Szépirodalmi Könyvkiadó

A népi demokráciák között mind szorosabbá váló kulturális kapcsolatoknak egyik leghatásosabb, legkézzelfoghatóbb eredménye a közös könyvkiadási egyezmény.

Ennek keretében jutott el hozzánk a nagy szlovák realista író, Martin Kukucin »Falusi regény« című írása is. A Csehszlovákiai Magyar Könyvkiadó gondozásában Kassán nyomtatott kötet mindenekelőtt már ízlés és kiállításával is magára vonja a figyelmet.

De ha a »Falusi regény« elbeszéléseit olvasni kezdjük — a szerző írásaival csak most ismerkedő olvasót elfogja a felfedezés láza: a nagy szlovák klasszikus személyében mi új írókat ismertünk meg.

A négy elbeszélés közös, legjellemzőbb vonása az ábrázolt világ, a falusi élet, a falusi ember alapos ismerete. Csak a falusi erkölcsök, szokások avatott ismerője rajzolhat olyan hiteles, meggyőző képeket, mint pl. a kötet záró elbeszéléseinek alkujelenete, vagy a címadó novellában bemutatott házastársak közti összetűzés. Elsősorban nem az elbeszélések cselekménye, drámai sodra, hanem részletekbe menő realizmusa, tömör dialógusa, kedves humora vonzza az olvasót, ez okozza, hogy a gyér cselekményű, drámaiságában letempített írások is meggondolkoztatnak.

A kötet első elbeszélése — »Misó« — voltaképpen egy papi szolga portréja, a második Miklós egyházi és feleségének összetűzése és megbékélése. A harmadik — a »Cifra úszó« — a kötet legcselekményesebb, leghangulatosabb írása. Kukucin mély humora, amely már Misónak a »kijózanodás csodaszerével« kapcsolatos álmódosásokor felcsillan, itt teljes egészében bearanyozza a történetet. A feleségüktől tartó, egymást is becsapni akaró gazdák portréja mulatságos jelenetek és viták során keresztül bontakozik ki. Ugyancsak parasztok pörlekedése, asszonyokkal való civódása határozza meg az utolsó — »Biceg — hiába!« — című novella atmoszféráját, de míg az előzőkben inkább az ital szeretetét, a fukarságot, hirtelenséget állítja pellengérré az író, itt már a góg, a felfuvalkodottság, a hozzá nem értés kritikájára is sort kerít. Általában Kukucin minden elbeszélése valamilyen meghatározott erkölcsi nevelői cél szolgálatában íródott. Néhol — pl. a Cifra úszó-ban — ezt a történet végére biggyeszített tanulság is tolmácsolja.

(F. A.)

Jean Pierre Chabrol:

AZ UTOLSÓ PATRON

Szépirodalmi Könyvkiadó

A fiatal francia kommunista író első könyvében arról igyekszik meggyőzni honfitársait, hogy a különböző kormányok által vezetett indokínai háború ugyanolyan igazságtalan, ugyanolyan jogtalan, mint volt annak idején Franciaország német megszállása. A vietnami nép ellenállása az idegen francia megszállókkal szemben éppúgy helyénvaló, mint volt annak idején a francia maquisardok, partizánok harca a német SS-ekkel szemben. Ennek a témaválasztásnak megfelelően a regény két részre tagozódik. Az első Franciaország német megszállása idején egy vidéki kisvárosban, a másik 1950-ben Indokínában játszódik. A cselekmény középpontjában Christian Bességes nevű fiatal francia hazafi áll. Christian-ban a francia közeprétegek legjobb vonásai testesülnek meg, még alig fejezi be középiskolai tanulmányait, amikor a megszállók iránti gyűlöletből, hazaszereztől és nem utolsó sorban lelkes tettvágytól, ifjú romantikától vezérelve bekapcsolódik a francia ellenállási mozgalomba. Nem hősi batorságán múlik, hogy a partizánharcoknak pusztá szemlélője marad. A háború után továbbra is fegyverrel a kezében akarja szolgálni hazáját, benn marad a hadseregben, tiszt lesz. Mint alhadnagy kerül ki Indokínába, Bességes azt képzei, hogy itt végre alkalma lesz a hazájáért, a tricolor becsületéért harcolni. Kinti tapasztalatai során keservesen döbben rá arra, hogy Szajgon mellett nem a francia nép, hanem pusztán néhány nagytőkés érdekét védi, hogy az idegen szabadságért küzdő nép elleni harc menthetetlenül és szükségszerűen az SS-ek útjára sodorja őt. Az események felnyitják a fiatal francia tiszt szemét, akiben van bátorság ahhoz, hogy leszármoljon belégyökerezett előítéleteivel és átálljon a Viet-Minh oldalára.

Chabrol regényének legnagyobb érdeme, hogy a nagy francia realizmus hagyományainak megfelelően visszahelyezi a cselekményt a maga régi jogaiba. »Az utolsó patron« pengő cselekménye, az események sodró áradata magával ragadja az olvasót, az ember legszívesebben egyúttében olvasná végig. Különösen érdekes éppen újszerűségénél fogva a vietnami harcok leírása, a megszállók életmódjának a bemutatása. Az első részben elsősorban a partizánmozgalom képe ragad meg bennünket, a francia kisváros életének raiza azonban alatta marad a francia polgári regényírók eddigi eredményeinek. Chabrol regényének hibája nagyrészt arra vezethető vissza, hogy

elégé elhanyagolta a mellékszereplők megrajzolását, szinte minden erőt a főalakra, Christian Bességes-re összpontosított.

Aki szereti az izgalmat, a kalendot, a távoli vidékek leírását, az e kisebb hibák ellenére is kellemes órákat szerez magának e regény olvasása közben.

(Mihályi Gábor)

Courtade, Pierre: *A fekete folyó*. Regény. Ford. Lányi Viktor. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1954. 248 old. (Olcso könyvtár.)

Martin, Henri: *Levelek Indokínából*. Ford. Róna Ilona. Bevezette Aranyossi Pál. Bp.: Szikra Kk. 1954. 63 old.

Gömöri Endre: *Harcoló Vietnam*. Bp.: Művelt Nép Kk. 1950. 94 old.

Starobin, Joseph: *Vietnami jegyzetek*. Egy amerikai újságíró tudósításai. Ford. Nagy Géza. Bp.: Szikra Kk. 1954. 125 old.

Félix Pál: *Vietnam a felszabadulás után*. Bp.: Szikra Kk. 1953. 137 old. 8 t. 1 térf.

Horváth Mária:

KATI

Szépirodalmi Könyvkiadó

„... az élet ritkán jó regényíró és amit e lapok elméséltek, az maga az élet volt...» — írja szerényen Horváth Mária regénye utószavában. Valóban, különös frás ez, ellentmondásos. Ha szigorúan vesszük a műfaji követelményeket, tényleg nem regény; de nem napló és nem is önéletrajz. Utóbbiaknál több, előbbinél kevesebb. De ez a »kevesebb« még így is annyi, hogy a könyvet nem nagyon lehet letenni.

A szerző egy életen át úri családoknál volt cseléd. Ő az első egykori cselédlány, aki tollat vett kezébe. A múlt társadalom uralkodó rétegét szinte testközelben mutatja meg, otthonában, legfesztelebb valójában. Olyan titkokba pillantat bele, mint kevesen. Ugyanakkor a legbensőbb emberi hitelességgel avat be a század első felének cselédsorsába. Ez a sors — függetlenül számtalan, teljes zűllésbe torkoló buktatójától — átlagában is iszonyatosan reménytelen, terméketlen és kiszolgáltatott. Erről a sorsról, melyről alig, vagy csak kívülről tudott az irodalom, harmadik személyben mond el Horváth Mária olyan anyagot, mely többé-kevésbé nyersanyag mivoltában is élményszerű, emlékezetes, és — vérlázító.

A könyv szerkezeti felépítésén, történet-
szövevényén érezni, hogy nem »hivatásos« író írta. Néhol, mint a kis osztrák cselédlány halálának esetében, nem tudja íróilag hitelesíteni azt a szörnyűséget, amit közöl, így túlzásnak tűnik. Ezenkívül hőse nem fejlődik semmit, kislány korában is szinte olyan az agya, jelleme, mint a könyv végén.

Igy is, bár alig tömörfítve, közvetlenül beszél a valóságról az író krónikája — mely tele van csehovi, moríci figurákkal, rengeteg kis novella- és drámanyers-
anyaggal — pontos képet ad egy rothadt társadalom velejéig rothadt uralkodó osztályáról, egészen újszerű, eddig alig ismert megvilágításban. A valóság természetes izzása, gazdagsága nagyrészt pótolni tudja a könyv hiányzó irodalmiságát.

(T. Polgár István)

Ovecskin:

FALUSI HÉTKÖZNAPOK

Új Magyar Könyvkiadó

Hétköznapok! — persze az ország sorsa ezeken a »hétköznapokon«, ezeknek a hétköznapoknak a mindennapos kérdéseim múlik. Ovecskin rendkívüli éleslátással és precizitással méri fel a mezőgazdaság mindennapos kérdéseit problémáit: akár Borzovról, az »erőskező« vezetőről beszél, aki megöli a kritikát, adminisztratív eszközökkel csak a kimutatásoknak dolgozik és úgy »segíti« a lemaradó kolhozokat, hogy a jól dolgozóktól önkényesen elveszi a termést; akár pedig a traktorosok bérezéséről szól, amely helytelen, mert szembeállítja őket a kolhozok érdekeivel. Éleslátását a hibák felismerésében csak csodálni lehet — a sebész biztonságával boncolgatja szét az emberek gondolkodásmódját, a termelést elősegítő vagy gátló tényezőket.

Rendkívül »igénytelen« író: van író-típus, amely a kérdéseket az emberi kapcsolatokat drámaivá élezi, Ovecskinél maga az író által felvetett hiba, ellentét vagy kérdés a drámai. Ezért érezzük izgalmasnak a »Falusi hétköznapokat«, holott az író mellőz mindenfajta írói mutatványt. A téma alapvető drámaiságán túl még valami hozzájárul ahhoz, hogy a könyv izgalmas olvasmány: Ovecskin rendkívül éles kritikája. Nem hallgat el semmit, a »legkényesebb kérdéseknek« is nekivág, még akkor is felveti őket, ha maga sem tudja pontosan a megoldásukat. Ennek az éles kritikának nincsenek határai, az író igazi pártosságát, jobbító szándékát a biztosítéka annak, hogy bármiről nyíltan beszélhet.

A »Falusi hétköznapok«-at nem tudjuk egyetlen ismert műfaji címkével sem ellátni, műfaját Ovecskinnek az a lázas sietség, gyors segítségnyújtása szabta meg, amely nem engedte, hogy az egész regénnyé formálódjon, hogy nagyszabású kompozícióvá érjen. Mégis sajátos, hogy ezt nem érezzük hibának, a »kompozíciót« itt egy egységes belső indulat szabja meg,

amely erősen indulati — tehát nem szabályos — viszont éppen ezzel érzékelteti az író jellemét, bővevük lelkesedését, a hibák miatti kíméletlen haragot. Nagyon puritán embert ismerünk meg Ovecskim közlésmódjából: stílusa egészen egyszerű, lemond minden nem feltétlenül szükséges díszítésről — pedig az írás számos részletéből kitűnik, hogy itt tényleg lemondásról van szó, hiszen műveltségéből, ábrázolási készségéből futná akármilyen díszítésre. De ezt a szűkszavúságot ugyanúgy nem érezzük hibának, mint a könyv műfajának sajátos voltát, mindkettő igen jellemző vonása Ovecskin előadásmódjának. (*Maár Gyula*)

Révész Gy. István:

HELLÓ HOPKINS!

Művelt Nép Könyvkiadó

Hilary Hopkins — akiről Révész Gy. István könyve szól — egyszerű amerikai kispolgár, aki divateikket és kebelelemeket árul Watson-Cityben. Hilaryt szembeforgató ájtatossággal nevelik a kisvárosi iskolában, s az uralkodó rétegekkel való összetűzése kiirtják belőle valóságot ismerni akaró gondolkodásának még a gyökereit is.

Hilarynak — amerikai fogalmak szerint — szerencséje van. Feleségül veheti egy gyártulajdonos özvegyét, s bekerül a »jobb társaságba«. Valamicske puskaport is szagol a háborúban, s hősként tér haza.

Csak az üzlet, a divatáru kereskedése érdekelt volna élete végéig, ha a Watson city-i demokrata párti főkolompások a küszöbön álló szenátor-választás előkészítésére nem rendeznének »vörös napot« a városban. Ezen a napon őrzöngő »vörösök« bemutatják: milyen rémségeket követnének el a kommunisták, ha kezükbe kerülne a hatalom. Hilary véletlenül (egy leejtett cseréppel) megöli az egyik bandavezért. S Hilary volt kebelbarátjai elhatározzák: Hilary feláldozásával nyerik meg a választást. Hilaryt vörös kémnek kiáltják ki.

De a Republikánus Párt nem hagyhatja »ezt az üzletet« a demokratáknak. Az egyik filmvállalat pénzével »megmentik« Hilaryt, s szenátort csinálnak belőle. Ám az elbutított kispolgár csak addig tud a felszínen maradni, amíg a filmvállalat propaganda főnöke mellette van. Amikor elhagyja, önkéntelenül is kitalálja az igazságot, s el kell tűnnie. Boltot nyit egy másik városban.

Révész Gy. István nagy elődök mintája nyomán próbálja megrajzolni az amerikai társadalom ezernyi örvényében fel-felbukkanó és el-elmerülő, fuldokló kis-

polgárának alakját. A magát hol hősnék, hol szentnek képzelő buta Hopkins sok komikus helyzet megrajzolására ad alkalmat, s ezeket a helyzeteket Révész legtöbbször meg is ragadja. A könyvön sokat és sokszor mulat az olvasó, s a szatirikus rajz néha jobban bemutatja az igazi amerikai életformát, mint sok riport. A könyv hibája azonban az, hogy ha élesebben is mutat rá egyes visszásságokra, alapjában mégsem mond el többet, mint amit az olvasó — főleg újságokból — úgyis tud. Az amerikai boszorkány-üldözésnek a könyvben megirt tényeit, cikkekből, riportokból már azelőtt is ismerte az olvasó, sok újat így nem kap.

S mégis érdekes olvasmány ez a könyv. Mert összefoglalja ezeket a már tudott dolgokat, s mert könnyed, nagyon is olvasmányos stílusával, jó humorával közelebb viszi ezeket az ismereteket azokhoz is, akik írtóznak a riport-könyvek elolvasásától. (*Aba Iván*)

Amerikai elbeszélők. Ford. Faragó Borbála, Vidor Miklós. Válogatta L. Borovoly, Bev. R. Orlova. Bp. Szépirodalmi Kk. 1953. 369 old.

IFJÚSÁGI MŰVEK

Dickens:

COPPERFIELD DÁVID

Ifjúsági Könyvkiadó

A multszázadi nagy angol író — éppen az angol realista hagyományokat követve — felismerte, hogy minden társadalmi forma azzal leplezi le igazi mivoltát, ahogyan a védtelennel: a gyermekekkel bánik. A realista Dickens életművében ezért nem véletlenül foglalnak el olyan jelentős helyet a gyerek-történetek. — Közülük is a leghíresebb — s egyben a világradalom egyik legnagyobb remeke — a Copperfield Dávid. Első része (Gyermekkor, ifjúság) most kerül új kiadásban az olvasók kezébe. Maga a címszereplő mondja el, első személyben, élete történetét és ez a gyermeki nézőpont teszi felejthetetlenül bájossá és bensőséggé a regényt.

A kis Dávid — apja halála után születik. Naiv, fiatal anyja nem sokáig bírja az egyedüllétet — hozzámegy egy Murdstone nevű úrhoz, aki aggszűz nővérelvel együtt a Dickens-korabeli embertelenül rideg, elviselhetetlenül képmutató és okoskodó késői puritanizmus megtestesítője. Megjelenése egyszerűbe szinte jéggé fagyasztja, a Copperfield-ház addig oly poétikus, melegen emberi légkörét. Dávid

minden eleven, természetes megnyilvánulását lázadásnak minősíti és hogy a gyerekekbe az övéihez hasonló »szilárd elveket« plántálhasson: beadja Creakle úr nevelőintézetébe. Csak Dickens csodálatos humorának köszönhető, hogy a földi pokolnak ezt a leírását végig tudjuk olvasni: ilyen iskolákban, állandó rettegésben, minden élő emberi érzés megölése árán nevelődtek a brit birodalom csúszmászó alattvalói, példázva az ismert mondás fordítottját is: csak az tud igazán elnyomni másokat, aki maga is rabzolga...

Az anya halála után Murdstone úr a látszólagos jóindulat álarcát is leveti: a gyerekeknek dolgoznia kell. Bár Dávidnak sikerül megszöknie, társai sorsának ábrázolásával Dickens örökérvényű vádat emel a gyermek-munkást napi 10—12 órát dolgoztató, »szelid és örömtelen« páriává satnyító termelési rend ellen (amely olyan szépen megfért az »erkölcsös« puritanizmussal). Dávid életének következő állomása dr. Strong iskolája, amely a puritanizmus erőszakos »idomításával« szemben a gyereket tehetetlenül szabadjára engedő liberális nevelési módszer bírálatára ad alkalmat az írónak, s egyben arra is, hogy Dávidot a jogi pályára előkészítve, elindítsa a közben már felsejrélt ifjút a regény második részében ábrázolt »felnőtt« életbe. (L. O.)

Dickens: *Dombey és fia*. 1—2. kötet. Regény. Ford. Fodor József. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1951. 500 és 450 old.

Dickens, Charles: *Martin Chuzzlewit élete és kalandjai*. 1—2. kötet. Regény. Ford. Ottlik Géza. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1952. 544 és 519 old.

Dickens (Charles): *Twist Olivér*. 1—2. kötet. Ford. Ocskay Istvánné. Bev. Schöpflin Aladár. Ill. Georg Cruikshank. Bp.: Gutenberg Kk. (193?) 386 old.

KOLOZSVÁRI

Grandpierre Emil:

A CSODAFURULYA

Ifjúsági Könyvkiadó

A magyar népmesék gazdag kincsesházából ötven mesét válogatott össze Grandpierre Emil. A kötet végén található forrásjegyzék rámutat azokra a mesegyűjtésekre melyeknek anyagából merített.

A különböző gyűjtések, kiadványok célkitűzéseikben nem teljesen azonosak: van közöttük olyan, melyet elsősorban tudományos, folklorista szándék hívott életre, mások viszont inkább a szórakoztatás, népművelés céljait kívánják szolgálni. Mindegyik gyűjtés létjogosultságának közös alapja nemzeti, népi hagyományaink megbecsülése. A most kiadott

gyűjtemény elsősorban az ifjúság szórakoztatását, nevelését választotta létrejöttének indítékaul. Ennek a célnak felel meg elsősorban és kitűnően *A csodafurulya*.

Vannak népmesék, melyek naturalista vagy éppenséggel obszcénnek ható tárgyi és nyelvi fordulataikkal semmiképpen sem alkalmasak a tanulóifjúság épülésére. *A Csodafurulya* minden mesedarabja kiállja a legszigorúbb nevelési cenzúrát — s ugyanakkor mégis megőrzi az előadott mesék savát-borsát. Ami a mesék szókincsének stílusának népieségét illeti: ismerünk olyan gyűjtést, mely — tudományos célkitűzéseiből adódóan — arra törekszik, hogy a népmesék anyagát lefolyóhelyüknek megfelelő tájnyelvi hűséggel, nyelvjárási pontossággal adja elő. *A Csodafurulya* ebben a kérdésben is józan mértékűtartást alkalmaz: használ tájnyelvi vagy régies kifejezéseket, népi fordulatokat, de csak annyit, amennyi szükséges ahhoz, hogy a mesék népi eredete érzékelhető legyen. Az is jó szolgálatot tesz a mai városi gyerekeknek, hogy a könyv végén a szerkesztő közli a »ritkán használatos szavak jegyzéké«-t — megfelelő magyarázattal. Ezeket a magyarázatra szoruló szavakon kívül sok színes, ízes jól ármlyalt hangutánzó hangfestő szó van a népmesék zamatára, a szerkesztő stílusművészetére.

Mert tudnivaló, hogy bármennyire kollektív eredetűek a tolmácsolt népmesék, mesemondó a maga egyéniségének jégyeiben jeleníti meg azokat.

Grandpierre Emil írói egyéniségének mesékben is átszillanó vonása a *szellemesség*. Komoly értéket, színt ad ez a gyűjteménynek és a népiességgel is megfér. Bár ezt a fajta humort persze inkább csak a városi gyerekek, még inkább a városi felnőttek tudják élvezni. Néhány példa álljon itt mutatóba:

»...mit tehetett volna más, megköszönte szép szóval a sikeres feltámasztást...« *»Volt a királynak egy bölcs minisztere. Sárkány ügyekben mindig az ő tanácsát kérte.« »Arra vagyok kárhözátva, hogy se én, se semmiféle nemzetiségem meg ne halhasson addig, ameddig ezt az élőfát tőstől ki nem rugdosom. De már este van. már többet nem rugdosok...« »Megfelelkezett a tündérlány seregélyi mivoltáról.«*

Ezek azok a finom egyéni, művészi elemek, melyek a mesegyűjtemény naiv, kollektív népi hangját nem torzítják, hanem inkább dúsítják. (Vidor Pálné)

Benedek Elek: *Magyar népmesék*. Máday Gréte rajzaival. 2. kiad. Bp.: Ifjúsági Kk. 1952. 356 old. 8 színes t.

Hilvés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese*. Válogatta Katona Imre. Ill. Szántó Piroska. 2. kiad. Bp.: Ifjúsági Kk. 1952. 476 old. 7 t.

Makarenko:

IGOR ÉS TÁRSAI

Ifjúsági Könyvkiadó

Az »Új ember kovácsa« annak idején már bemutatta Makarenkót a magyar olvasónak. Kiváló szovjet pedagógust és nagyszerű író-t ismertünk meg e könyvből. Az író gyors és széleskörű népszerűségének okai után kutatva mehezen lehet eldönteni, minek volt nagyobb szerepe a népszerűség kialakításában: új, tudorokodás nélküli pedagógiai módszerének, vagy nagyszerű megfigyelő- és ábrázoló-képességen alapuló, jóhumorú történeteinek, amelyeket együtt kaptunk könyvben.

Az ötödik kiadásban megjelent »Igor és társai« című regény az »Új ember kovácsa« folytatásának tekinthető. »...Az Igor és társai-ban... azt a nagyszerű közösséget akartam leírni, amelyben dolgozhattam, ábrázolni akartam annak belső mozgalmait, sorsát és környezetét... A tiszta színigazságot írtam le, a valóban megtörtént eseményeket és beszélgetéseket. A könyvben nincs egyetlen kitalált helyzet, nagyon kevés a kívülről behozott alak s nincs egyetlen mesterségesen megteremtett színpont sem...« — mondotta annakidején Makarenko könyvéről.

Ez a regény sem holmi tudományoskodó, lköviült pedagógiai dogmák gyűjteménye, hanem izig-vérig művészi munka, amelyet az élet, a valóság diktált. A második öt éves terv időszakában játszódik a történet. Makarenko pedagógiai munkássága ekkor már hosszú, tapasztalatokban gazdag esztendőkre tekinthet vissza. A Dzerzsinszkijről elnevezett gyermeknevelő-kommuna már kikristályosodott módszerek alapján dolgozik, s a hatalmas asszimilatív erővel rendelkező serdülő közösség nagyszerű szovjet polgárokat nevel a hazának.

A »Május elseje« telepre — ezen a néven szerepel a regényben a Dzerzsinszkij-kommuna — néhány gyermek és ifjú kerül, egyik akaratá ellenére, a másik leghőbb vágya teljesüléseként. Nem »torzult lelkű«, rokkant egyéniségek voltak ezek a gyerekek — exotikumokra vágyó látogatók és »kritikusok« gyakran ilyeneket kértek számon Makarenkótól —, hanem otthontalan gyermekek, akiket korántsem a kalandvágy zökentett ki életük rendes kerékvágásából, akik nem kedvtelésből barárgoltak az országutakom s utazgattak tehervonatok szellős fűkéiben. Igor Csernogorszki, Vanya Galcsenkó, Vanda Sztadnyickaja, a telep új lakói, új viszonyok között, egy erős, baráti közösség melegében hátuk mögött hagyják előző életük minden zakla-

tottságát, akadályok nélkül bontakozhat ki minden jó képességük a társadalom javára.

Makarenko nevelési elvei, amelyek alapját képezték a telep közössége életének, nagyon röviden megfogalmazhatóak, egyszerűek, világosak, s ami nagyon hatékonyra tette őket, mélyen embc-riek.

Ez a könyv ismét bizonyoság arra, hogy Makarenko zseniális író, nemcsak jó pedagógus. Az »Igor és társai« — erről beszél az is, hogy ötdől ízben adják ki — az egyik legjobb, legolvasmányosabb és legnevelőbb könyv, amely az utóbbi időben az ifjúság kezébe kerül.

A művet Lányi Sarolta fordította.
(Sz. A.)

Makarenko: Az új ember kovácsa, Pedagógiai hősköltemény. Bp.: Új Magyar Kk. 1951. 607 old. 1 t.

Makarenko (Anton Szemjonovics): Válogatott pedagógiai tanulmányok. E. Medinszkij bevezetőjével. Az előszót írta: Várkonyi H. Dezső. Bp.: MSZT. — Új Magyar Kk. 1950. 324 old.

Makarenko: Szülők könyve. Bp.: Új Magyar Kk. 1950. 270 old.

Kalinin M. I.: A kommunista nevelésről. 4. kiad. Bp.: Szikra Kk. 1951. 306 old.

Vitányi János:

FŐHADNAGY FAZEKAS

Ifjúsági Könyvkiadó

Öröm olyan könyvről bírálatot mondani, amelyet első betűjétől az utolsóig élvezettel, gyönyörűséggel olvasott végig a bíráló. Ilyen könyv Vitányi János regénye, amelyet az Ifjúsági Könyvkiadó adott ki, de amelyet bizvást elolvashat az igényes felnőtt is, mert nemcsak kellemes órákat szerez magának, hanem ismeretekben is gyarapszik. Főhadnagy Fazekas nem más, mint Fazekas Mihály, a Ludas Matyi költője. Az ő élete tárul elénk e regény lapjairól, de megismerkedünk tudós professzor Hatvanival, Csokonai Vitéz Mihállyal, Martinovicssal, a XIX. század elejének Debrecenével, Bécsével és Párizsával. Fazekas Mihály kalandokban gazdag életét olyan megelevenítő erővel ábrázolja az író, hogy a regény folyamán személyes jóbarátunkká válik a főhős, megszeretjük barátait és meggyűlöljük ellenségeit.

A mese eleven lüktetése mindvégig tebilincseli az olvasót, de még ennél is nagyobb értéke a regénynek ízes, zamatos, pompás magyar nyelve. Ifjúsági irodalmunk nem bővelkedik olyan új alkotásokban, amelyekből a fiatalság megismerheti a magyar nyelv hajlékonyságát, muzsikáját, kifejező erejét és mélységét. Ebből a szempontból is örvendetes kivétel Vitányi regénye. A szépveretű monda-

tokban sehová se csúszik be pongyolaság és egyes részletek Móra Ferenc-i magaslátokat érnek el. A magyar nép, a magyar föld és Fazekas Mihály korának alapos ismerete, a hitelesség és a gazdag fantázia, a történelem és a mese tarka szövevényyé fonódik a könyvben. Kedvünk támadna megkérni az író: folytassa, mert sajnáljuk letenni a regényt, amikor a végére érünk.

Növeli a könyv értékét a jegyzetrezs, amely a regényben szereplő személyek kilétét és egyes kifejezéseket szinte tudományos alaposággal magyarázza meg. A szép fedőlapot Szecsko Tamás rajzolta.

(Szilágyi Lilla)

Fazekas Mihály: Ludas Matyi. Komikái elbeszélése. Bp.: Franklin Kk. 1950. 54 old.

Tóth Rezső: Fazekas Mihály. (Tanulmány.) Bp.: Athenaeum Kk. 1897. 72 old. (Irodalomtörténeti közlemények.)

Kovács Máté: Fazekas Mihály, a rokokó költő. Debrecen: Városi nyomda, 1940. 55 old.

ISMERETTERJESZTŐ MŰVEK

Réti István:

A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata

Egy lelkes, magyar festőcsapat felke-rekedve Münchenből, 1896 tavaszán a város meghívására beállított a Petőfi »Úti levelei«-ben elragadtatva leírt Nagy-bányára. Réti István, a város szülőtte vette fel a gondolatot, hogy Hollósy Simon, aki a 80-as évek közepén tűnt fel a »Tengerihántás« című festményével, töltsé a nyarat festő-barátaival és nagy-hírű müncheni festőiskolájának növendé-keivel Nagybánya napfényben csillogó, színekben tobzódó, üde szépségű vidékén. A volt tanítvány rábeszélésére és közben-járása alapján Hollósyn és rajta kívül Thorma János, Iványi-Grünwald Béla, majd a hozzájuk csatlakozó Ferenczy Károly és a Hollósy-iskola növendékei teremtették meg a nagybányai művész-telepet, hogy az akadémiai műterem-festéssel szemben a »Ki a szabadba!« jel-szóval, a szabad levegőn festés számukra új törekvéseivel egyéni természetlátásuk benyomásait eredetien fejezzék ki.

Réti István a küzdőtárs lelkesedésével, hitelesen és gondosan írta meg több, mint háromszáz oldalon, képzőművészetünk félszázados haladó hagyományának: a

nagybányai művésztelepnek és mozgalom-nak történetét, műve azonban életében nem jelenhetett meg. E hatalmas munká-ban a telep történetén kívül külön rész taglalja még a nagybányai művészet esz-tétikai jellegét és értékét a magyar és a külföldi művészethez való viszonyában, továbbá az iskola jelentőségét. Ugyancsak külön rész ismerteti Nagybánya művé-szeit, önálló fejezetekben dolgozva fel Hollósy, Ferenczy, Thorma, Iványi-Grün-wald életét és művészetét, valamint a telep három nemzedékének szerepét. A szerző festészetének értékelését és a telep megszervezése, valamint a szabadis-kola körüli tevékenységét Lyka Károly írta meg.

Már Petrovics Elek találon állapította meg, hogy »Alapelveik közösek, de ké-peik nem hasonlítanak« — egy céllal fes-tettek, de mind másként. Utóbb azon-ban az alapelvek is sok tekintetben mó-dosultak a mesterek újabb törekvései szerint. Nyilván itt gyökerezik az az el-lentmondás, amelyben Réti általánosítja a nagybányai festőkre azt a tételét, hogy »Természetelvűségük« értelmében a szo-cióális tárgyak, emberi problémák feidoi-gozása — festészet-ellenes. A nagybá-nyaiak nem voltak impresszionisták — határozta meg Réti — csak utóbb érin-tették az impresszionizmust és túlhalad-tak rajta. A naturalizmus jegyében in-dultak (főleg Bastien-Lepage hatására), de a természetű festés tekintetében már »többet hoztak«, mint amit a naturalista program kíván. Hollósy és iskolája 1902 nyarán már nincs Nagybányán és ekkor létesül a nagybányai szabadiskola, mely évtizedeken át nevelte a második és har-madik nemzedéket. A nagybányaiak moz-galma polgári művészet volt, de kétség-kívül haladó irányú. Bizonyosság erre az is, hogy a maradi művészekkel és az ural-kodó osztályok fejletlen felső, tudatlan rétegeivel kerültek szembe. A gátkötés-ben vezető Tisza István például nem átal-lotta »zöldnek, vadaknak« ócsárolni őket, festményeiket pedig »egzotikus ocsmány-ságok«-nak nevezni. A valóság ellenben az, hogy művészetük haladó hagyomá-nyunk és első nagyjaik közül a még élő Csók István és Glatz Oszkár ma is — veterán-korukban — képzőművészetünk élén járnak.

Réti műve emlékirat-jellegű forrás-munka, mindemellet minden műveltebb olvasó számára is érdekes ismeretter-jesztő olvasmány. Ám, nemcsak társada-lomszemléleti szempontból, kritikával kell olvasni. Ezt azonban megkönnyíti Aradi Nóra bevezetője és gondos jegyzetei. Kár, hogy a 80 reprodukció közt színesek nin-csenek, mert így a részletesen bírált fest-mények fény- és színelemzését nem segí-thetik. (Tamás Ernő)

Alsvang:

BEETHOVEN

Művelt Nép Könyvkiadó

Ha klasszikus iskolapélda kell annak igazolására, mennyire egyetemes intenciójú, mily általános igényű s érvényű valamennyi maradandó mű, Beethovenben kapjuk az egyik legjobb példát. Olyannyira hálásan adózik neki az utókor, hogy csak a siketek nem élvezik a megsiketülten is füleket fínomító mester muzsikáját. S immár aligha képzelhető el Európában olyan ország, ahol műveink gyakori előadásain kívül ne értékelnék újjá egyre gyakrabban Beethoven-t és zenéjét.

Ilyen újjáértékelő könyvet írt — ki tudja hányadik Beethoven-monográfusként — *Alsvang*. A világ legnagyobb kóruskedvelő népe, az orosz nép nyelvén írta művét, eredetileg ama céllal, hogy a Szovjetunióban is fölötte kedvelt Beethoven-kultuszt tovább mélyítse s szélesítse. E szempont hangsúlyozásával a szovjet mű magyar átültetése azok számára is érdekes olvasmány, akik mind édes anyanyelvükön, mind más nyelveken tömördek Beethoven életrajzot, regényt s adalékot olvastak. *Alsvang* az eddigi Beethoven-monográfusok közül *Romain Rollandot* értékeli a legtöbbször, amint ez hivatkozásaiból kiderül. De kár, hogy könyvéhez nem fűz bibliográfiát, s forrásműveiről sem ad áttekintést, s így bajos tudományos hitelességgel megállapítani, hogy az eddigi Beethoven-kutatást milyen újabb pozitív adalékokkal gazdagította. Mégis vitathatatlan, hogy alapos föltekintéssel látott neki Beethoven életének újabb megjelenítéséhez, alkotásainak elemzéséhez és jellemzéséhez. Ahol tényekre s igazi élményekre támaszkodik, ott nemcsak meggyőzően tamulságs, de élvezetes is *Alsvang* írása. A könyvben azonban az egyes fejezeteken belül is sok az egyenetlenség a szerkezeti törés, az ismétlés. A sokszor drámaian eleven életrajzi részeket bántóan szakítják meg a hosszú elméleti fejtegetések, s ez utóbbiak következtetéseit gyakorlati elégtelen indukció alapján, vagy merőben önkényesen vonja le a szerző. Például: erőszakolt okfejtéssel politikai színezetűnek tünteti föl Beethovennek azt a zárkózottságát és gyanakvó természetét is, amit melankóliája, illetve megsiketülése jobban magyaráz. Erőszakolt-mak érezzük azt a részt is, ahol éles el-lentétbe állítja hősét Goethével. *Alsvang* egyoldalú okoskodása Beethoven polgári öntudatát és alkotói önerzetét is a francia forradalom közvetlen hatásának tulajdonítja, holott a Beethoven-család

eredeti hazájában, a Németalföldön már 200 évvel a francia forradalom előtt ki-harcolták ama polgári jogokat, amelyek képviselőit, a hugenottákat ugyanakkor Franciaországban a hírhedt Szent Bertalan éjszakán lemészárolták. E könyvben sokszor úgy áll előtűnik Beethoven, mint aki nem érzelmeit hangolja a legérzel-mibb művészetbe, a muzsikába, de poli-tikai elgondolásait, társadalomforradal-már eszményeket. Így aztán igen gy-a-kori improvizációinak érzelmi forrásait sem igyekszik megmagyarázni. A szerző egy helyütt úgy beszél Ausztriáról, mint »egyik német fejedelemség«-ről (Ferenc császár idejében!). Kisebb botlásnak számát az a beállítása, hogy Beethoven már ismerte a magyar csárdást, holott a csárdás csaknem évtizeddel a mester ha-lála (1827) után alakult ki a verbunkós-ból. Magyar olvasók számára különösen kedvesek *Alsvang* könyvének ama ré-szei, ahol a szovjet szerző a magyar Brunswick Terézre, mint Beethoven fő-heroinájára utal. (*Nagy Tibor*)

Romain Rolland: *Beethoven élete*. Ford. Cserna Andor. Bp.: Rózsavölgyi Kk. 1920. 159 old.

Szabolcsi Bence: *Beethoven*. Művész és műalkotás két korszak határában. 2. kiad. Bp.: Új Idők Kk. 1948. 318 old.

Győri György:

SZÁZHETVEN ESZTENDŐ

Népszava Könyvkiadó

Győri György könyve nem regény ugyan, de ugyanolyan hű tükre az életnek, mint egy jó regény. Olyan meggyőző is, sőt még olvasmányos is majdnem olyan érdekes. Győri dokumentumokkal mutatja be a magyar kapitalizmus útját egy gyár és egy gyároscsalád történetében.

Az írás három szálból fonódik össze. Szerves egésznek képez benne a gyár, a gyároscsalád és a munkásság története. A szorgalmas gyároscsalád öse, az első Goldberger, még maga is odaállt a festőkád mellé és maga járta a városokat a jó hazai kékfestővel. A család a reformkor és a szabadságharc idején a haladó nemzeti táborhoz tartozott. Ez időben ugyanis a nemzeti-népi érdekek, az ipar fejlesztésének célkitűzése egybeesett az osztrák nyomás alól kiszabadulni vágyó tőkés érdekekkel is. A gyáros hazafisága azonban csak a profit érdekig terjed. Az abszolutizmus győzelme után Goldberger hamarosan kiegyezik I. Ferenc Józseffel és most már császári-királyi támogatással fejleszti tovább az üzemet.

A kékfestő unokái és dédunokái ügyes gyárosok lettek. Az egyszerű olvasónak

fogalma sem lehet arról, hogyan tudta egy ügyes tőkés az ország úgyszólván minden befolyásos körét érdekei szolgálatába állítani.

Ügyes, sokoldalú tőkés család volt a Goldberger-család. Minden politikai fordulatot fel tudott használni. Az angolokkal és a fasiszta németekkel való együttműködésből egyaránt hasznot tudott húzni. S ügyes, sokoldalú kapitalista módjára az erőszak és a ravaszság fegyverét váltakozva használta a munkásokkal szemben is.

A százhetven esztendő a magyar iparból nem volna teljes a magyar munkásság életének és öntudatosodásának útja nélkül. Győri nagyon őszintén beszél a munkások szervezkedéseinek egyes hibáiról is, gyengeségeikről, de szemünk látára érik a munkásosztály ereje és öntudata ebben a létérdekeiért folytatott harcban. Nagyon jó a mai olvasóknak eszébe idézni, hogy egy-két évvel a felszabadulás előtt a Goldberger-gyár tisztviselőinek még engedélyt kellett kérni az »atyai« gyárostól, ha családot akartak alapítani.

Sokat lehetne még írni Győri könyvéről. Igen nagy érdeme ennek az írásnak az is, hogy az ipar fejlődésének történetét szervesen tudja kapcsolatba hozni a gyáros és a munkásság történetével.

(Rezső Margit)

Lederer Emma: Az ipari kapitalizmus kezdetei Magyarországon. Bp.: Közoktatási Kk. 1952. 261 old. 4 t. (Magyar Történelmi Társulat.)

A magyar nép története. Rövid áttekintés. Írták: Heckenast Gusztáv, Ince Miklós stb. 3. jav. kiad. Bp.: Művelt Nép. — 379—385, 409—421, 449—456 old.

Győri György—Szabó László: A budapesti Mávgg története. Bp.: Népszava Kk. 1953. 198 old.

Soós Magda: A vörös hajó. A Ganz Hajógyár története. Bp.: Népszava Kk. 1952. 131 old.

Hont László:

SZÉN — VEREJTÉK NÉLKÜL

Művelt Nép Könyvkiadó

Nagyon jól jellemzi az író a könyv műfaját az előszóban: »*Nem kíván ez a könyv tudományos mű lenni, nem ad sem rendszerezést, sem teljes áttekintést a bánya gépeiről... A fejlődés vonalát kívánja bemutatni, az embernek segítségül szegődő gépet, a nehéz földalatti munkát gyáripari termeléssé átalakító tervező és szervező tevékenységet, amely forr, alakul és folytonos mozgásban van...*«

Az író járt a Szovjetunióban és igen sokat látott, tapasztalt abból az egészen korszerű, nagyüzemi szénbányászatból, melyet a szocializmus teremtett meg és mely hazánkban most van kifejlődőben. Könyvében kitér az egyes gépezetek ismertetése során arra, hogy ezek milyen bányaviszonyok mellett alkalmazhatók, részletesen bemutatja a hazai barnaszénbányák számára szerkesztett különleges gépeket is.

Rendszerezése — amint az előző idézett részéből is kitűnik — nem teljes, de egy ilyen népszerű jellegű könyv számára igen öleletes. A részletmunkák elvégzésére alkalmas szerkezetekből építi fel a bányák összetett gépóriásait, a bányakombájnokat, aknaszállító gépeket stb.

A könyv első része ennek megfelelően a kezdetleges szerszámok (csákány, kézi-fúrógép, emberi erővel mozgatott csillék) a bányagépek mozgatásához alkalmazható energifajták (sűrített levegő, folyadéknyomás és elektromos energia), valamint az ezekkel működtetett egyszerűbb berendezések ismertetésére szorítkozik.

A második részben a szerző már a szorosabb értelemben vett »bányászás« szerkezeteit, ill. gépeit mutatja be. A sok fénykép és ábra nagyon sokat segít a különböző fúró- és fejtőállványok, a bányabeli főfolyosók kivájására szolgáló összetettebb gépek, valamint a folyosókra merőleges irányú, úgynevezett front fejtéséhez használt öleletes berendezések megértésében. Az egyre fejlődő, a különböző komplex műveletek elvégzésére alkalmas kombájnok megismerése izgalmas olvasmányá teszi a könyv ezen részét. Szemünk előtt látjuk a hazánkban is működő Petőfi fejtőgép, a Donbassz-kombájn, az F-4 típusú fejtőgép munkáját. Ezek már szinte szénvárrakká varázsolják a bányákat.

Általában igen érdekes, lekötő olvasmány ez a könyv, nem is szólva arról, milyen sokat segít a ma már általános érdeklődést keltő szénbányászat munkáinak megértésében. Könnyed, közhíves stílusa folytató a szakmában járatosabb olvasó számára is élvezetessé válik.

(Mayer László)

Hont László: Ismerkedés a szénbányászattal. Bp.: Művelt Nép Kk. 1953. 108 old. 2. t. (Természettudományos Kiskönyvtár 102.)

Katrenko: Fekete arany. Ford. Kun Elek. Bp.: Művelt Nép Kk. 1951. 48 old. (Természettudományos Kiskönyvtár. 57.)

Gazda István: A százarcú szén. Bp.: Művelt Nép Kk. 1951. 67 old. (Természettudományos Kiskönyvtár 69.)

Jakovlov A. A.: Köszén, kölaai földgáz. Ford. Bacsó János. Bp.: Művelt Nép Kk. 1952. 220 old. (Ember és világ.)

Új könyvtári kiadványok

Az 1954-es esztendő utolsó negyede néhány hasznos kiadvánnyal gazdagította a magyar könyvtári szakirodalmat. **Kerekes András** írása, **A felolvasások a könyvtári munkában** c. tanulmány a könyvtáros propagandamunkájához ad segítséget. Mégpedig e propagandamunka egyik legidősebb formájához ad segítséget: a felolvasáshoz. A könyvecske igényes kultúrpolitikai nézőpontból vizsgálja a felolvasások múltját és jelenét. A kép, amit megrajzol, azt bizonyítja, hogy a felolvasásoknak gyökerei vannak népünk kulturális életében. Embereket, véleményeket összehozó jellegük miatt pedig aktuális politikai céljainkhoz is szervesen kapcsolódnak. A tanulmány legértékesebb része a felolvasások módszerével foglalkozik. Sorrayveszi az előkészítés, felkészülés kérdéseit, ismerteti a felolvasások gyakorlati lebonyolításának módját. Közben nem feledkezik meg arról sem, hogy mindez a könyvtári munka része, tehát van távolabbi célja is: olvasókat vinni a könyvtárba, nem alkalmi, hanem állandó olvasókat, akiket tovább kell vezetni a műveltség megszerzésének útján. Minderről nem általánosságban beszél, hanem gazdag és színes gyakorlati anyagra támaszkodik. A sok tapasztalat, ami mondanivalóját átszövi, szavahihetővé és egyben tartalmas, tanulságos olvasmánnyá teszi e könyvet.

A Szabványügyi Hivatal kiadta a **Könyvtári és könyvtári vonatkozású szabványok gyűjteményé-t.** 11 szabványt tartalmaz a gyűjtemény, ezek közül 7 érinti közelebről a tömegkönyvtárakat. Köztük van a teljes címleírasi szabvány is. Érdekes, hogy a jelen szabványgyűjtemény lényegesen olcsóbb, mint a címleírasi szabvány önálló kiadása. A nehezen kezelhető, könnyen kallódó szabványokat kis kézikönyv formájában fogja össze, tehát igen hasznos kiadvány. Sajnos, hogy viszonylag alacsony példányszámban jelent meg.

Az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának összeállításában jelent meg **A tömegkönyvtárak kezelési szabályzata**, mely lényegében első könyvtártechnikai minimumunk. Kezelési szabályzatot adtak ki már nálunk, de ez a kiadvány az első, mely általában a tömegkönyvtárakra vonatkozik és a könyvtártechnika minden részletére kiterjeszkedik. Országos irányító szerveink és könyvtárosaink hosszú, céltudatos munkája teremtette meg a lehetőséget arra, hogy ilyen igénnyel jöhessen létre a Szabályzat. Ez a hosszú, céltudatos munka az egységes könyvtári technika előfeltételeit teremtette meg tömegkönyvtáraink-

ban, sőt a könyvtári technika alapvető formáit és eljárásait is kialakította. Ezért alkalmasak könyvtáraink ma arra, hogy a jelen Szabályzat követelményei elé állítsuk őket. A Szabályzat 10 fejezetben veszi sorra a nyilvántartás, osztályozás, raktározás, katalógusok, könyvtárhasználat stb. kérdéseit. Tömörsege, részletes tagolása megkönnyíti az áttekintést és elsajátítást. Mellékletként a könyvvállomány védelmére vonatkozó rendeleteket és a használatos nyomtatványmintákat tartalmazza. A Szabályzatot a tömegkönyvtárak minden dolgozójának ismernie kell. (Ezt egyébként is időszerűvé teszik a közeledő minimumvizsgák.) Hasznos, ha a könyvtár dolgozói közösen tanulmányozzák át és megvitatják. Természetesen rögzíteniük kell azt, hogy saját könyvtáruk hol, miben marad el a Szabályzat követelményeitől, és munkatervüket igyekezzenek e hiányok pótlására igazítani. A Szovjetunióban a technikai minimumokat megvitatják, módosítására javaslatokat tesznek. (Igy érte már meg 6. kiadását a szovjet könyvtártechnikai minimum.) Tömegkönyvtárosainktól is észrevételeket, javaslatokat várunk, melyeket a Szabályzat újabb kiadásáiban hasznosíthatunk majd.

(Durza Sándor)

Bibliográfiák

A BIBLIOGRÁFIAI TÁJÉKOZTATÓ (1954. 5—6. szám, 668. old.) az Irodalomtörténeti Dokumentációs Központ kiadásában, **Kardos Tibor**, **Bor Kálmán** és **Törökné Erdélyi Ilona** szerkesztésében a világiroda om eseményeiről és jelenségeiről számol be szemle-rovatában. Ezúttal a szovjet írókongresszus sajtóbeli előkészületeiről ír, francia tájékoztatást ad a háború utáni olasz irodalomról stb. Az egyes cikkek végén a vonatkozó könyvek, illetve folyóirat-cikkek felsorolását leljük. A »Megemlékezések és évfordulók« közleményei — a szemle-cikkeknél rövidebben — öt klasszikust, illetve jelenkori író-t jellemeznek. Kü ön rovat új monográfiákat ismertet. Gazdag és terjedelmes rész a folyóiratok irodalmi cikkeinek bibliográfiája, és az irodalmi adatként nyilvántartott munkák stb. könyvészete, amelyek minden címszavához kimerítő ismeret és kapcsolódik. E rovatok magukban is ismeretgyarapító tájékoztatók.

HOGYAN HODÍTOTTA MEG AZ EMBER A VILÁGOT? (1954. 40 old.) a címe a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár népszerű könyvészeti sorozata 16. számának.

Ebben az új ajánló bibliográfiában a népszerűsítő tudományos irodalom iránt érdeklődők számára *Ecsedy Andorné* és *Polgár Erzsébet* úgy válogatott ki értékes ismeretterjesztő könyveket, hogy az előképzettség nélküli és a 14—18 éves olvasók is okulva élvezhessék az ajánlott műveket. A szerzők a négy főcsoportba és mindegyiken belül három alcsoportba osztott könyveket különféle terjedelmű és értékű ismertetésekben ajánlják. Az »Utazók, felfedezők« alcsoport annotációi önállóan is érdekes és ismeretterjesztő olvasmányok.

MIT OLVASSUNK A SERTÉSTENYÉSZTÉSRŐL a címe az Országos Mezőgazdasági Könyvtár »A nagy termésért« sorozata 16. számú nyomtatott röplap-bibliográfiájának, mely a sertés szaporításának és felnevelésének, valamint gondozásának kérdésére vonatkozó, gondosan kiválogatott szakkönyveket foglalja jegyzékbe. Az egyes bibliográfiai adatok után néhánysoros ismertetések tájékoztatják az olvasót a könyvek tartalma felől.

ALEKSZEJ TOLSZTOJ (1954. 48 old.) életéről és műveiről *Béladiné Szücs Éva*, — aki folyóiratunkban is ismertette a

nagy szovjet író művészetét — alapos hozzáértéssel és kiterjedt tárgyismerettel megírt »Útmutatót« készített a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat előadói számára. A módszertani füzet természettudományi bibliográfiai jellegű anyagot is tartalmaz.

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat VAS- ÉS FÉMIPARI SZAKKÖNYVEK című könyvjegyzéke (1954. 66 old.) szabályos könyvészeti leírást közöl a felsorolt könyvekről, ismertetést azonban egyikről sem. A TÉLI VÁSÁR 1954; széthyitható könyvárusi jegyzék a legújabbban megjelent könyvekről, az ÚJ IDEOLÓGIAI ÉS POLITIKAI MŰVEK röplapjegyzéke 1954 decemberre, rövid ismertetéseket is tartalmaz, sajnos, itt-ott kissé hevenyézett fogalmazásban.

ÚJ könyvtári kiadvány: MÓRA FERENC ISMERETLEN LEVELEI (Szegedi Egyetemi Könyvtár, 1954. 32 old.) A 25 levél, illetve részben néhány sornyi üdvözlés és dedikáció kevés irodalomtörténeti adatot tartalmaz. Ezeket inkább a füzetet összeállító *Péter László* bevezetőjében és jegyzeteiben találjuk.

Összeállította: *Tamás Ernő*

TARTALOM

	Oldal
LENIN MŰVEINEK 11., 13. ÉS 14. KÖTETE (Z. E.).....	1
VOROSILOV: Cikkek és beszédek (Vidor Emma).....	2
MAO CE-TUNG Válogatott Művei IV. kötet (N. G.).....	2
DEVECSERI GÁBOR: Jövendő tükre (Vihar Béla).....	3
KARINTHY FERENC: Hazai tudósítások (Gera György).....	4
SÁRKÓZI GYÖRGY VÁLOGATOTT VERSEI (Varga Imre).....	4
TYUTCSEV: Versek (Pók Lajos).....	5
CSERNISEVSKIJ: Mit tegyünk? (Katona Jenő).....	5
FEGYIN: Az Arkturusz-szanasatórium (Lékay Ottó).....	6
MARTIN KUKUCIN: Falusi regény (F. A.).....	7
JEAN PIERRE CHABROL: Az utolsó patron' (Mihályi Gábor).....	7
HORVÁTH MÁRIA: Kati (T. Polgár István).....	8
OVECSKIN: Falusi hétköznapok (Maár Gyula).....	8
RÉVÉSZ GY. ISTVÁN: Helló Hopkins!.... (Aba Iván).....	9
DICKENS: Copperfield Dávid (L. O.).....	9
KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: A csodafurulya (Vidor Pálné).....	10
MAKARENKO: Igor és társai (Sz. A.).....	11
VITÁNYI JÁNOS: Főhadnagy Fazekas (Szilágyi Lilla).....	11
RÉTI ISTVÁN: A nagybányai művésztelep (Tamás Ernő).....	12
ALSVANG: Beethoven (Nagy Tibor).....	13
GYÖRI GYÖRGY: Százhatven esztendő (Rezső Margit).....	14
HONT LÁSZLÓ: Szén — verejték nélkül (Mayer László).....	14
ÚJ KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK (Durzsa Sándor).....	15
Bibliográfiák (Tamás Ernő).....	16